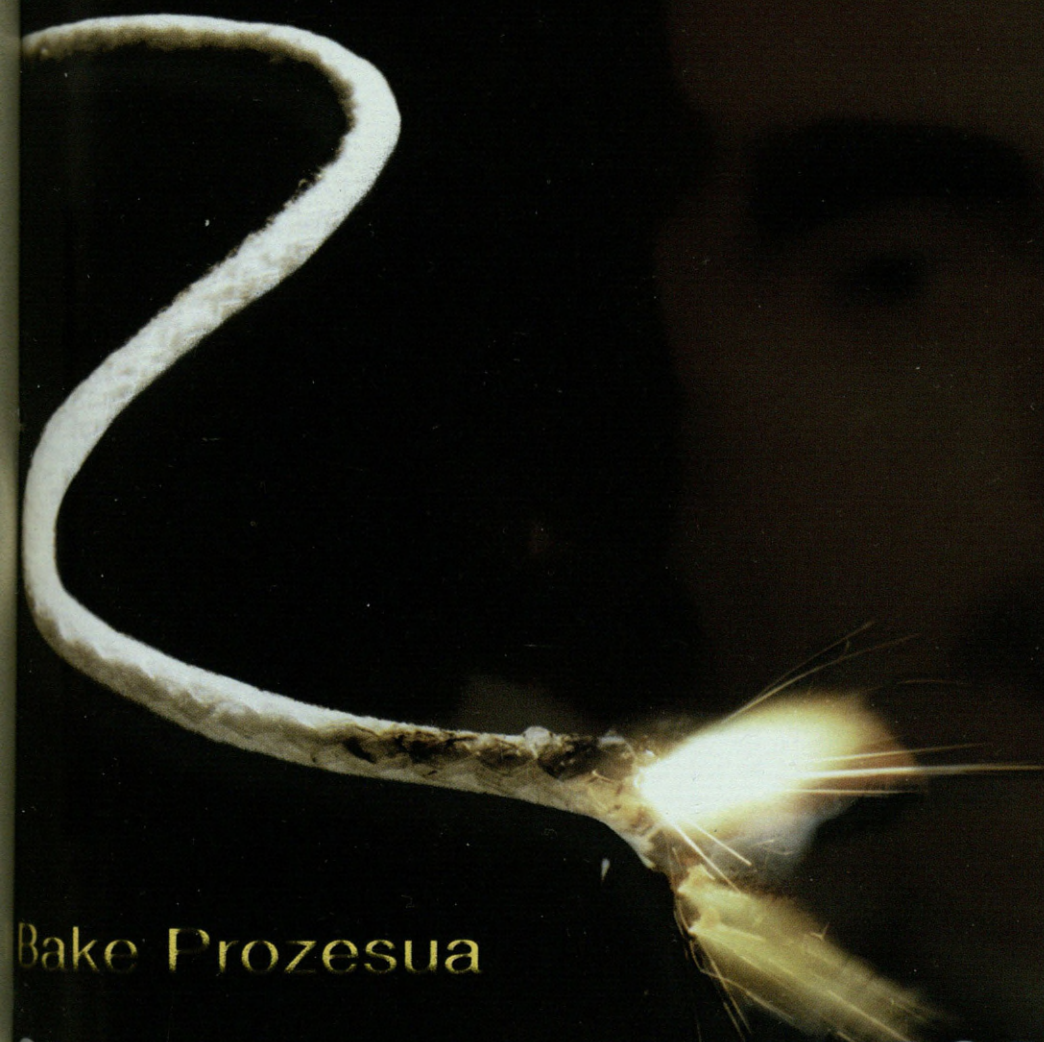
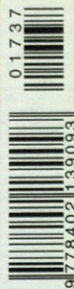

on Jauregi: "Herri ezaugarrien osotasuna izango da gure nazioa"

ARGIA

uska l Herriko Asteakaria

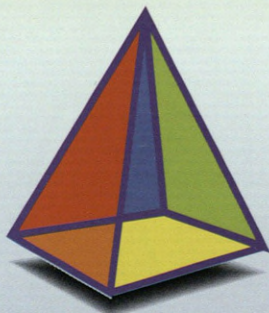
Bake Prozesua

SU-ETENAREKIN JOLASEAN

Karmele Esnal

Pozgarria da ikasleak euskara munduan ikustea"

GURE MENDEA

XX. MENDEKO EUSKAL HERRIA LIBURU+CD-ROM ETA MAHAI JOKOAN

FAMILIA ETA LAGUNARTERAKO EUSKAL "TRIVIAL" A

SEI GAIEI DAGOZKIEN KOLOREAK ESKURATU BEHAR DITUZU!

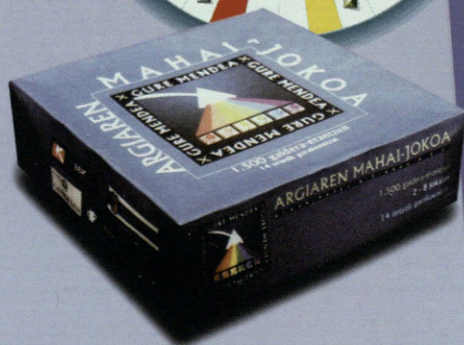
- 1.500 galdera-erantzun
- 14 urtetik gorakoentzat
- 2-8 jokalaria
- Geografia, kirola, historia, artea, hizkuntza...

ERNE GALDERA GAIZTOEKIN,
ZIRIEKIN ETA TRANPEKIN!

Inbertsio
eder bat!

XX.MENDEKO EUSKAL KULTURA Liburu+CD-ROMean

LIBURUA

- Ehun kronika
- Urtez urteko kronologia erreferentziala
- Ehun argazki.

CD-ROMa

- Ehun kronika
- Urtez urteko kronologia osatua
- Hemeroteke: iritzi artikulatuak, elkarrizketak, publizitate-iragarkiak
- Pertsonaia esanguratsuak
- Argazki ugari

ARGIA^{ren}
eskutik

ARGIAⁿ salgai • Tel.: 943 37 15 45 • denda@argia.com

Argazkiak: Alberto Elozegi
Diseinua: Aitzol Goikoetxea

■ Jon Jauregi: «Herri ezaugarrien osotasuna izango da gure nazioa» 9

■ Aznarren eredua: negozio poliziala 12

■ Europako bisoiaren euskal babeslekua galzorian 22

■ K. Esnal: «Pozgarria da ikasleak euskara munduan ikustea» 29

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. <i>Asisko Urmeneta</i>	4
Irakurleak mintzo	5
POLITIKA	
Euskal Politikaren Termometroa	6
Elkarriketa: Jon Jauregi.	
<i>Mikel Asurmendi</i>	9
Aznarren eredua: negozio poliziala.	
<i>Xabier Letona</i>	12
EKONOMIA	
Sestaoko La Naval Asiako lehiakortasunaren menpe. <i>Daniel Udalaiz</i>	16
EUSKARA	
«Aizu!»: azal eta mamian berritua.	
<i>Amaia Olano</i>	20
GIZARTEA	
Europako bisoiaren euskal babeslekua galzorian.	
<i>Iñaki Irizar. Jorge Gonzalez. Idoia Villate</i>	22
Iparaldeko arrantza: orro isila itsas zabalean.	
<i>Mikel Asurmendi</i>	26
Elkarriketa: Karmele Esnal.	
<i>Nagore Irazustabarrena</i>	29
KULTURA	
<i>Euskal Kulturaren Ezpalak</i>	34
Euskalduntzea gogorra dela? Hortzak zorrotzu!	
<i>Estitxu Eizagirre</i>	36
«Gure Mendea»: Ez Dok Amairu	
<i>Iñigo Aranbarri</i>	38
Plaza 99: sortze lana bizi-bizian Kursaaalean.	
<i>Peru C. Saban</i>	40
ASTIA HARTUTA	
<i>Argitalpenak</i>	44
<i>Agenda</i>	47
<i>Irrati-Telebista. Beñat Doxandabaratz</i>	48
<i>Bizia</i>	51
<i>Ihesi</i>	53
<i>Denborapasak</i>	56
IRITZIAK	
<i>Politika: Ixabel Etxeberria</i>	8
<i>Kultura: Pantxo Etxegoin</i>	42
<i>Azkena: Elixabete Garmendia</i>	58

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura eta Euskara Departamendua

Argitaipenaren editore laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora:

fundazioa
fundación

JABEA: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
ZUZENDARIA: Pello Zubiria.
Kontseilu Editorialeko Arduraduna:
 Baleren Bakaikoa.
Erredakzioa: Nagore Irazustabarrena,
 Onintza Irureta, Xabier Letona, Eriz
 Zapirain.
Maketazioa: Berdaitz Goia.
Grafismoa: Aitzol Goikoetxea.
Administrazioa: Marijo Aierza.
Harpidetzak: Olatz Korta, Edurne
 Urruzmendi.
Hedapena: Ixabel Bereziartua.
Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña
 Soraluze, Bego Zuza.
Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. 20160
 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45.
 Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/
 943 36 10 48 (komertziala).
IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122
 Urruña. Tel.: 559 47 60 00.
 Faxa: 559 47 60 01.
NAFARROA: Gazteluko Plaza 44, 3.
 eskuina. 31001 Iruñea.
 Tel.: 948 22 22 85.
POSTA ELEKTRONIKOA:
 Erredakzioa: kazeta@argia.com
 Komertziala: komertzial@argia.com
WEB ORRIALDEA
 www.argia.com
LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.
ISSN: 0213-909X.
BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.
INFORMATIKA: A.S.P., S.A.L.

Harpidetza sariak:

Hego Euskal Herria...15.600 pta./93,76 euro
 Ipar Euskal Herria...746 lib./113,73 euro
 Espainia...15.600 pta./93,76 euro
 Beste atzerriak...20.100 pta./120,8 euro
 Airez...31.450 pta./189,02 euro

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Ametzagaiña Taldeko partaidea da

Okerrak zuzenduz eta gaizki ulertuak argituz

Oso ondo dakit zein zaila den elkarrizketa batetik guztiz gustura ateratzea. ARGIAk egin dudan azkenekotik, pozik nago, baina, argipen batzuk egiteko beharrean aurkitzen naiz.

1. Sindikalgintzari buruz, ez dakit gaizki esan ote nuen, baina, kontua da, ez dela zuzena: «Sindikalgintzan gure eremutxoa landu dugu: ESK-CUIS garai batean, baita Langile Komisioetako Ezker sindikalean». Alegia, ESK-rekin bat egiterakoan, egun desagertua dagoen Langile Komisioetako Ezker Sindikalekoak dira garai batekoak, ez ESK-koak, non gure sindikalistek bete-betean jarraitzen duten.

2. «ENAM eta Zutik arteko diferentziak gaintitu dira». Laburpenak laburpen, memoriak huts egiten ez badit, hemen bi edo hiru galderak laburbildu dira eta gauza desitxuratu samarra gelditu da. Nik zera adierazi nahi nuen: Oraindik duela urte batzuk, amankomunean edo elkarlanean aritzeko zeuden oztupo nagusiak, egun gaintituak direla, horren emaitza nagusia EH izanik. Oraindik, bere horretan jarraitzen dute, historikoak diren gure arteko zenbait desadostasun, batzuk ideologikoak direnak eta besteak politikoak. Baina, desberdintasun horiek, nola baloratzen diren, jakina, beste upeleko sagardoa dugu. Nire ustez, oztupo baino, EH-ri, aniztasun aberasgarri bat ekarriko diote, are gehiago, «herriarren batasunaren» proiektu berriari gatza eta piperra emango diotelakoan nago. Izan ere, elkartzen gaituena indartzea eta bereizten gaituenarentzat eztabaida gune apropos bat lortzean datza, EH-ren erroka nagusia.

JOXE IRIARTE «BIKILA»

UPV, noiz arte horrela?

Iazko ikasturtean (98-99), Bilboko Ingeniarien Eskolan, Txantxangorri Euskara Taldeak fisika eta beste hainbat gairi buruzko hitzaldiak antolatu eta gauzatu genituen. Hitzaldi hauek ordaindu ahal izateko, ohizko dirulaguntza eskaera bete genuen, hau da, ikasleen elkarteek kultur iharduerak burutzeko ematen zaizkien dirulaguntze-

tarako, 99.eko otsailaren 12ko deialdiari zego-kiona. Prestatutako sei hitzaldien egitaraua aurkeztu genuen, eta horretaz gain antzerki bat eta magia saio bat.

Ikaslegorako Errektoreordeak, Jose Maria Zumalabek, egitaraua interesgarritzat jo zuenez, dirulaguntza eman zigun. Baina, harritzekoa izan zen hitzaldi guztiak onartu zituztela, bat izan ezik. Erantzun zehatza hau izan zen: «Ikasleen Kontseilua eta Ikaslegorako Errektoreordea bildu ondoren, ondorengoak onestea erabaki dutela jakinarazten dizut: Conferencias (excepto 3. Er-latibitatea)».

Fisikarekin bueltaka ibiltzen garenontzat, ziur aski gairik interesgarriena da Erlatibitatea, UPVko irakasleren batek bere ikasleei hala gomendatua. Dirulaguntzarik jaso ez zuen bakarra izan zen, ordea.

Zergatia galdetzerakoan, ez genuen argibiderik jaso. Dena den, soma dezakegu erantzuna nondik nora doan: hizlaria, Jose Ramon Etxebarria, kaleratutako irakasleetako bat zen.

Gure ustetan, UPVk gestionatu behar duen diru publikoa ezin du beste interesen alde zentsura egiteko erabili. Hau da, argi dago Jose Ramon Etxebarria hitzaldi hau emateko oso pertsona aproposa zela, izatez, hainbat urtetan azaldu izan ditu irakasgai horrekin loturiko gaiak. Hala eta guztiz ere UPVk irakasle kanporatuekin daukan gatazka dela eta, hitzaldia bertan behera uzten saiatu zen. Hori kanpo harremanei dagokionez; barne arazo bezala, hainbat azpajoko erabili baitute haien kontra ekiteko.

Hala ere, Jose Ramon Etxebarriak, aurreko zenbait urtetan egin duen bezalaxe, hitzaldi bikaina bota zuen Eskolan, eta ezerezan truke. Horregatik, mila esker, Joserra.

Noiz arte horrela? Egoera hau guztiz zentzugabekoa da. Bada garaia arazoa konpontzeko, eta UPV-ren ardura da pausuak ematen hastea. Erantzukizun horri kale ez egiteko eskatzen diogu UPV-ri, eta bereziki une honetan UPV-ko arduradun nagusia den Pello Salabururi.

Bilboko Industri eta Telekomunikazio Ingeniarien Goi Eskola Teknikoko Txantxangorri Euskara Taldea

Hiruko Txikian

INAXIOMARI

Asteasuinzarra. Beltza. Hernaniarra. Laguna. Jean Philippe Labade mertzenaria arrestatu dutenaren berria jakiteaz bat burura etorri zaidana. Donostiako Loiolako kuartelean zutela preso hanka egin zuena hirugarren solairuko leihotik salto eginda. Jauzian, zuhaixka baten adarra zango azpitik sartu, eta ondorioz sozialisten GALEk erahil zuen artean herren gelditu zena. Ez zen marketing zalea. Nahiago zituen ezkurtuko lanak. Eta publikoki bereak erakustearen aurkakoa genuenez, ez zuen ospe handirik bildu, nahiz eta bere lagunak izateko zoria izan genuenok badakigun

zer nolako maila zuen militante gisa ere. Pizkorra oso. Zuzena. Eta zurikeriarik barkatzen ez zuena. Bortitza eta sentiberra. Bere setatian, lotsati. Azkarra. Etorri handikoa. Listoen aurrean oldartzean, mingainaren dantzak buruaren abiadura salatzen ziona, eztrapuzoka mintzatzen baitzen holakotan bere buruaren abailari jarraitu ezinik. Joxe Lizaso ofizioan bezalaxe, besteak berea esan orduko igarri, eta erantzuna prest izaten zuena. Lagunen baitan, hutsune ikaragarria utzi zuena. Galdetu bestela Hernani aldean ●

● JOXE MARI OSTOLAZA

T E R M O

TXANPONA

KAPITALISMO BASATIA

Telefonikako ehun exekutibok 45.000 milioi pezeta (1.800 milioi libera) —450 milioi pezeta— jasoko dituzte «Stock Options» deritzon zer batengatik. Zer den? Burtsan enpresa baten akzioen kotizazioa pizgarrien bidez igotzea. Hots, espekulaziorako pizgarriak; eta gainetik abantaila fiskalekin. Banka handiak —BBVA, BSCH eta Banco Popular— 500.000 milioi pezeta inguruko mozkinak lortu ditu urte honen lehen 9 hileetan. Gipuzkoako Aldundiak hileko 29.000 pezeta jasotzen dutenen pentsio ez-kontributiboa % 35 igotzeagatik helegitea aurkeztu du Madrilgo Gobernuak. Urrian langabetuen kopurua igo zen. Hilaren 13an bazterketa sozialaren aurkako martxa abiatuko da Tuteran. Honen helburuetako bat diru-sarrerarik ez duenarentzat gutxieneko soldata soziala —egun 68.000 pezetatan dago— bermatzea da. Berri hauek iragan astean jazo ziren. Kapitalismo basatiaren isla. Normala da ekonomia ondo dagoela oihukatzea. Ondo dago betikoentzat: bankari, exekutibo, inbertitzaileentzat. Bitartean txirotasuna areagotuz dihoa. Baita Euskal Herrian ere.

ETA-GOBERNUAREN BILERAZ

ETA eta Espainiako Gobernuaren elkarriketaren arteko gora-beherak azaleratzen ari dira apurka. Gobernuak jadanik ofizialki erantzun dio ETari; hitz egiteko prest dagoela baina ETako zuzendaritzaren mintzakidetzarekin eta ez presoekin. Bakoitzak, beraz, esana du berea. Bitartean datuak azaleratzen doaz. Maiatzeko bileran ETako mintzakideak ez atxilotzeko konprometua ei zegoen; Gobernuak ezeztatu egin du halakorik. Uriarte Gotzaia ei zen Suitzako bileraren lekuko; inork ez du halakorik gezurtatu. Eta Arnaldo Otegi esandakoaren arabera, bat ez, bi dira Gobernuak atxilotutako mintzakideak: Belen Gonzalez eta Jokin Etxebarria, zenbait iturriren esanetan, Uriarte bitartekaria eta ETako zuzendaritzaren artean bitartekari lana egin duena. Bakearen Aldeko Koordinadorearen ustez, prozesua ez da bideratua geratuko hauteskudeen ondorengora arte.

BENEGASEK IKUSITAKO AKATSAK

EUSKAL Herriak azken urte eta erdian bizi duen prozesu politikoan sei akats ikusten ditu Jose Maria Benegas, PSE-EEko buruzagiak: bizi den arazoa konpontzeko metodo eza; Aznarrek PSOeri lekuri ez uztea prozesuan; PP, PSOE eta EAJk espetxe politika berri bat ez adostu izana; EAJ, EA eta Ezker Batuak kale borroka dela eta, EH taldearen aurrean behar besteko tinko-

ALBERTO ELOSEGI

tasuna ez erakutsi izana; eztabaida politikoa etengabe komunikabideetara eramatea; eta, azkenik, berak uste du ezin dela bakea lortu konstituzioa eta Gernikako Estatutuaren heriotz akta sinatuz. PSE-EEko Lehendakariak, Bilbon emandako hitzaldi batean azaldu zituen aipatu iritziak.

LABADE GALKIDEA ATXILOTUA

JEAN Philippe Labade GALEko kidea Pontevedran (Galizia) atxilotu zuten joan den astean. Euskal errefuxiatuen aurkako hainbat atentatu burutzeaz akusatua —Xabier Perez de Arenaza eta Tomas Perez Revillaren hilketak burutu zituen Paueko Auzitegiaren sententziaren arabera—, betiko kartzela betetzera kondenatua dago Frantzia. Haatik, Portugalgo justiziak kondenatua zuen lehenago. Portugalera bete behar zuen zigorra eraman zutenean ihes egin zuen, ordea.

■ Jose Maria Benegas PSE-EEko buruzagia.

B A H E A

- Jesus Egiguren sozialista su-eten denborari buruz: «Gauza gehiago egin behar ziren. Preso elkartu behar ziren, Euskal Herrira gerturatu, Euskal Herrian bakea behin-betikoa izan zedin alde interesatua izatea lortu behar zen. Egin ez den ahalegin izugarria egin behar zen, Euskal Jaurlaritzaren eta Gobernu espainiarraren artean ulerkortasuna egon zedin».
- Ramon Aldasoro, Miamin espetxeratua dagoen euskal presoak: «Nahiz abertzaleen artean batzuetan hutsuneak izan, EAJrekin batez ere, gaitunditza joan behar dugu. Denon konpromisoa».

E T R O A

«LIZARRA TXIKIAK» DONOSTIAN

DATORREN larunbatean, hilak 13, Donostian bilduko dira «Lizarra txikiak», Lizarra-Garaziko Akordioa herri, eskualde edo auzo mailan lantzen diharduten taldeak. Akordio honen sozializazioari garrantzia eman gura zaio ekimen honen bidez. Talde desberdinek dituzten esperimentzen elkar trukatea izango da helburuetako bat. Lizarra-Garaziko Batzorde Iraunkorretik behin baino gehiagotan onartu da goi mailan erabakitakoak behera eramateko dauden zailtasunak; ekimen honekin, herrietako alderdi, talde eta gizarte mugimenduen elkarlanari bultzada berri bat eman nahi zaio.

NAFARROAKO UBIDEAREKIN ARTEGA

NAFARROAKO Ubidearekin artaga da Nafarroako Gobernuak. Lehenbiziko zatiaren erakuntza lanei ekiteko, 2000rako aurrekontuetan

PRESOEKIKO ERANTZUKIZUNA

Euskal Preso Politikoen Kolektiboko hogeiki kidek gose greba amaigabeari ekin diote kolektiboaren izenean. Beren eskubideak bermatzeko beste biderik ez dutela diote. Eduki asko dituzte, eta hala erakutsi dute urte askotako borrokan, baina gose grebarena da preso batek har dezakeen bide gogorrena, are gehiago mugagabea bada. Ez garesti amnistiaren faserara heldu, erantzun du zenbaitek, guztiok ondo baino hobeto dakigunean horrelako erabaki gogorra ondo saihestuko zela presoak Euskal Herriratz, eskakizunen aldarrikapen bakarra betez, alegia. Madrilgo itxikeria tarteko, baina euskal gizarteak ez du lortu eskatzen duena betearaztea. Ez da makala euskal gizarteak, presoekiko esku artean duen konpromezua. Egun bakoitzeko biderkatzen den erantzukizuna du gizarteak eskuartearen, alderdi politikoei bereziki.

3.254 milioi pezeta (130 bat milioi libera) aurreikusita dauzka —zegokiona— eta Estatuak 900 besterik ez, zegokion 4.881 milioi pezetatik. Hala ere, Isabel Tocino Ingurugiro Ministroak, lanak bideratzeko Nafarroa-Estatua elkarre baten sorreraren berri eman du eta Gobernuak hitzartutako dirua jartzeko konpromisoaro eutsi dio.

■ «Lizarra Txikiak» bilduko dira larunbatean.

■ I. Anasagasti.

IZPIAK

Iñaki Anasagastik bosgarrenez aurkeztu du galdera bera Espainiako Legebiltzarrean, Aznar gobernu buruari Madrilgo Legebiltzarrak onartutako «espetxe malgutasuna» nola bideratuko duen jakiteko.

Pello Urzelai «Euskaldunon Egunkaria»ko kazetariak «Su-etenaren apustua» liburua plazaratu du. Lizarra-Garaziko Akordiotik Udalbiltzaren sorrerara arteko tartea aztertzen du bertan.

Juan Jose Ibarretxe EAEko Lehendakariak eta Alain Rousset Akitiariako Lehendakariak, Bitariko batzorde iraunkorra sortu dute Borden. Garraioak, euskara, osasungintza eta ingurugiroa izango dira bi komunitateen arteko harremanen ardatz nagusiak.

■ J.J. Ibarretxe.

da gatazka politikoa gainditzea».

● Xabier Arzalluz, bake prozesuari buruz: «Ulertzen dut Aznarrek honetan saiatzeko beldurra izatea, bakea nahi duela ere badakit, baina dohan nahi du, euri moduan eroria, eta bakea landu egin behar da, Palestina eta Irlandan ari diren gisan».

● Olatz Eguiguren, Ekin erakundeko kidea: «HBk izan behar du independentisten erreferentzia zabalena, ezkertze eta abertzaleen bilgune, eta horien zerbitzura dagoen tresna izan behar du instituzio mailan eta arlo politikoan».

GEROARI BEGIRA

Departamendua, Euskal Departamendua, Euskal Herria Departamendua, Euskal Departamendu euskalduna, norberak bere lema buruan zuela iragan zen Baionan, urriaren 9ko manifestaldia. Hamabi mila jende, berrehun urte duen eskakizun baten plazaratzeko, funtsean, abertzaleek guttitan aitzinatu zutena, ez zutelarik baztertu. Tripako mina ere askorentzat Ipar Euskal Herriko jauntxo ainitzen giblean ibiltzeko, frantses koloreak zituztelarik paparoan, eguneko lanean borrokatzen direlarik. Zorionez, euskararen ofizialtasuna aldarrikatzen zuen kartel bat zegoen ere, eta horren giblean abertzale frango kokatzen ahal ziren kontraesanen gaintzeko gisan.

Parte hartzearen aldetik ekimen pozgarria, politikaren ikuspuntutik abertzale ez direnek abertzaleekin lan bat eraman dutelako baikorra, abertzaleen mamutzea zailagoa izanen baita hortik goiti. Bestalde, kanpaina honek Abertzaleen Batasunaren egituraren azkartzea ekarri du, abertzaleen mobilizatzeko eta lanean ezartzeko gaitasuna.

GEROARI BURUZ, aldiz, duda-muda frango daude. Izan ere, Departamenduaren lortzeko bidea luzea izanen dela badakigu, podoarek horren prezio politikoa neurtu beharko baitu, eta enpresari eta politikoen arteko konduen egiten hasiko da, aski fite. Baina horrek ez gaitu Iparraldean galtzen utzi behar, ezker abertzalearen helburu politikoa ez baita Departamendua, hau urrats taktiko bat baizik ez da, gure helburua beti Euskal Herri euskalduna, ezkerreko baloreak zaindiko dituen eraikitzea baita. Horregatik, ezin ulertuak zaizkit debateetan agertzen ari diren euskararekiko tira-birak, euskara delako herri hau bizirik dirauen seinalea, hizkuntza horretan bizitzeko eskubidea dugulako, negoziatzen ez den eskubidea da, eta hau onartzen ez duenak heriotzera eramaten nau. Gaur egun, abertzaleek bakarrik dute euskara defenditzen, biziartzten. Egun batez, RPRk edo PSk euskararen babesteko borondatea erakusten baldin badigute, gure jarrerak aldatuko da, bitartean horretaz ez dugu negoziatzen, bete-betean odolez husten gaituztelarik. 1993an, Alliot-Mariek, RPR alderdikoak, propaganda elebiduna egin zuen, argi genuen abertzaleen lanaren eraginez gertatu zela, baina bagenekien gisa guziz, euskara galtzen genuela eta gure nahikeriari esker bakarrik genuela hori geldituko. Duela hamabost urte, heletar gazte batek euskaraz egiten zuen, gaur egun, AEKra doa. Horren kontzientzia ez badugu hartzen peko errekaraz goaz, eta

nire talde politikoak ez badu horren kontzientzia noren babesa izanen dut ba?

BESTALDE, denak ados gara errateko instituzio bat beharrezkoa dugula geroaren eraikitzeke. Baina, ez al da funtsezkoa ere tokian tokiko lanaren indartzea eta tokia egiten den lanaren uztartzea? Abertzaleen eragina handituz doa, abertzale bakoitza den tokitik abiatuz, pixkanaka hedatuz. Politika denen aferra dela ez bada bizitzen, politika gune hertsietan, profesional batzuen bihurtuko da, horrela gure geroa ez da gehiago gure eskuetan izanen.

Gaur egun, abertzaleen indar politiko guztiak bilduak ditugu Abertzaleen Batasunean eraginkortasunaren indartzeko helburuarekin. Horrek ez du kentzen galdera asko zintzilik daudela, ezta-

baidagai direla. Gure mugimendua bizirik delako eztabaidatzen dugu eta egitura, proiektu berriak eraikitzen. Laguntza ez zaigu kanpotik heldu, eraiki diren azken ikastolak gure zarpetatik ordaindu ditugu, ez dugu inongo zorrik kanpokoekilako, herriaren laguntzari dei egiten dugu, beraz, indarrak bil ditzagun geroari begira, barneko bazterte eta irainak bertan behera utziz.

ALBERTO ELOSEGI

Ixabel Etxeberria
Abertzaleen Batasuneko (AB) kidea

"Laster hiru militante epaituko dituzte. Ez dugu ahanzi behar nondik heldu garen, eta zorbait urtez Ipar Euskal Herrian eraman izan den borroka armatua eta poliziak eraman duen errepresioa. Ez dezagun ahanztz abertzaleok izanen garela epaituak"

LEONGO auzia aipatu nahi nuke bukatzeko. Laster hiru militante epaituko dituztelako duela aspaldi gertatutako polizierekilako enfrontamendu batengatik. Batzuek aurre historiako gertakari bat. Alta, ez dugu ahanzi behar nondik heldu garen, eta zorbait urtez Ipar Euskal Herrian eramana izan den borroka armatua eta poliziak eraman duen errepresioa. Hau ere, Abertzaleen Batasunaren ardura da, talde horretan bildu baikara tendentzia guztiak, aitzina joateko baina iragana ahanzi gabe. Leonen Popo desagertu zen, ez da haren berri izan sekulan. Garai batez, haren borroka kideek desagertarazi zutenaren zurrumurrua hedatu zuen poliziak.

Ondoko hilabeteetan, abertzaleak izanen dira gertakizun horien gertakariak. Gabik hamabost urte daramatza barnean, eta Filipek hamabi. Ttote, nahiz kanpoan egon, berriz presondegiturako dute. Belaunaldi baten auzia, borroka honetan hartu erabaki politikoen auzia. Gure duintasuna, gure borroka eta gure geroa epaitua, mespreztatua izanen baita auzi horretan. Ipar Euskal Herriko abertzale guzien ardura militante horren defentsan aritzea da, eta ABri doakio auzi horren salatzea eta estatuari konduen eskatzea desagertu zen Popo Larreri buruz ●

J O N J A U R E G I

Udalbiltzako Batzorde Iraunkorreko bozeramailearekin bildu gara: Jon Jauregi. Beasaingo alkateak bere herriko udal-filosofia eraman nahi du Udalbiltzara. Aurreko legealdian bezala, oraingo honetan ere, gai guztiak udal talde guztien onespenez aproba daitezzen du helburu.

“HERRI EZAUGARRIEN OSOTASUNA IZANGO DA GURE NAZIOA”

ALBERTO ELOSEGI

■ «Historikoki sei euskal lurralde izan ziren. Konfliktu politiko baten ondorioz Nafarroa zatitua gelditu zen».

Udalbiltza sortu aurrez, Iruñetik Bilbora bitarteko ibilbidea burutu behar izan zenuen. Zeintzuk izan ziren ibilbidean gainditu behar izan dituzuen oztopo nagusiak?

Iruñean burutu genuen lehen biltzairean harturiko erabakiei eta asmoei aurre egiteko oztoporik ez dugu izan. Udalbiltza proiektua satanizatzeko saiakerak bai izan direla, bai prentsaren aldetik bai Lizarratik

kanpo direnen aldetik. Dena dela, ideiak garbi baldin badituzu, horiek guztiak gainditu egiten dituzu, eta guk gainditu egin ditugu. Udalbiltza sortu da, martxan dago, eta epe motzera emaitzak agertuko dira.

■ **Udalbiltza eta Lizarra garai berean sortu ziren. Horri buruzko irakurketa egin al duzu inoiz?**

Bai. Politikoki irakurketa garbia dauka. EAJk nahiz EAK beti esan dute, oso zaila dela biolentzia egoera batean elkarrekin

lan egitea —helburu berdinak izanda ere— biolentzia legitimatzen dutenekin. Zentzu honetan, biolentziaren erabateko desagerpena helburu inportantea da guretzat. Biolentzia desager dadin aukera bazegoela ikusi genuenean, dinamika berri honetan sartu ginen. Beraz, hau ez da izan prozesuaren une honetan gure alderdian garatu izan den iniziatiba bat, alderdiaren ideia politikoetan jasota baizegoen. Gure alderdiaren historian agertzen denez, biolentzia

egoerak gainditzeko une batzuk egokiagoak dira beste batzuk baino, eta une hartan, politikoki Lizarra-Garaziren adierazpen unea iritsia zela ikusi genuen.

■ **Nahasmendu bat izan da Lizarra eta Udalbiltza ekimenen artean, hala ere.**

Lizarra-Garazi bizi dugun konfliktuari aurre egiteko metodo bat da, eta Udalbiltza beste gauza diferente bat. Hori argi dago. Udalbiltzaren bidez, euskal alderdien arteko puntu komun batzuk nahi ditugu definitu herrigintzan aritzeko, ikuspegi nazional batetik herria egin ahal izateko.

■ **Ezker Batua (IU-EB) Lizarran dago, baina ez Udalbiltzan.**

Euskal alderdi batzuk pentsatzen dugu Euskal Herria nazioa dela, eta herri honek bere eskubide politikoak lortu behar dituela nazioa egiteko. Ezker Batuak badu Euskal Herriarekiko bere proiektu politikoa, baina Estatu espainiarren barruan.

■ **Abertzaleek beste alderdiekin kontatu gabe egingo al dute Euskal Herria, ordea?**

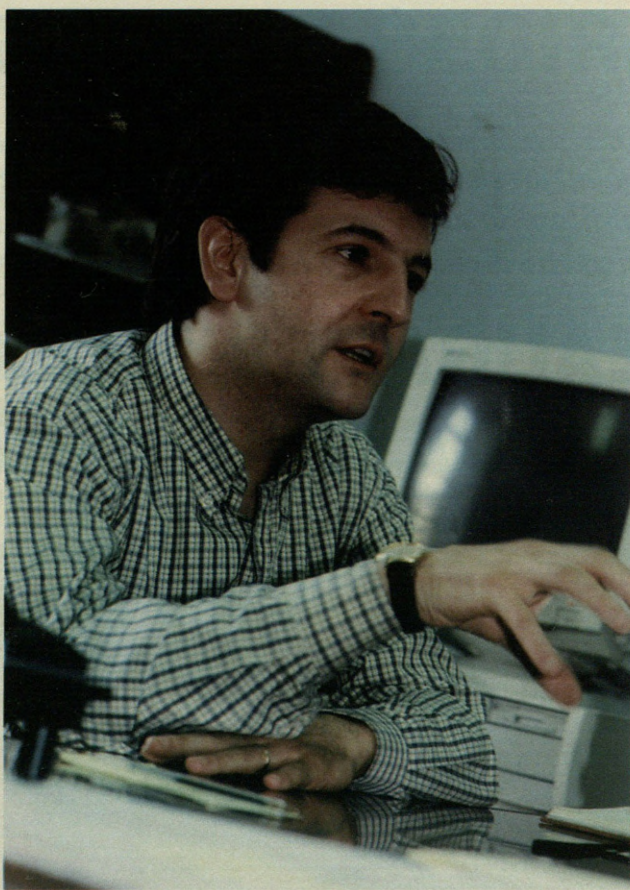
Ez noski. Adibidez. PSCk (Kataluniako Sozialisten Alderdia) Katalunian dagoen gizarte sentimendu bati erantzuten dio, Maragallék badakielako —nazionalisten proiektuaz aparte— estatalistek ere modelo propio bat garatu behar dutela Kataluniarentzako. PSCk bere azterketa politikoa egiten du beste norabiderik ez duelako. Haiek badakite, gizarte katalanak bere nortasuna izan nahi duela, Madrilgo PSOEi ez bazaio gustatzen ere. Errealitateak agintzen du...

■ **... beraz?**

...beraz, guk ere Euskal Herriko errealitate hori gorpuzteko gauza izan behar dugu, eta hemengo alderdi estatalistek egoera horri aurre egin beharko diete. Udalbiltzaren bidez egoera politiko berri bat sortzen ari gara. Guk sinesten dugu proiektu honetan, eta haiek gutxinaka-gutxinaka bilduko dira berean. Helburu horrekin lanean ari gara.

■ **Bost talde ari dira Udalbiltzan. Horietako bat «Nortasun nazionala» ari da lantzen. Argitu iezaguzu pixka bat?**

Lan talde horrek ideia hauxe landu

■ «Udalbiltzaren muinean demokrazia dago; herri honen sentimendua garatzea eta indartzea».

nahi du, gutxi gorabehera: herri batek nazioa bezala identifikatua izan dadin, ezaugarri batzuk behar ditu. Guk herria politikoki izaten jarraitzeko, herritarrek herri baten sentimendu eta partaidetza ager dezaten nahi dugu. Sentimendu eta izate subjektibo horretatik sinbologiak berebiziko

HERRIA FAMATU DUEN ALKATEA

Orain 35 urte Beasainen jaioa. Bertako alkatea da. EGIko kide izana eta EAJkoa orain. Zuzenbidean lizentziatua EHUn. Beasain herria famatu egin du Udalbiltzako koordinatzaile eta bozeramailea den aldetik. EAJ-EA koalizioaren botoekin ari da gobernatzen, baina minorian. EHrekin aztertzen ari da gobernu posible bat. Lizarran eta Lizarran ez direnen arteko frontierik sortu gabe, bere hitzetan.

indarra dauka. Alor hori nahi dugu landu Udalbiltzan, herri bezala identifikatzen gaituzten elementu horiek garatu.

■ **Kontuan hartuz elementu eta ezaugarriak oso diferenteak direla Euskal Herrian...**

Noski. Euskal Herriaren naziotasunaren ezaugarriak definitzen joateko ordua da, hala ere. Ez da izango nazio erabat homogeneoa. Baina azken finean, herri honen ezaugarri guztien osotasuna izango da gure nazioa. Adibidez, kanpora goaz, eta euskalduna garela diogu —espainiarra izan edo izan, bestalde—, baina zein komunitateko partaidea garen are gehiago argitu eta landu behar dugu. Abertzale bezala, herri izatea, pertenezia eta sentimendu hori indartzea dugu helburu. Hori esanda ere, Udalbiltzaren muinean, prozesu demokratikoaren barrena, herritarren atxikipen askearen bitartez gure nortasuna indartzea dago. Herri honen barruan biltzen diren parte guztiek sentimendu hori gara dezaten, alegia.

■ **Udalbiltzak «Seiak bat» erabiltzen du Euskal Herria definitzeko «Zazpiak Bat»en beharrean. Iparraldeko abertzaleek ez dute oso gustuko.**

Euskal Herria edo Euskadi hitza erabiltzearekin ere gertatzen da halakorik, esaterako. Lurralde batean edo beste batean izan, doktrina diferenteak direla erakusten du horrek. Zuk diozun kasuak kontraesan bat adierazten du beharbada. Gure historiarekikoan arazo bat agertzen du. Euskal Herria historikoki sei lurraldek osatu du ordea, eta guk gure herria sei lurraldek osatua dela diogunean, konfliktu historiko-politiko baten ondorioz, Nafarroa —eta orobat Euskal Herria— zatitua izan zela adierazten dugu. Udalbiltza ohartzen da zein den Iparraldeko Nafarroaren egoera soziopolitikoa, hala ere.

■ **EAera etorritz. EUDEL (Euskal udalen elkarte) eta Udalbiltza konpatibleak al dira?**

Bai, jakina. Kaleratu izan den eztabaida ulertezina da. EUDEL udal autonomiaren sustapena eta babesarako sortu zen. Gure udalak marko

juridiko instituzional batean kokatzen dira, eta nolabait, Jauriaritzak eta Diputazioek garatzen dituzten arauak udalek berek dituzten eskuduntzetan ez daitezen sar sortu zen EUDEL. Udalgintzaren defentsan ari den aholkularitza moduko erakunde bat da. Udalbiltza beste gauza bat da, diferente, baina osagarria. Udalbiltza instituzio politiko izateko bokazioz sortu zen. Euskal Herriko lurralde guztientzako instituzio komun bakarra izango dena, Euskal Herriaren naziogintzari ekiteko. Biak osagarriak dira horregatik.

■ **Gipuzkoako Foru Aldundia tarteko, Tolosaldeko hainbat udaletan EAJ eta EHren arteko tirabirek nabarmen utzi dituzte naziogintzan diren diferentziak, ezta?**

Prozesu politiko zail batean gaudela ulertu behar da, egunetik egunera ez dira gauzak aldatzen. EHk bere proiektu sozio-politiko du, gizarte modelo konkretu bat, eta EAJk nahiz EAK bereak. Horiek denak, eguneroko jardunean, batean adostea ez da erraza, komunitate guztietan arazo pertsonalek leku garrantzitsu bat hartzen dutelako.

Nik beste irakurketa bat egingo nuke: duela urte pare bat baino adostasun handiagoa dago abertzaleen artean; hemendik aurrera handiagoa izango da gainera. Leku batzuetan, tokian tokiko arazoak direla medio, diferentziak gaintitzea zailagoa dela? Gauza izan behar dugu horiek gaintitzeko, ordea.

■ **EAJk, arazoak arazo, eutsiko dio betiere Udalbiltzaren ildoari?**

Hori indar mediatikoek baldintzaturiko galdera da. Kontuan hartu behar da EAJ dela Udalbiltzaren zutabe nagusia. Udalbiltzaren ideia ez da alderdira kanpotik etorria. Guk sortutako proiektua da ere.

■ **Gernikako Estatutuaren hogeigarren urteurrena dela-eta sorturiko zurrumbilo mediatikoak ere EAJri begira jarri gaitu. Alegia, alderdi guztiak EAJk hartuko zuen posturaren aiduru egin dira.**

Bai, bi aldeetatik begira ere. Nolanahi ere, ez badago garbi ere, esango dugu beste behin ere: Estatutua guretzako autogobernuari ekiteko bitartekoa da, Estatutua ez da guretzat helburu bat. Berean, gainera, esaten da Euskal Herriak esango duela zer izan nahi duen etorkizunean. Estatutuaren hogeigarren urteurrena dela-eta gure ospatze eza zabaldu da, baina, ez iaz ez aurreko

ALBERTO ELCEGI

■ **«PPk eta PSOEek giro politikoa nahastea dute helburu».**

urteetan ere ez genuen ospatu. Oraingoan, berriz, hori izan da notizia. PPK eta PSE-EEK kontraesan fiktizioak kaleratu nahi izan dituzte. Kontraesanak ordea, alderdi horiek dituzte: urteurren bat ospatzen da proiektu bati fidelotasuna atxikitzen zaionean. Zer-nolako fidelotasuna erakutsi dute PPK eta PSOEek Estatutuarekiko? Haiek izan dute Estatutua garatzeko aukera hogei urteotan, eta ez da osatu. Eta orain ospatzen ari dira. Izugarritzko kontraesana dago hor.

■ **Bi aldeetatik begira esan duzu. Zergatik?**

Finean, bai PPK eta PSE-EEK nahiz EHk ere EAJk Estatutuari uko egin diezaiola nahi baitute. Estatutuari ezin zaio

dago definitua, eta ez da hori bere egitekoa. Horretarako badaude beste ekimenak.

■ **Espainia nahiz Frantziako gobernuak normalizazio eta bake prozesuari oztopoak besterik jarriko balizkiote ere ez?**

Beno, gertaerek beren maila badute, eta Espainiako edo Frantziako gobernuak bake prozesuari kalte egingo baliote, eta kalte horrek euskal naziogintzari kalte egingo balio, beharbada bai. Ez dezagun halako une gaintiezirik espero baina. Izan gaitzen baikor. Egoera larrienean, analisi berri bat egin beharko genuke, eta erantzun bat eman. Gure esperantza eta sinestea da —muturreko eszenategi batera iritsita ere— gure proiektua euskal herritar gehiengoaren babes osoa jasotzea. Euskal Herriko hautetsi gehien-goak Udalbiltzaren helburuekin bat egiten duela ikustea.

■ **Itxaropentsua zara beraz?**

PPk eta PSOEek giroa nahastea dute helburu. Mezu beldurgarriak helaraziz, baina gure proiektuari buruz ez dute hitz egin nahi. Gure bozgailuak ez dira haienak bezain azkarrak, eta ahalegin handiagoa egin behar dugu. Artean, segi dezagun herria egiten, herriari helaraziz herri osoarentzako proiektu ona dugula. Hori lortzeko kapaz baldin bagara, eta herritarrek babesa ematen badigute, Madril eta Parisen errespetatu beharko gaituzte. Bizi dugun konfliktu handi honi konponbide bat eman nahi badiote, behintzat ●

◆ MIKEL ASURMENDI

“Prozesu demokratikoan, herritarren atxikipen askearen bidez, gure nortasuna indartzea nahi dugu”

uko egin, bere bitartez sortu diren instituzioetatik, hau da, udaletatik, diputazioetatik edota euskal gobernutik ari garen bitartean. Gu instituzio hauetatik ari gara, eta ditugun arduretatik herrigintzari ekingo diogu ere bai. Estatutua tresna bat da, beste tresna bat. Sortu diren tresna guztiei eutsi nahi diegu, eta beraietan ongarria dena erabiliko dugu herria eta nazioa egiteko.

■ **Udalbiltzaren egitegora bueltatuz. Udalbiltzak emango al du bake prozesuaz iritzirik, esaterako?**

Ez. Udalbiltzaren zeregina oso ondo

Espainiako Gobernuak eta ETaren arteko elkarrizketak arriskuan egon daitezke eta, beraz, berdin 1998ko irailean ETak indarrean jarritako su-etena. Popularraren elektoralismoak, ikuspegi polizial hutsak eta borondate ezak, atzera pauso handia ekar dezake prozesuan.

AZNARREN EREDUA: NEGOZIAZIO POLIZIALA

ALBERTO ELOSEGI

■ Aznarren Gobernuak borondate eskasa agertu du ETarekiko elkarrizketetan.

Udazken ederra izaten ari da aurtengoa, ohikoa baino beroagoa, eta termometroa apurka sasoiak eskatzen duen girora egokitzen ari bada ere, tenperatura politikoak goraka jarraitzen du. Duela urte eta erdi ETak iragarritako su-etena kolokan egon daiteke denbora honetan gertatu direnak aztertuz gero. Udako oporren itzuleran, ETak Espainiako Gobernuarekin izandako elkarrizketak bertan behera geratzen zirela iragarri zuen, horretarako Gobernuaren borondate eta diskrezio eza argudiatuz. Lehenbiziko argia piztu zen alarma taulan. ETak plazaratutako komunikatu luzean, dena den, elkarrizketekin jarraitzeko borondatea ere argi adierazten zen.

Espainiako Gobernuak ere laster erantzun zuen, elkarrizketarako borondate eza non zegoen argi ikusten zela esanez: ETak elkarrizketa bidea apurtzen zuela eta Gobernuak berba egiteko prestutasunarekin jarraitzen zuela; hori bai, ordura arteko elkarrizketek eramandako bide bertsuan.

Suitzan edo dena delakoan izandako bileran zer jorratu den ez dakigunez, han izandakoaren berri ez duenak nekez esan dezake zer bete den edo zer ez. Prentsan atera dira Espainiako Gobernuak egindako filtrazioak, baina alde bietako mezu ofizialik ez da izan. Hala ere, bake prozesu minimo honetan gertatutakoetan arakatzuz, bada datu ugari aldean borondateaz berba egiteko moduan. Ez da bake prozesuaz gehiegi hitz egiten, batez ere ezker abertzalean, nahiago da «prozesu», «prozesu politiko» eta gisakoak erabiltzea. Baina izan horixe da, hastapenetan dagoen bake pro-

■ **Denbora honetan gertatu direnekin, duela urte eta erdi ETak iragarritako su-etena kolokan egon daiteke**

zesu bat, gero bakoitzak jarriko dizkio nahi dituen ezaugarriak bake prozesu horri. Irlandan IRAk lehenbiziz su-etena eskaini zuenean, Euskal Herrian Irlandako bake prozesuaz egiten zen berba hasieratik; historia liburutetan ere, prozesu honek amaiera

onik baldin badu, eta data kontuei buruz arituz gero, bake prozesua 1998ko irailean 12an Lizarran hasi zela esango da. Aurretikoak eta ondorengoak izango ditu, baina data hori historikoa da jadanik.

Urte eta erdi honetako gertakizunak aztertuz, beraz, hitz egiteko borondatea non dagoen esatea ez da ausardia handiko kontua. ETak erakutsi du hitz egiteko bere borondatea eta Espainiako Gobernuak borondate horri behin eta berriro erantzun dio egur doinuan eta borondate eskasarekin.

ETak jardun armatua utzi zuen iaz, alde bakarreko erabakian eta denboran mugagabe. Alderdi abertzaleen jardun bateratuan jarri zuen bere konfiantza eta euskal gizarteak erabakitakoa onetsiko zuela adierazi. Ezker abertzalearen partehartze politikoa ere areagotu egin zen, eremu guztietan, baina batez ere instituzionalean eta alderdi abertzaleen elkarlanari begira. Bide horri jarraitu dio EHK, hauteskundeei dagokienez emaitza bikainak lortuz gainera. Ugari egin daiteke berba prozesu soberanistari eman beharre-

ko abiadaz, ugari bake prozesua edo prozesu subiranistaren lehen-tasun mailaz, ugari erritmo eta edukiez, ugari helburu abertzaleei buruz, baina borondatea ezin daiteke auzitan jarri. ETaren su-etekak elkarriketa eta negoziaketari zabaldu zizkien ateak eta alderdi abertzaleek, oztopoak oztopo eta kontraesanak kontraesan, sinetsi dute bide horretan.

GARAIPEN POLIZIALA.

1996an Aznar Moncloa Jauregira iritsi zenetik, egurraren politika nagusi izan da, ETarekiko garai-pen poliziala erabat barneratu arte gainera. Su-etena etorri zen eta Espainiako Gobernuak jokoz kanpo harrapatu zuen. Hitzezko borondate ona erakutsi arren, Aznarrek ez du jakin izan bere inguruko aholkularien zein bideri heldu. Azken urte hauetan guztietan lege, orain arte behintzat Mayor Oreja ministroarenari heldu dio. Zerrenda luzea da eta garrantzitsuak: martxoan egindako atxilotaketak, bereziki Parisen Josetxo

Arizkuren 'Kantauri' eta beste etakide talde batena; HBren Donostiako egoitzaren miaketa; Jose Luis Geresta etakidea hilik agertu zen Oreretan; Frantzia gartzela zigorra bete ondoren polizia espainiarraren esku jarritakoen jarioa...

Presoen eremuan egindakoak ere ez dira txantxetakoak izan, euskal gizartearen gehiengo zabalak eskatutako presoen Euskal Herriratzeara eta beste aldarrikapen batzuei (hiru laurdenak, preso gaisoak...) entzungor egin baitie Gobernu espainiarrak. Egin dituen bi gerturatze eskasak arma gisa erabili izan ditu, jakin baitaki hori dela prozesu honetan alderdi abertzaleek duten eremu-rik ahulena; Gobernuarentzat, al-diz, armarik sendoena da eta, euskal gizartearen presoen Euskal Herri-ratzeara sustraitua dagoen neurrian, eskakizunari muzin egitean, alderdi abertzaleei txantaia egiten die espetxe politikarekin. Eskubide kontua da presoena, zalantza bari-rik, baina prozesuaren termometro garrantzitsuenetakoa ere bai.

Borondate kontuetan behinik-behin, balantza oso desorekatua dago Gobernu espainiarraren aurka. ETaren azken ko-munikatuak —urrikoak— egoera larria de-

■ EAJ, EH eta EAK elkarriketa-ren aldeko mobilizazioak egin dituzte elkarrekin.

moduko historial odoltsua duen etakide bat. Justiziak ezin du bes-taldera begiratu». Jaime Mayor Orejaren diskurtsoa da. Justizia administrazioak eta gobernuek, orde, beraiei komeni zaienara begiratzen dute hala gura dute-nean. Gobernuaren mintzakide-tzak ez ote zuen bere aurrean «ter-rorista hiltzaile basati» berbera aurrez aurre aritu zirenean? Baina eseri ziren eta berba egin. Legalitatearen logikan ez ote dira gaiz-kileak Gobernuaren mintzaki-

deak? Herritarren adin nagusitasunari iseka egitea da horrelako atxiloteta baten aurrean legalitatea eta justizia aipatzea. Edo gauzak izugarri oker dauden seinale. Edozein modutan, Gobernuaren borondatearen neurgailurik aproposena da.

HAUTESKUNDEAK. Martxoko Espai-niako hauteskunde orokorren kanpaina Hegoaldeko euskal herritarren etxe barrura sartu da jada. Bai bere zentzu zuzenenean —propaganda eta leloen prestaketa, era-soak, hautagaiak—, zein zeharkakoan, ba-ke prozesuaren bidez, alegia. Es-painiako alderdien hauteskunde kanpainen berebiziko garrantzia du «euskal arazoak». Bere agin-taldian zehar gogortasunak etekin ona eman dio PPri eta gogortasu-

narena da hauteskundeetara eramango duen mezua. Gogortasuna ETA eta ezker abertzalearen aurrean, gogortasuna abertzaleen elkarlanaren aurrean, gogortasuna «demokraziarean aurkako erasoaldia» egi-ten ari direnen aurka... laburbilduz, gogor-tasuna Espainiako batasun sakratuaren de-fentsan. Su-etena neurri polizialek etorri dela uste duenak, ETarekin negoziazio poliziala egin behar duela uste du, horre-

Borondate kontuetan behinik-behin, balantza oso desorekatua dago Gobernu espainiarraren aurka

ordezkariak ez leudeke oso gustura egoe-rarekin. Eta EAJko Iñaki Anasagasti par-lamentariari kasu eginez gero, Aznarren ministroen artean ere bada pentsatzen due-nik bake prozesuarekiko urratsak ez direla ondo ematen ari.

Legalidadea aipatu da Belen Gonzale-zen atxilotetarako arrazoi nagusi gisa: «Terroristak dauden lekuan harrapatzen dira eta kito, are gehiago Belen Gonzalez

■ Aterabiderik gabeko norabidean

ETAren urriko komunikatuak egoera larria adierazten zuen. Belen Gonzalez atxilotetak larritasun hori baieztatzen zuen.

ETAk lau puntu jartzen ditu solase-rako: ea Gobernu espainiarra Euskal Herriaren erabaki eta borondatea onartzeko prest dagoen jakitea, borondate hori bideratuko duen prozesua nola bermatuko duen jakitea, euskal preso politikoak noiz eta nola askatuko dituen jakitea, eta indar armatuak noiz eta nola aterako dituen jakitea. Mintzakide gisa hiru preso izendatzen zituen komunikatuak: Algeciseko espetxean dagoen Antton Lopez Ruiz, Langraitzen dagoen Josu urrutikoetxea eta Josetxo Arizkuren, Parisen dagoena. Bilera lekua, halaber, ezin da izan ez Frantzia eta ez Espainia; Euskal Herria bai, baina baldintza neutralak emanez gero.

Munduko edozein bake prozesuri arreta jarri dionak, ondo asko daki horrelako komunikatu bat ez dela egiten talde armatua eta gobernuaren arteko bi-

lera bat egiteko. Arrazoi asko egon daitezke horrelako komunikatu bat plaza-ratzeko, baina ez bilera egitea. ETak abuztuaren bukaeran Gobernuarekiko komunikazioa moztean ondo adierazi zuen bezala, zuhurtasuna ezinbestekoa da elkarriketei bide egokia emateko. Gatazkaren inguruan ari diren aktore askok adierazi dute begibistako den hori.

Proposatutako mintzagaiei dagokien ere, ez dago inongo baldintzarik, dena da jakinmina, baina negoziatziorako tresna baino, ohiko aldarrikapenen zerrrenda bat da. Urte eta erdiko su-etena ikusita, ez dago ETAren hitz egiteko borondatea auzitan jartzetik, behintzat jakin dakiguna eta ikusi dugunaren arabera. Baina komunikatu hau ikusita, begibistakoa da ez dela bilera bat egiteko.

Aljerreko 89ko elkarriketa prozesuan, ETak PSOEko Gobernuaren mintzakidetzarekin hitzartutakoa ez zela betetzen ari salatzen zuen zenbait komunikatuetako doinua du urriko komunikatuak. Eta dinamika honek jarraituko balu, oso posible litzateke ETak su-etena

apurtzea, bestela erakunde armatu batek izan behar duen sinesgarritasuna auzitan jarriko litzateke eta.

Behin eta berriro esan da, edo aditzera eman da, ETAren su-etena honek behin-betiko izan nahi duela eta borroka armatua guztiz alboratzeko nahia dagoela, gutxieneko baldintza politiko batzuk emanez gero bederen. Hori da ETAren buruan egon daitekeena, IRAren buruan egon daitekeen moduan. IRAk, taktikoki ez bada ere, su-etena oso modu neurtuan apurtu zuen. Posible litzateke horrelakorik Euskal Herrian? Posible bai, baina horrek ez luke esan gura Irlandan moduan gero bake prozesua berreskuratzeko litzatekeenik, gutxienez horren epe laburrean. Aitzitik, seguruenik denbora luzea beharko litzateke. Abertzaleen elkarlana eta Lizarra-Garaziko Ituna Irlandako Forotik abiatu zela, horiexek dira bi prozesuen antzekotasun handienak, gainerakoan oso desberdinak dira. Borondatea behar da baina denbora luzea ere bai, hori da gainerako prozesuetatik atera daitekeen ondorio nagusienetakoa ●

tarako presio poliziala erabiliz, Espainiako iritzi publikoaren aurrean noizean behin hurbilketa batzuen azenarioa atereaz.

Kataluniako hauteskunde autonomi-

koan PPK ezer gutxi aurreratu du eta sozialistek eta bere aliatuek, ordean, garaipena lortu dute botoetan (ez eskainutan). Ez hori bakarrik, PSOE 98an zehar eta 99ko lehen

sehilekoan izandako bilakaera eskasa eta guzti (GAL afera, Borrellen dimisioa...), gertu jarri zitzaion ekaineko udal hauteskundeetan. Irabazle bai, baina PP gehiengo absolutuetatik urruti ibiliko dela diote inkestek. Dena baliatuko dute popularrek, eta zeregin horretan «euskal arazoa» harri bitxia da beraientzat.

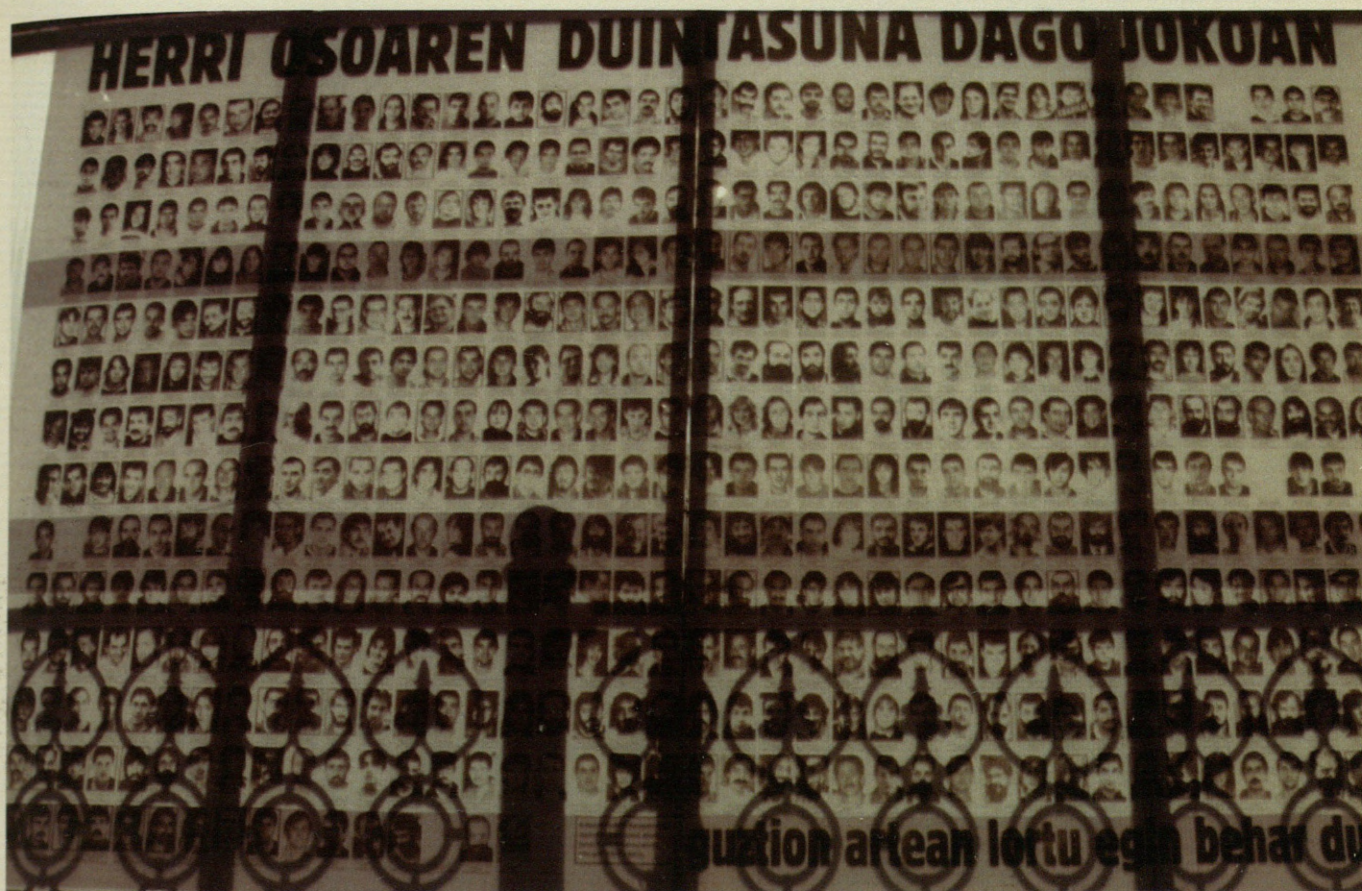
Oraingoz behintzat Mayor Orejaren estrategia gailendu da Madrilgo Gobernuan. Ez da lerro abertzaleetatik bakarrik esaten dena, popularren lerroetatik oso urruti ez dabilen «El Mundo» egunkariko zuzendaria ere hala adierazi izan du bere editorialerako batean: «talde terroristarekiko erabateko garaipenaren bila ari da Aznar, eta eskura duen uste osoa du». Okerrena zera da, ikuspegi hori gizarte espainiarrean bapo sustraitu dutela.

Hauteskundeak irabaziz gero, gaiari beste modu batera hel diezaiokeela ere entzun da, baina hauteskundearen aurretik Gobernuak keinuak egingo zituela ere esan izan da. Euskal erabaki esparruaren ideia euskal gizartearen indarrez sustraitzen hasi zenetik, PPK burdinezko ezkutua zabaldu zuen; ezin uka azken hilabeteetan keinu

■ HBko militanteek datozen Espainiako hauteskundeetan abstenitzea erabaki dute.

JOVE LACALLE

ALBERTO ELOSEGI

■ Euskal Preso Politikoen Kolektiboko hogeik presok gose greba amaigabeari ekin dio.

ikusgarriak mahaigaineratu dituela, baina kontrako norabidean.

LIZARRA-GARAZI. Madrili begira ezin dela egon entzuten da Lizarra-Garaziko lerroetan, hori bai, bakoitzak bere modura ulertzen du Madrilen zain ez egotearena. Madrili gero eta gutxiago begiratzearen bide horretan, besteak beste, HBk abstentzioaren hautua egin du Espainiako hauteskundeetarako. Xabier Arzalluzek jadanik Madrilekiko esperantza galdua duela adierazi du etsipen kutsuz. Elkarriko koordinatzaile Jonan Fernandezek, Madrilgo Gobernuaren borondate eskasa adierazi ondoren, euskal alderdi guztien artean elkarriketak areagotu beharra aipatu du.

Bada noraeza puntu bat Lizarra-Garazikoen artean. Gatazka politikoki, euskal herritarren borondatean oinarritutako irtenbide elkarriketatuan oinarritzen da Lizarra-Garaziko Ituna. Baina hori baino gehiago da eta izpiritu horretatik aterata Udalbiltza, esate baterako. Erritmo kontuak alde batera utzita, lan garrantzitsua egiten ari da eraikuntza nazionalaren eremuan, baina adostu beharko da bake

prozesuari dagokionez, berau nola bideratu behar den. Madrilgo Gobernuaren martxo-ko erasoaldiaren ondoren, apirilean erantzun zabala eman zitzaion ordubeteko lanuzte eta manifestazio bateratuarekin. Oraingo Madrilgo erasoaldia esanguratsuagoa izan da agian, baina EAJ, EA eta EHk elkarriketaren aldeko bilkura batzuk antolatu dituzte. EAJk abiadura eta estilo kontuetan galgari heldu diola esan gura du honek?

Lizarra-Garaziko alderdi nagusiek une garrantzitsua biziko dute hilabete hauetan.

■ Espetxe politikarekin, pertsonen eskubideekin jolasteaz gain, Aznarrek txantaia egiten die alderdi abertzaleei

HB Eraikitzen eztabaida prozesuan ari da jada. EAK datorren 20 eta 21ean egingo du bere kongresua Iruñean eta abenduan jeltzaleen txanda izango da. EAJn izan da tentsiorik aliantza berriak eta erritmoak dagokionez; EAKoak agerikoagoak dira, eta barne orekari begira arriskutsuagoak ere bai. HBk, aldiz, eraikuntza nazionalaren diskurtsuan murgilduta, bere lerro nagu-

siak finkatuko ditu urtea amaitu aurretik; baina horrez gain, Euskal Herriarroken egituratzearen ildo nagusiak ere zehaztuta gera daitezke neurri handi batean, nahiz eta prozesu hori urtariletik aurrera hasiko den.

Alderdi estataleki dagokionez, ezin gauza handirik espero Espainiako hauteskundeak iragan arte. PPK Balzaren aurka aurkeztuko duen zentsura mozioak aski erakusten du bere politika egiteko modua. Baina prozesuan bere osotasunean aurreratu nahi bada, abertzale eta ez abertzaleen arteko mugak gainditzen joan beharko da eta zeregin horretan sozialistekiko elkarriketak funtsezkoak izan daitezke. Eraikuntza nazionalerako egiten den guztia dago ongi, bidezkoa da eta eraikitzailea gainera. Baina Madril hor dago, Ma-

drialek esan dezakeena funtsezkoa da egun —Iparraldeari begira Parisek—, eta alderdi estatalistek diotena ere bai, areago Euskal Herriak sustrai sakonak badituzte. Blokeo gogorragoak gainditu izan dira. Prozesua oraindik luzea izango da eta zuhurtasun eta erantzukizun osoz jokatzeko da aktoreen zeregin nagusia ●

♦ XABIER LETONA

Bizkaia, azken asteotan, langileen eta herritarren mobilizazio giroan murgildurik dago Ezkerraldeko (La Naval eta Babcock Wilcox) eta Mecanica de la Peñako langileen alde. Euskal Herriko eta Europa osoko untzigintza Korearen eraginpean dago.

SESTAOKO LA NAVAL ASIAKO LEHIAKORTASUNAREN MENPE

■ La Naval eta Babcock Wilcoxeko langileek bat egin dute euren enpleguen defentsan; irudian azken egunotako manifestazio bat.

La Navaleko langileak, horien familiak eta Ezkerraldeko herriak —AESako gainerako untziola guztiak bezalaxe— hainbat mobilizazio eta ekintza ari dira burutzen Astilleros Españoles-en (AESA) esku dagoen untziola salbatzeko asmoz. Europan hartu beharreko erabaki batzuk eta beren lehia-kide gogorrena den Koreak eragin handia izan dezakete horren etorkizunean.

Hain zuzen ere, astearte honetan bertan ziren biltzekoak untzigintzaren egoera aztertzeko. Lerro hauek idazterakoan ez dugu

ezagutzen zein erabaki hartu dituzten, baina irakurlearen eskuetara iristerako ezagunak izango dira. Bestalde, hil honen 15-18rako hartuko dira agian Sestaon egingo diren untzi batzuen kontratazioari buruzko erabakiak. Horregatik, denak Koreara begira daude, Asiako herrialde hori, prezio askoz baxuagoekin jokatzuz, untziak egiteko kontratuak bereganatzen ari baita —esate baterako, gero Euskal Herriko gas-proiektuetarako erabiliko diren untzien kontratuak—.

Gauzak gehiago nahasteko, Europako

Batasunaren asmoa Espainiako Gobernuak jaso zuen 18.000 milioi pezetako (720 milioi libera) laguntza itzularaztea da, laguntza horiek legezkoak ez zirela argudiatuz. Horrek, gauzatuko balitz, Euskal Herriko eta Espainiako untziolen erabateko porrota eragingo luke. Espainiako Gobernuak erabaki hori epaitegi gorenaren aurrean errekurritua du, eta urtebetetik gora berandutuko da auzi horren ebazpena.

KOREAK PREZIOAK JAITSI DITU ETA EUROPA KALTETURIK. Un-

■ Korean, erdia kobratu eta bi aldiz lan gehiago egin

Nolatan lortzen dituzte horrelako prezio merkeak Korean? Inolako zalantzarik gabe, prezioen beherakada horrek lotura estua du lan baldintzekin. Korean, erdia kobratuz ordu kopuru bikoitza egiten dute lan. Koreako untzioletako soldata Europako enpresa erdia da, eta lanaldia berriz urtean 2.500 eta 3.000 ordu artekoa, hau da, Europakoa baino % 50 gehiago.

Gainera, Nazioarteko Moneta Fondoak krisialdia gainditzeko emandako

dirua hartu behar da kontuan, Korean, neurri handi batean, sektorea finantzatzeko xedatu baitu. Horren ondorioz, prezioen beherakada izugarria etorri da, eta Europako enpresek, sindikatuek eta gobernuek susmoa dute Asiako enpresek «dumping» jarduerak (fabrikazio prezioen azpitik saltzea) eta lehia desleiala gauzatzen ari ote diren. Koreako untziola batek ohikoa baino % 30 merkeago saltzen du. Metaleko Langileen Europako Federazioaren arabera, Ko-

reako untziola batek 5.500 TEUko (edukinontzien pisu unitatea) gaitasuna duen edukinontziak eramateko unti bat 55 milioi dolarretan (8.415 milioi pezetatan, 337 milioi liberatan) eskaintzen du, eta iaz 88 milioi dolar eskatzen zituena 4.800 TEUko gaitasuna zuen gisa bereko unti baten truke. Prezioen beherakada honek mundu osoko sektoreari eragin dio, eta gaur egun, mundu osoan, batez beste, iaz baino % 15 merkeago dira eskaintzak ●

tziolen krisialdia aspalditik dator, bereziki 80ko hamarkadatik. Funtsezko arrazoia, beti, berbera izan da: Korea eta Japoniaren lehia desleiala, beren lan arloko kultura eta balore ezberdinen ondorioz prezioak jaitziz. Une honetan, Europa edo Euskal Herriko prezioak baino % 30 merkeago ari dira eraikitzen.

80ko hamarkadako kaltetu nagusia Euskaldunako untziola historikoa —egun Batzar eta Musika Jauregia— izan zen Euskal Herrian. Untziolak itxi beharra izan zuen, zuzeneko eta zeharkako milaka lagunen lanpostua galaraziz. Egun krisiak jota dagoen Sestaoko La Navalen ere hainbat lanpostu desagertu zen.

Une honetan, euskal untziolak 1.200 lagunen zuzeneko plantila du, eta kopuru horri enpresa laguntzaileetako 1.500 lanpostu gehitu behar zaizkio. Joan den azaroaren 5ean Europako 12 herrialdeetako sindikatuek Europa mailako ekintza bat burutu zuten, honako leloarekin: «Untziolentzako lana, Europarentzako etorkizuna».

1997ko udako Asiako krisialdian Koreako Halla untziola esanguratsuak itxi beharra izan zuen, eta bazirudien horrek erabat suntsiturik utziko zuela Koreako untzigintzaren sektorea. Baina won korear monetaren balio jaitsierak, soldaten beherakadak eta Nazioarteko Moneta Fondoaren laguntzek berrindartu egin zuten Koreako untzigintza, Europako untziole kalte nabarmena eraginez. Korea aspalditik nabarmendu zen Europako untziolen lehia-kide gogorrena bezala. Azken urteotan biderkatu egin du bere produkzio ahalmena eta merkatuko kuota kendu dio Europari, 1985eko % 28tik 1997ko % 19ra jaitzia-rariz; eta aldi berean Koreak % 12tik

% 25era igo zuen, Metaleko Langileen Europako Federazioak ezagutarazitako datuen arabera. 1997an Koreak OCDEren esparruko kontratu berrien % 31,5 bereganatu zuen. Eta joan den urtean, erabateko krisian murgildurik, Koreako hiru untziola nagusiek —Daewoo, Hyundai eta Samsung— % 22 inguru igo zuten beren kontratuen balioa, sei hilabetetan 4.000 milioi dolar erdietsiz (612.000 milioi pezeta, 24.480 milioi libera). Arestian aipaturiko

Halla untziola bera ere berriro ireki ahal izan zuten.

Baina kezka bakarra ez da Korea. 1997an OCDEko kontratu berrien % 40 Japoniaren esku geratu zen. Yenaren balio galera onuragarri gertatu zaio bertako untzigintzari, eta barruko eskaera indartsuari esker (kontratazioaren % 60), eramangarriagoa izan da prezioen erorketaren eragina. Japonian untzigintzaren industria pribatua da, baina Gobernuak, laguntza sis-

AESA TALDEA. 1984-1998 BILAKAERA

	1984	1994	1998
Egoitzak	Astano, S.A.	Astano, S.A.	Astano, S.A.
	Barreras, S.A.	Barreras, S.A.	-
	Juliana, S.A.	Juliana, S.A.	Juliana, S.A.
	Astander, S.A.	Astander, S.A.	Astander, S.A.
	Manises, S.A.	Manises, S.A.	Manises, D.E. (%20 Man.B&W)
	AESA: Sestao	AESA: Sestao	AESA: Sestao
	Euskalduna	-	-
	Sevilla	Sevilla	Sevilla
	Cadiz	Cadiz	Cadiz
	Puerto Real	Puerto Real	Puerto Real
EBak baimendutako edukiera (trbc)	445.000	240.000	191.500
	115.000	159.000	181.000
	24.587	10.017	5.690
	46.500	79.800	150.000
	Zerga ondotiko emaitzak (milioi pezetatan)		
	(56.868)*	(27.224)	(16.670)
	Operatiboak		
	(32.450)	(32.450)	(18.890)
	Guztizkoak		

* Zerga finkapen ez aplikagarria

Untzigintzaren banaketa

	1994	1995	1996	1997	1998
Diru-sarrerak	79.843	103.307	130.420	137.624	150.111
Zerga ondotiko emaitza operatiboak	(27.224)	(34.032)	(32.227)	(17.187)	(16.670)
Sarrerakiko %	-34	-33	-25	-12	-11
Zerga ondotiko guztizko emaitzak	(32.450)	(65.302)	(70.072)	(25.113)	(18.890)
Sarrerakiko %	-41	-63	-54	-18	-13
Sarrerak/langile	8,0	13,3	17,7	19,5	26,4
Plantila operatiboak	10.017	7.768	7.384	7.060	5.690

Iturria: Astilleros Españoles

tema ilunen bidez —ez Europan izan ohi den garrantasunez—, eskua sartzen du. Soldatak Europako parekoak dira, baina produktibitatea handiagoa dute. Eta, gainera, gauzak are gehiago nahasteko, Txina ere lehiakide gogorra da, unti eraikuntzan munduko hirugarren herrialdea izanik.

Testuinguru honetan, ezin gara gehiegi

harritu Repsol eta Enagas enpresek Bizkaiko hainbat gas-proiektutara gasa eramateko untzien eraikuntza esleitzerakoan hartzen duten erabakiaz. Sindikatuek eta erakundeek egiten duten indarra handia izanik ere, oso litekeena da unti horiek azkenerako Korean egitea. Enpresa handiek eta akziodun edo inbertitzaile han-

diek, diru kontuak tarteko direnean, ez diote asko begiratzen beren herriari. Eta ez diote muzin egiten untiak Korean egiteko aukerari, La Navalen baino askoz merkeago egin ditzakete-eta. Hain zuzen ere hil honen 15etik 18a bitartean hartuko da la-

hin-betiko erabakia ●

◆ DANIEL UDALAITZ

■ Babcock eta Mecanica de la Peña sektorearen berrantolaketari so

Duela hilabete batzuz geroztik beren lanpostuen aldeko borrokan ari dira enpresa hauetako langileak, beren lanpostuak arrisku gorrian ikusten baitutuzte krisialdiaren eta kuadeaketa zalantzarri baten ondorioz. Azken asteotan, enpresa hauetako langileak geroz eta mobilizazio handiagoak burutzen ari dira, eta askoz gehiago areagotu daitezke arazoari nolabaiteko irtenbide bat aurkitzen ez bazaio. Gaur egun itxirik dagoen Euskaldunako langileek eta Europako Batasunaren ebazpenen zain dagoen Magefesakoek duela hamar urte beren lanpostuak defendatu nahian sortutakoaren antzeko giroa hasi da sumatzen Bilboko kaleetan.

Babcock Wilcox (BW) eta Sestaoko La Navaleko langileak beren jarduerak bateratzen ari dira, azken urteetako birmoldaketek hain kalteturik utzi duten Ezkerraldean. Nahiz eta Mecanica de la

Peña eta BW ekipamendu ondasunen sektore berekoak izan, bakoitza bere bidetik ari da borrokan, beren ustez, lehenik enpresa bati eman behar zaiolako irtenbidea, gero besteari, eta azkenik berregituratu behar delako sektorea.

Enpresa bakoitzak arazo ezberdinak ditu. BWek 70eko hamarkadan 10.000 lagunentzako lanpostuak zituen, gaur

■ Gasa garraiatzeko Repsol-Enagasen untiak Korean egin ordez Sestaon egin daitezke eskatzen ari dira

egun 1.200 lanpostu ditu, eta aurreikusten diren murrizte-planen arabera, beste 400 lanpostu murriztuko dira aurki. Mecanica de la Peña 458 lanpostu ditu eta horietatik 200 murriztu nahi ditu. Bi enpresetan etorkizunerako industri plan bat eskatzen dute, finantzaketarako bermeak ziurtatuz.

BW eta Sestaoko La Naval enpresa

publikoak dira —Sociedad Estatal de Participaciones Industriales-en (SEPI) barruan sarturik—. Mecanica de la Peña, berriz, enpresa pribatua da, Norbegiako Kvaerner enpresa multinazionala izanik bertako akziodun nagusia; Euskal Herriko High-Tech enpresa da bigarren akzioduna (enpresa honen barruan, besteak beste, Jesus Lobo Eusko Jaurlaritzako sailburu ohia dago). Horregatik, bi enpresa horietako langileak etorkizunerako industri planaren eta finantzaketaren zain daude, eta Madrilgo nahiz Gasteizko Gobernuen laguntza

eskatzen dute.

Zurumuru asko daude bi enpresa horien bat egiteaz, beti ere BW pribatizatu eta Mc Dermott multinazionalaren eskuetan geratzen bada. Eta zurumuru horiek are indar handiagoa hartu dute BWeko lehendakari berria, Emilio Cabrera, garai batean Mecanica de la Peña-ko lehendakari izan zela jakinda ●

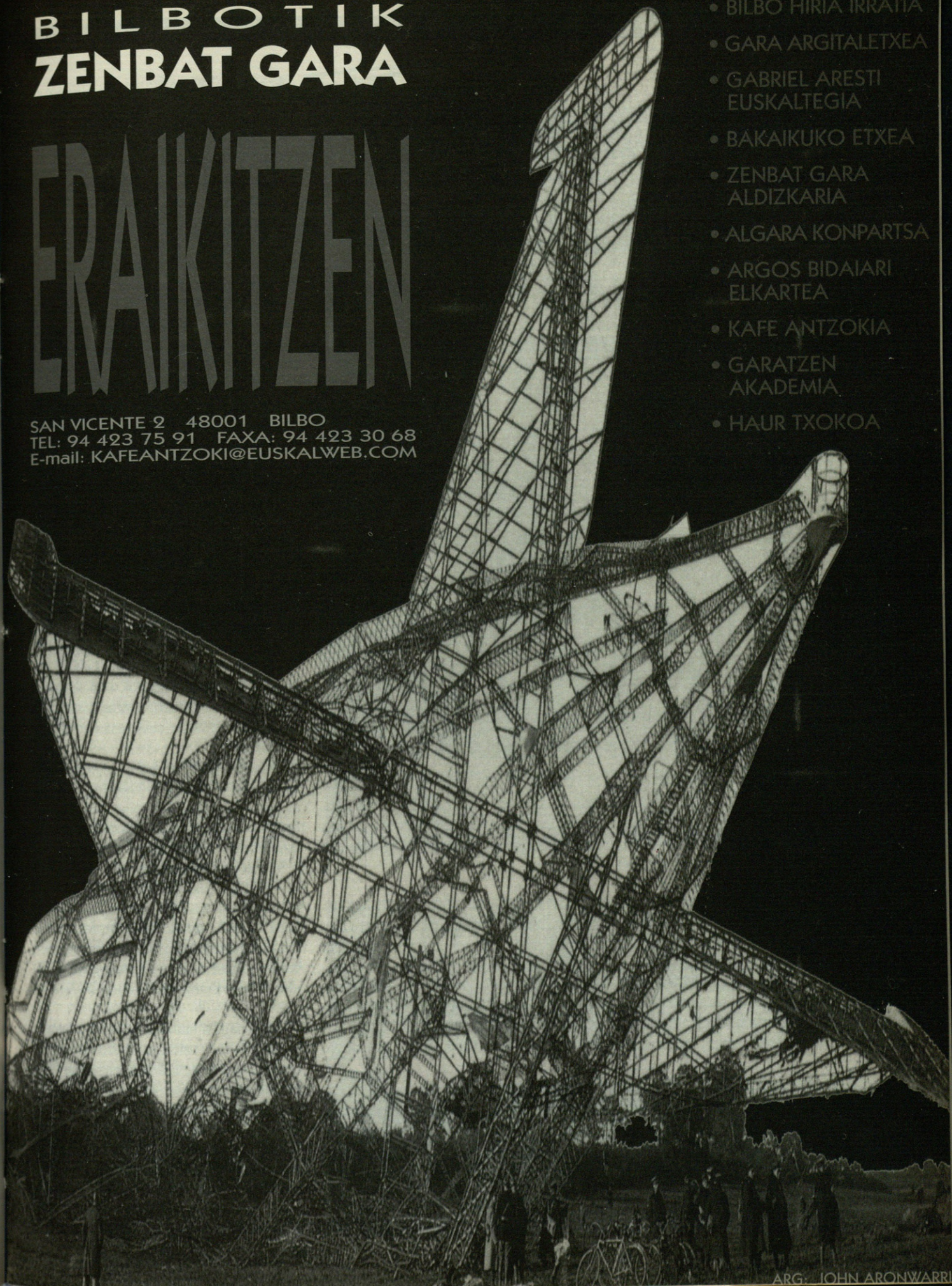
■ Astilleros Españoles-ek (AES) —La Naval barne— eta Babcock Wilcoxek milaka langile kaleratu dituzte azken urteotan.

BILBOTIK ZENBAT GARA

ERAKITZEN

SAN VICENTE 2 48001 BILBO
TEL: 94 423 75 91 FAXA: 94 423 30 68
E-mail: KAFEANTZOKI@EUSKALWEB.COM

- BILBO HIRIA IRRATIA
- GARA ARGITALETXEA
- GABRIEL ARESTI EUSKALTEGIA
- BAKAIKUKO ETXEA
- ZENBAT GARA ALDIZKARIA
- ALGARA KONPARTSA
- ARGOS BIDAIARI ELKARTEA
- KAFE ANTZOKIA
- GARATZEN AKADEMIA
- HAUR TXOKOA

«Aizu!» aldizkaria eraberriturik kaleratuko da hil honetan, koloretan, formato berrian eta irudiz ongi horniturik. Euskara ikasten ari direnen ikaste prozesurako tresna garrantzitsua izan daiteke, bai irakurgai gisa, bai material didaktiko gisa. 30 milioi pezetako aurrekontua du.

«AIZU!»: AZAL ETA MAMIAN BERRITUA

■ Ane Unanue koordinatzailea, «Aizu!»ren ekinaldi berriko lehen alea atzean duela.

Duela hemezortzi urte, 1981eko Durangoko Azokan ikusi zuen argia «Aizu!» aldizkariak. Euskara ikasten ari direnei zuzenduta dagoen aldizkari hau gehienok AEKri lotuta ezagutu izan dugun arren, ez da beti hala izan. Lagun talde batek sortu zuen eta hasierako urte haietan hauen esku egon zen aldizkaria. Baina bi urte beranduago, aldizkariaren helburuak eta AEKrenak bat zetozela ikusirik, bat egin zuten. Bat egite honek ez zuen aldizkariarentzat aldaketa handirik ekarri. 1995ean, or-

dea, hilabeteakari izatetik hamabostero kaleratzeari ekin zion. Honela aritu da aurtengo udan berriz eraberritzea erabaki den arte.

ITXURA ETA ANTOLAKETA BERRIA. Oraingoan aldaketa askoz ere sakinagoa izango da eta aldizkariaren alor guztiak hartuko ditu. Erredakzioan etorriko da lehenengo aldaketa. Lehen egoitza Bilbon zuen aldizkariak; orain berriz, ez du egoitza bakar bat eta aldizkariaren lan taldea Euskal Herri osoan banatuta egongo

da. Lan talde honek hiru kazetari ditu, Bilbon arituko den Iñigo Gago bata, Baionako Franck Dolosor bestea eta Iruñetik kazetari eta koordinazio lanak egingo dituen Ana Unanue hirugarrena. Kazetariez gain, hizkuntza arduradun Mikel Barrios ere lan taldeko kide da. Diseinu eta maketazio lanetan Joseba Beramendi arituko da Iruñean, administrazio lanetan Iñigo Palazios Bilbon eta publizitatea lortzen bi komertzial.

Orain arte «Aizu!»ren lantaldea jende gutxiagok osatzen zuen eta kolaboratzaileek ateratzen zuten neurri handi batean aldizkaria aurrera. Hemendik aitzina lan handiena erredakzio taldeak egingo du, baina kolaboratzaileak ez dira faltako. Hor izango dira, esate baterako, «Euskaldunon Egunkaria»ko Alberto Barandiaran edo Jon Azkue, Mattin eta Patxi Huarte marrazkilariek.

Itxura aldetik ere jasango du aldaketarik «Aizu!»k. Azaroan kaleratuko den aldizkari eraberritua koloretan izango da, A4 formatoa izango du eta marrazki eta irudiz ongi hornituta ikusi ahal izango dugu.

Edukiari dagokionez, lau atal nagus izango ditu: Euskal Herriko eta mundu zabaleko berri emango duen «Zokomiran» atala batetik, erreportajea bestetik, elkarriketa nagusia gero, eta Oskorriren abesti batean oinarriturik euskarari eskainitako «Ez da hain fazila» deitu duten atala azkenik.

Atal nagusi hauetaz gain, beste batzuk ere izango dira: orrialde bateko elkarriketa laburrago bat, ikasleei parte hartzeko aukera emango dien «Ika-mika» eztabai-dagunea, «AEKomeriak», liburu eta musikaren berri emango duen «Ilustratuz», ale bakoitzeko antzinako lanbide bat azalduko duen «Bizibideak» eta lehiaketa bat, hau ere ikasleei zuzendurikoa.

Aldizkariaren maiztasuna da aldatuko den beste gauzetako bat, hamabostero ate-

Euskara sailaren babeslea:

ratzeari utzi eta, jatorrira itzuliz, berriz ere hilabetekari izatera pasako baita.

EUSKARA IKASLEENTZAKO. Euskal prentsak aurrerapauso handiak eman ditu azken urteotan eta euskara zailtasunik gabe irakurtzeko gai direnentzat eskaintza oparoa eta aberatsa da. Euskara ikasten ari direnentzat, ordea, eskaintza askoz ere mugatuagoa da eta hutsune hori bete nahi luke «Aizu!»-k. Euskara ulerterrazean idatziriko aldizkaria izango da, zeinahi urratseko ikaslek irakurtzeko modukoa. «Aizu!»-ko kideek diotenez, korapilatze joera dute eta kosta egingo zaie euskara maila errazean idaztea, baina horretarako hizkuntza arduraduna izango dute ondoren.

Euskara maila zaintzearekin batera, aldizkariaren maila didaktikoa indartu nahi da. «Aizu!» euskara ikasleen ikaste prozesuan txertatu nahi da, tresna lagungarria izan daitekeela uste baita, bai irakurgai gisa, baita material didaktiko gisa ere. AEK-ko ikasle guztiak, matrikula egitearekin batera, «Aizu!»-ren harpidedun izango dira eta etxean jasoko dute. Era honetan aipatu bi helburuak beteko lirateke, ikasleek bere kasa irakurtzea eta eskoletan material didaktiko bezala erabiltzea.

AEKren aldizkaria denez, Koordinakundeak bere lanaren berri emateko ere erabiliko du. Hala ere, honetarako bi orrialde bakarrik erabiltzea erabaki dute aldizkari arduradunek, «Aizu!» euskara ikasten ari diren guztien aldizkaria baita eta ez soilik AEKn ikasten ari direnena.

HARPIDEDUNAK NAGUSI. «Aizu!» aldizkariak 30 milioi pezeta (1,2 milioi libera) inguruko aurrekontua du. Kopuru hau estaltzeko bide eta modu ezberdinak erabiltzen dira, nagusia publikitatea izaki, honekin estaltzen baita aurrekontuaren herena. Gainerakoa harpidetzetatik, salmentatik eta erakunde ezberdinetatik jasotzen duten dirulaguntzetatik dator. «Aizu!» euskaraz hutsezko aldizkaririk hedatuenetakoa izango da, hilabetero 15.000 ale kaleratuko baititu. Azaroan, ordea, eta aldizkari eraberrituaren aurkezpen moduan, 17.000 ale banatuko dira. AEK-ko ikasleez gain, «Aizu!»-k 800 bat harpidedun zituen lehenagotik, hauetako asko elkarte, liburutegi eta euskaltegiak. Beraz, kaleratu orduko ale gehienak salduta daude. Dena dela, Euskal Herriko kiosko eta liburu dendatan salgai egongo da ●

◆ AMAIA OLANO

Arturoren kaiera

LAB-EN KRITIKAK EHU-RI

LAB sindikatuak Euskal Herriko Unibertsitateko Euskararen Normalkuntzarako II. Plana geldituta dagoela salatu berri du.

Ikasturte honetarako aurreikusita zeuden irakasle elebidunen kontratazio guztiak ez direla egin eta Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza Sailak bai-menik eman ez duelako, Miren Azkarate Irakasleen errektoreordeak kontratazio berriak «erretiratu» egin dituela kritikatu du sindikatu abertzaleak. Egoera tamalgarrizat jo du LABek.

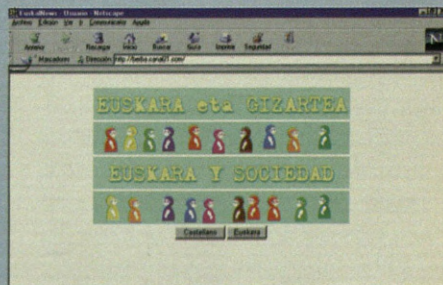
NUP-EKO EUSKALDUN KALTETUAK

Euskaldun Kaltetuak izeneko taldeak protesta ekintza burutu zuen iragan astean Nafarroako Unibertsitate Publikoan. NUPeko kafetegiko teilatura igo ziren «euskaldunek jasaten duten egoera» salatzeke. Talde honetako kideek azpimarratu zuten Euskal Herriko unibertsitate guztietan gertatzen dela hori, baina NUPen 11 urte daramatzatela «euskaraz ikasi eta bizitzeko inolako eskubiderik gabe».

“EUSKARA ETA GIZARTEA”

Talaia eta Aurtan Bai fundazioek, «Euskara eta Gizartea» izenburutzat duten jardunaldiak antolatu dituzte elkarlanean. Hizkuntza politikari buruzko hausnarketa egitea da jardunaldion xedea eta horretarako, besteak beste, web orri bat atondu dute. Allande Boutin eta Koldo Izagirrenen testuak daude berba.canal21.com

webgunean irakurgai eta astero iritzi berriak izango dira. Gai hau jorratu zuten astelehenean Kursaallean egin hitzaldian Anjel Lertxundik eta Bernardo Atxagak.

“12 ORDU EUSKARAZ”

«12 ordu euskaraz» festa ospatu zen larunbatean Andoainen. Horretarako propio eratutako batzorde batek antolatu zuen goizeko 9:00etan hasi eta 12 orduz luzatu zen jaiak. «Egunero euskaraz bizitzeko» aldarria egin zen.

U r r e a

■ Euskal Argentinaren Entitateen Federazioak 5 milioi pezeta jaso berri ditu Eusko Jaurlaritzatik «Argentinan Euskaraz» ekimena garatzeko. Gutzira 9 milioi pezeta izango ditu egitasmo honek eta helburutzat Argentinan euskara irakatsiko duten irakasleak formatzea du. Irakasle talde bat eratzen ari da eta hau izango da Euskal Etxeetan ikastaroak antolatuko dituenak.

■ Duela hiru hilabete pasatxo aipatzen genuen atal honetan Reala, Zubietan paratutako bide seinale bat zela eta ez zela. Hura aldatu zen, baina Realak ez dirudi bere euskararekiko jarrera sobera aldatu duenik. Bere produktuak saltzeko argitaratutako eta Anoetan parrastan banatutako triptikoak ez du hitz bat bera ere euskaraz. Euskaldun zalea ez bide du erakarri nahi.

l k a t z a

Bisoi europarra Euskal Herriko ibai eta erreketan bizi den haragijale txikia da. XIX. mendean geroztik ordea, espezie honen populazioa beherantz doa. Hemen zein Europan atzerakada hori zergatik jasan duen ez dago garbi, baina zalantzarik ez da desagertzeko bidean dagoela.

EUROPAKO BISOIAREN EUSKAL BABESLEKUA GALZORIAN

Duela gutxi arte bisoi hitza ez genuen ezagutzen, animalia horren larraz eginiko berokia ez bazen behintzat. Berokiak gogora dakarkigun bisoia eta gure ibaietan aurki daitekeen bisoia espezie oso desberdinak dira. Berokiarekin erlazioatutakoa bisoi amerikarra da. Bestea, Oka, Arga edo Debako ibaiertzetan ezkutatuta bizi dena bisoi europarra da. Nahiz eta gero eta entzunagoa izan eta bere biologiar buruzko informazio zientifikoa gorantz doan, gure faunako ugaztunik ezezagunenetakoa da. Zoritxarrez, beharbada, ezagutzeko aukerarik gabe desagertuko da. Erdialdeko Europatik desagertzen hasi zen joan den mendearen erdialdean (Erdialdeko Europaren zati handi bat hartzen zuen hasieran) eta bisoiaren banaketa eremua etengabe murrizten ari da. Adituen arabera desagertzeko arriskurik handienetakoa duen espezieetakoa da. Bideragarriak diruditen populazio bakarrak Frantziako hegoaldean eta Iberiar Penintsulako iparraldean daude.

Bisoi europarra, ibai, erreka eta ingurune hezeetan eta hauen gertuko lurretan bizi den haragijale txikia da.

Antzina, Europako zati handi batean bizi zen, Iberiar Penintsularen iparraldetik, kontinentean zehar ekialderantz Uraletaraino. Baina XIX. mendean hasi eta oraindik jarraitzen duen atzerakada prozesu baten eraginez, jatorrizko banaketa eremuaren zati handi batean desagertu ondoren kontserbazio egoera larrian dago gaur egun

(IUCN erakundearen arabera —1994. urtean desagertzeko arriskuan dauden espezieak jaso eta sailkatzen dituen zerrenda «gorri» eguneratua aurkeztu zuen—, azken 10 urte edo 3 belaunaldietan % 50eko murrizketa jasan dute beraien populazioek). Gaur egun, bisoi europarrak bi populazio

QUERCUS

■ 10 urtetan bisoi europarraren populazioa % 50 murriztu da; arrazoiak hipotesi besterik ez dira

bananduetan aurkitzen dira: Europako hegomendebaldean dago lehena (Bordeletik Errioxaraino dagoen lurraldean, Euskal Herria barne) eta ekialdean bestea (Biolorusia eta Errusiako zati batean). Danubio ibaiaren deltan ere bisoiaren populazioen

Zati handi bat Euskal Herrian egoteak, nazioartean, kontserbazioaren arduradun nagusien artean jarri gaitu

bat egon daiteke, azken hilabetetan eginiko behaketa berrien arabera. Ekialdeko herrialdeen egoera sozioekonomikoak alde batetik eta bertako bisoiaren atzerakada etengabeak bestetik, espezie honen kontserbazioaren itxaropena hegomendebaldeko populazioan jarri dute neurri handi

batean. Populazio honen zati handi bat Euskal Herrian egoteak, nazioarte mailan ugaztun honen kontserbazioaren arduradun nagusien artean jarri gaitu.

Bisoiaren kontserbazioan lan egiteko orduan bi arazo nagusi aurkitu dira: lehena,

espezieak jasan duen eta jasaten duen atzerakadaren arrazoiak ezezagunak direla oraindik (hipotesi asko dago baina nabaritasun gutxi) eta bigarrena, espeziearen biologiarren zenbait alderdik

ikertu gabe jarraitzen duela (zeintzuk dira espeziearen habitat beharizan zehatzak, nolakoak dira bisoiaren populazioen ezaugarri demografikoak, elikadura beharizanak, ugalketa arrakastatsuen baldintzak, uraren kutsadura, kanalizazio, ibai ertzeko landarediaren mozketa eta bestelako giza

jardueren eragina nolakoa eta zenbaterainokoa den...). Hori guztia dela eta, datozen urteetan ikerketa eta kontserbazioa inoiz baino lotuago joan beharko dute.

Euskal Herrian eginiko hainbat lanek bisoiaren distribuzioa partzialki erakusten zuten eta espeziearen biologiaren aspektu batzuk ezagutzeko oinarritzko lan batzuk ere eginak dira, baina oro har, bisoi europarra animalia ezezaguna da hemen.

Testuinguru honetan Eusko Ikaskuntzako Natur Zientziak Saileko eta Aranzadi Zientzia Elkarteko Ornodunen Departamentuko ikerlari talde bat duela urte pare

todo berri bat prestatu dugu lehendabizi. Metodoaren jatorria, Estatu Batuetako USDA Forest Service delakoak hango zenbait karniboro detektatzeko prestatuturikoa da; Gipuzkoako Foru Aldundiko Ba-

safauna Zerbitzuaren laguntza ekonomikoarekin, metodologia berri hori lurralde honetako baldintza eta materialetara moldatu dugu. Zenbait saiakuntza egin ondoren, emaitza onak ematen dituen laginketa

Habitataren aldaketa

Bisoiaren bizitokia lineala da; uraren masa eta ibilbideetara, eta hauen inguruko guneeetara atxikitzen da. Badirudi, edozein aldaketak bere presentzia kolokan jarri dezakeela. Horrela, drenajea eta ibilguen kanalizazioa, maila freatikoaren altxazioa eta urbazterreko begetazioa desagertzea bisoia desagertzearen arrazoiak hartu dira.

Bisoi europarraren kopuruak behera egitearen beste arrazoiak uraren kontaminazioa jotzen da. Uraren ibilguen kontaminazioa bisoi europarrarengan nola eragiten duen ez da aztertu, baina bai amerikarrarengan. Animalia hau metilmerkuriorekiko, PCBkiko eta intsektizida organokloratuekiko (DDT, DDE, dieldrine) oso sentikorra da eta ehun kontzentrazio txikia nahikoa da bere ugaltza prozesuarengan nabarmen eragiteko. Gure ibaien kontserbazio egoera desberdina da. Nafarroako iparraldekoak eta Kantaurira isurtzen du-

ten ibaien buruak egoera onean daude. Bestalde, Zadorra, Ebro eta kantauriar ibaien zati ertain eta behekoak oso aldatuta daude. Dena dela, bisoiak itxuraz bederen tolerantzia erakusten du, egoera oneko zein txarreko ibaietan bizi baita ●

INAKI IZAR

BISOI EUROPARRA DESAGERTZEKO ARRISKUAN

bat bisoi europarra ikertzen hasi ginen. Bestalde, Zarauzko Izadi taldeak Eusko Jaurilaritzari bisoi europarra Euskal Autonomia Erkidegoan nola banatuta dagoen aztertzeko eskaera egin zion. Eusko Jaurilaritzak baiezkota erantzun du eta Eusko Ikaskuntzako Natur Zientziak Sailak hartu du lana bere gain eta urte eta erdiz bisoiari buruzko datuen eguneraketa lanean arituko dira. Une honetan ditugun datuen arabera eta desagertze arriskua ikusita, animaliatxo hau aurkezteaz gain kontserbatzeko aukeren inguruko iritzia luzatzen dugu.

ESPEZIEAREN DISTRIBUZIOA.

Ezezaguna da oraindik bisoi europarrak Euskal Herrian duen banaketa zehatza. Espeziearen distribuzio eguneratua ezagutzeko argazki tranpak oinarri dituen me-

protokolo bat finkatu dugu: ohiko metodoen bidez karniboroen harrapaketak ez dira ahaleginen % 5era iristen eta metodo berriarekin lortutako etekina % 35 ingurukoa da. Etekin handiko metodoa izatea bisoiaren distribuzioa epe labur batean eguneratzen lagungarri izango zaigu eta laginketak maiz errepikatuz bisoiaren joera poblazionalak objektiboki baloratzera iritsi gaitzke (aurreko informazioak ez dagoenez, ezinezkoa da oraingoz hori hemen egitea). Metodoa prestatu ondoren laginketa sistematikoekin hasi gara. Ezin dugu emaitzik aurreratu baina orain artekoa aztertuta lehen ondorio interesgarriak ater daitezke. Hauen artean aipagarria izan daiteke ibai ertzak hasieran uste baino karniboro gehiagok erabiltzen dutela eta bisoiez gain, lepazuriak (*Martes foina*), katajinetak (*Genetta genetta*), azkonarrak (*Meles meles*) eta etxe-katuak (*Felis catus*) sarritan aurkitzen dira; lepahoriak ere (*Martes martes*) bisoiaren habitatean aurkitu ditugu urteko garai batean. Datu hauekin ibai ertzeko basoen ikuspegi berria daukagu eta hori bisoiaren biologiaren zenbait aspektu ongi baloratu ahal izateko oso erabilgarria izango da.

PORTAERA ESPAZIALA. Gipuzkoako ibai bateko bisoi europarrak «radiotra-

■ Ikerlariak urrian aurkitu zuten bisoi hau. Uneotan Bordenetik Errioxa bitartean daude.

kin» bidez ikertzen hasi gara. «Radiotrakin»a zera da, animaliei irrati emisore txiki bat erantsi eta horren seinalea hartuko duen receptore baten bidez animaliak edozein unetan zehaztasunez lokalizatu ahal izatea. Horrela, animalien eguneroko bizitzaren ezaugarri asko ezagutu ahal ditugu: aktibitate orduak, ibaian gehien erabiltzen dituzten zatiak, giza-jardueren aurrean erakusten dituzten erreakzioak... Lehen emaitzek giza jardueren aurrean na-

hikoa tolerantzia den animalia bat erakutsi digute, baina aldi berean diskretua. Bere gordelekuak giza etxebizitzetatik oso gertu, arrantzaleak ibiltzen direneko lekuetan edo baratzeetan jartzeko gai da esate baterako, baina bere jardura gizakia gutxien agertzen denean egiten du. Hurrengo hilaletan egingo den jarraipenak habitat beharizanak ezagutzeko balioko du: ibai ertzen egitura, populazio bideragarriak mantentzeko baldintza egokiak dituzten

■ Bisoi europarra amerikarrarengandik ihesi: handiagoak dira eta aldaketak errazago jasaten dituzte azken hauek

Bisoi amerikarra 20ko hamarkadan iritsi zen Europara. Kontinentean animalia arrunta bihurtu da, ihes egiten baitzuten eta baita gizakia askatu ere. Bisoi amerikarrak kalte egiten dio populazio europarrari. Nola?

Bi espeziek nitxo ekologiko berberak erabiltzen dituzte, amerikarra handiagoa da eta ingurune aldaketetara hobeto moldatzen da. Beraz, amerikarrak europarra ordeztzen du.

80ko hamarkadan bisoiaren granja anitz eraiki ziren. Horietako gehienek ez zuten etekin ekonomikorik izan, ez baitzituzten baldintza egokiak eta bertan behera geratu ziren. Bisoiak ihes egitea eragozteko segurtasun neurri kaxkarrak zituzten eta bateren batek enpresa ixterakoan animalia guztiak aske utzi zituzten. Duela gutxiko kontua bada ere, enpresa kopurua eta beraien eboluzioa ezagutzea ezinezkoa da ez zeudelako Administrazioak kontrolatuta. Gaur egun, enpresa horietatik gutxi batzuk jarraitzen dute lanean. Espainian 400.000 bisoi amerikar daude 70 granjetan gatibu. 50 granja Galizian daude eta gainerako 20ak Gaz-

tela-Leon, Katalunia, Aragoi, Valentzia eta Euskal Herrian. Abere hazkuntza irregular honen ondorioz gaur egun Araba, Bizkaia eta Gipuzkoan daude bisoi amerikar basatiak ●

gutxieneko ibai luzerak eta abar.

ELKARLANA. Bisoi europarraren kontserbazioak berau ikertzen dugun talde guztion koordinazioa beharko du. Arlo honetan, aipagarria da Euskal Herrian dihardugun bi ikerlari taldeen arteko harremana eta elkar aditzea (EHU-ko Zoologia departamentukoa bata, Eusko Ikaskuntzako Natur Zientziak Saileko eta Aranzadi Zientzia Elkartaren Ornodunen Departamenduko kideona, bestea). Aipagarria da ere Europako ekialdean bisoia ikertzen ari direnekin mantentzen dugun harremana. Azken hauekin aurtengo ekainean elkartu gara, Finlandian ospatu den «Third European Mammal Congress» delakoak eskainitako aukerari esker; bertan, azken emaitza eta iritziak elkarri emateko aukera izan dugu. Han jasotako berri eta iritzien artean, berri ere zera nabarmendu behar da: bisoi europarra kontserbatzeko aukera, aurrerantzean hemen egingo den lanaren menpekoea izango dela neurri handi batean.

Honek guztiak azken gogoeta batera

eramaten gaitu: erronka berri honi aurre egiteko gai izango ote gara? Zein da bisoi europarraren etorkizuna Euskal Herrian?

ITXARONGO AL DU BISOIAK? Jakin badakigu hasteko, ohiko kontserbazio neurriak (habitataren babesak,...) eta ikerketa konbinatua beharko direla. Legediaren aldetik, jadanik indarrean dauden hainbat lege zorroztasunez betetzearekin nahikoa

Espeziearen biologiaren aspektu batzuk ezagutzeko lan batzuk eginak dira, baina animalia ezezaguna da hemen

da oraingoz bisoiaren habitata (ur korronteak eta hauen inguruko lurrak) babesteko eta, dakigunaren arabera behintzat, bisoiak arrisku berezirik gabe bizi ahal izateko. Bestalde, gure herriaren egoera sozioekonomikoa nahikoa ona da; honelako gai batek ez du erabateko lehentasunik lortuko, baina naturaren kontserbazioaren arloan lehen mailakoa dela onartu eta horrek eskatzen dituen neurriak hartzeko moduko

egoera bai ematen da hemen. Aspektu teknikoari dagokionez, ugaztun hau ikertzen gabiltzan taldeok gaiaren inguruan sortuko diren ikerketa lerro berriak garatzeko ahalmen nahikoa daukagula esan dezakegu (zer esango dugu ba?); emandako lehen urratsetan lortutako emaitzak ikusi ondoren, hori pentsa daiteke behintzat.

Hala ere, ez gaitezen baikorrak izan; ez oraingoz behintzat. Euskal Administrazio

Publiko konplexuak egiten duen naturaren babeserako politikak zertxobait berritu beharko ditu: espezie nahiko ezezagun batek lehentasuna eskatzen du; espezie bakar bati zuzenduriko ikerketa lerro jarraiak mantendu (finan-

tzatu) beharko ditu (berria hemen); ibai bazterreko habitata babesten duen legedia zorroztasunez bete eta betearazi beharko du; kontserbazioa ikerketa zientifikoan oinarritutako prozesu dinamiko bezala ulertu beharko du... Dударik gabe, Euskal Herrian egiten den naturaren babesak egoera berri baten aurrean aurkitzen da; itxarongo al du bisoiak eman beharreko aldaketak iritsi arte? ●

Gipuzkoako
txapelketa
herri arteko
bertsolari

FINALAURREKOAK

ZARAUTZEN

azaroaren 28an, 12:00etan
Aritzbatalde Pilotalekuan

TOLOSAN

abenduaren 5ean, 12:00etan
Beotibar Pilotalekuan

FINALA

AZPEITIAN

abenduaren 19an, 11:30etan Izarraitz Pilotalekuan

Antolatzaile:

Gipuzkoako
Bertsozale Elkartea

Babesle nagusia:

kutxa

Laguntzaile:

ARGIA

«Itsas Gazteria» itsasoaz arduratzen den elkarte bat da. «Altxa Mutillak» aldizkaria argitaratzen du Sokoako Mikel Epalza apaizaren zuzendaritzapean. Ipar Euskal Herriko arrantzaleen 100 urteak kontatzen dituen ale berezia plazaratu dute aurten.

IPARRALDEKO ARRANTZA: ORRO ISILA ITSAS ZABALEAN

Arrantzako ekonomia ez da teknika, diru eta itsasontzien arazoa bakarrik, gizakiaren arazoa ere bada. Nekez eta itxaropenez itsasoa iraultzen duten gizon eta emazteen arazoa» Premisa honekin hurbiltzen gaitu Mikel Epalzak itsas mundura. Hendaia, Donibane-Ziburu eta Baiona itsasoari lotuak izan dira mendez-mende. XX. mendean gure itsasoak eman duena itzela da. Galdera hau jalgitzen zaigu jarraian, ordea: «Zer bilakatuko da arrantza XXI. mendean?»

■ «Koxe Basurko, Berñardo Armendaritz, Pierrot Gonzalez eta Vicente Agarrizta: arrantza ofizioaren itsasgizon eredugarriak».

ITSASOAK EZIN DU GEHIAGO! Alegia, itsasoak ezin du gehiago jasan. Aitzinamendu teknologikoei esker, gaur egun 20 aldiz gehiago arrain harrapatzen da mende hasieran baino: 1900ko 5 milioi tonatik 100 milioi tonatara pasa gara mende baten buruan. Gizakiak itsas fauna agortu du alta. Gurera etorriaz, Donibane-Ziburu portuari buruzko bilakabide datu bat: 1932an, 10. zegoen sailkatua frantses Estatu mailan; (4.000 tona urtean). 1964an, 9. izatera pasa zen; (14.000 T). 1977an, 22. tokira jaitsi zen.

Arrantzaren historia eta bere ekonomia lau galdera hauen arropostuan datza. «*Non egin arrantzan?*»: Bizkaiko Golkoaren ezaugarriak ezaguturik, arraina bildu aitzin, hauen bilakaera, hilkortasuna eta ugaltze gaitasuna ezagutzea ezinbestekoa da. «*Nork du baimena ematen?*»: lehorrean, eremu bakoitzak bere jabea du. Itsasoa Estatuena da; Europarena. Itsasoa

arrantzaleena da inorena baino, eta itsasuntziaren ezaugarri nagusia ez da motorea, ikurra baizik. Bandera, alegia. «*Zer nolako tresneria erabili?*»: Estatu bateko partaide izan edo besteko izan, arauak ez dira berak tresneriaren erabilpenari dago-kionean. «*Zer preziotan saldu?*»: hots, nork ditu prezioak finkatzen? Kulturek

■ **Lur eremu bakoitzak bere jabea du lehorrean. Itsasoa Estatuena da ordea. Gurean Europarena**

baldintzatzen dute merkatua, baina merkaturko legeek agintzen dute.

Gerorik ote du itsasoak, eta ondorioz arrantzaleek? Arrapostua belaunaldi berrien zereginean dago. Ahalak haiei eman behar zazkie horregatik.

HERRIA: ARRAINAK, GIZAKIAK. Arrantzak milaka jende biziara ziuratu Ipa-

rraldean. Bizi duen kinkatik atera, eta hirugarren milurteko itsas-ekonomiak indarrean jarrai dezan ari dira bertako arrantzaleak. Itsas Gazteria elkarteak bilduak hiru ardatz nagusiak: arrainak, gizonak eta herria. Arrantzaleen mintegietan deiadar hau ozen-tzen da: «*Salba ditzagun itsasoak eta arrainak*». Gizadiaren altxorra diren aldetik beharrezkoak diren neurriak finkatu beharra aldarrikatzen dute arrantzaleek. Kontzientzia berri bat indartzen ari da arrantzak iraun dezan. Arraina eskasian dago, eta ez da aski

itsasoan barrena ari direnen engaiamendua. Banketxe, handizki, garraiolari, saltzaile eta erosleen konpromisioa eskatzen dute arrantzaleek. Gobernuen laguntzaz gain, herritarren errespetua eta beren lanaren ezagutza eskatzen dute arrantzaleek.

IRAGANA GOGOAN. 1950. hamarkada loriatsua izan zen Ipar Euskal Herriko arrantzarentzako. Donibane-Ziburuko arrantzaleek ederki frogatu zuten zer den elkarrekin lan egitea. Elkartasuna eta kooperatibismoaren garai gogoangarriak izan ziren haiek. Bere gogorrean, itsasoarekiko tirria izugarria zen garai hartan. Arrantzale gazteak gauza izanzen ote dira arbasoen eredu hari jarraitzeko? Horra galdera eta koxka. Gure itsasertzean aberastasun hura atxikitzen duten gazteak egon badaude; itsasoa maite duten gazteak. Maite izatea ez da aski nonbait. Ezta barkuak erosteko diru laguntza ere. Gazteek

■ Mende erdialdeko urteak "emantzipazio urteak" izan ziren arrantzaleentzat

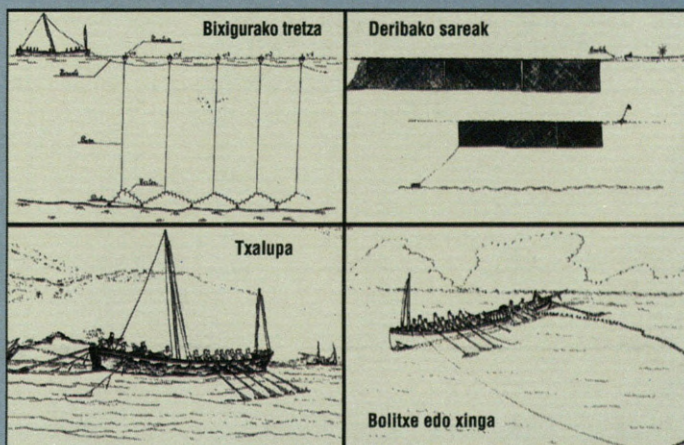
Ipar Euskal Herriko arrantzak aroak izan ditu. Mendearen hasierako "Txalupa Handia" untzia arrantzaleen balentrien lekukotasun ahaztezinak da. 1901 urtean harrapatu zen azken balea Orion. Sardina trainez (sarez) arrantzatzen hasi zen. Bakailoatarako untzi ugari egin ziren. Hona aro hauetako hainbat xehetasun.

BELATIK BAPORERA. 1896tik 1910ra bitartean, 96 bapore eraiki ziren Ziburuko untziolan, Pierre Letamendia armadorea izaki itsasoratu zen sardinaren arrantzurako lehen baporearen egile. 1920ko hamarkadan, bolitxe sistema zabaldu zen Iparraldera, 1917an Hondarribian asmatua. Xinga edo sare txikiz harrapatzen zen arrain txikia. Urte garrantzitsuak izan ziren Lohizune, Ziburu eta Sokoako portuentzat. Sistema ez zuten berehala onartu frantes agintariek horregatik. 30eko hamarkadan, baporeek diesel motorreko untziei leku eman zieten. Frantziar krisi larria bizi zen bitartean, Euskal Herrian arrantza mantentzen zen. Donibane-Ziburuko portua sardinetako lehen portua zen Estatuan. Ganix San Sebastianek «Alzate» untziola sortu zuen, eta kontserbategiak birmoldatuak izan ziren. 1939an, elizbarrutiak A. Idarte garai izendatu zuen arrantzaleen apaiz. Berak sortu zuen «Denen Kantua» arrantzaleen etxea.

1945-1955: ASKAPEN URTEAK.

1947an, Donibaneko portuan 6.249 tona sardina deskargatu ziren. Hurrengo bi urteak ere oso onuragarriak izaki. 1950. urtean, berri, katastrofikoa izan zen. Kopurua hamar aldiz txikiago izan baitzen. Portuak hondoa jo zuen. Birmoldatze baten ondorioz arrantzan aritzeko beste molde bat sortu zen. Arrantzarako

arteetan trebatu, sindikatuetan elkartu eta kooperatibak sortu zituzten arrantzaleek. Urte haiek, «askapen urteak» bezala joak dira. Arrantzaleak eragile ekonomikoak bihurtu ziren, kontserbategiak eta saltokiak haien esku zeuden. Kooperatibak eta enkantea dira funtzionamenduen ardatz nagusiak. Emantzipazio urteak ziren inondik ere. «Itsasokoa» kooperatibak 1.200 arrantzale biltzen zituen. «Encan» sozietatea arrantzaleen esku zegoen. 1968ra bitartekoa aro ere onuragarria izan zen. Kaliforniatik beita-biziko arrantza teknika iritsi zen emaitza harrigarriak lortuz. Afrika aldera joaten hasi ziren gure arrantzaleak.

«Itsasokoa»k Dakarren kontserbategi pribatua ireki zuen lehenik eta Senegalen ondoren. Ez ziren gutxi izan hango arrantzaleen kexak, alabaina

1968: ARO BATEN HASIERA. Bi kezka nagusitu ziren aro berri hartan: arrantzaren sobera eta uren kutsadura. Aldi berean, Hegoaldeko arrantzaleen kopurua emendatuz joan zen, leku gero eta gehiago hartzen zutelarik. 1968ko ekainaren 12an Baionan manifestaldi bat izan zen, eta bi aldeetako arrantzaleen arteko borrokak izan ere. Etxe barruan tirabira frango zegoen hala ere; arrantzaren % 60 Dakar eta Marokotik baizetorren. 1971an lege proiektu batek Fran-

tziako uren mugak 6 miliatik 12ra zabaldu zituen. Barealdia iritsi zen. Artean, «Lagun Artean» kooperatiba sortu zen, eta Ziburuko «Marinelen Etxea» eraiki ere —egungo Itsas Gazteriaren egoitza. 70 urtetik aitzina, Europar sartzearekin, arau berriek arrantzan aritzeko tresnamoldeak inposatu zituzten. 1975ean antxoaren gatazka bizi izan zen. Arrantza-portuak berriro beharrean, aisialdi-portuak erakitzen hasi ziren.

75-90: LEKUKO ARRANTZA. Portuarterko nahiz barne arazoaren ondoren, Bruselak murrizketa inposatu zion Estatu espainarrari, baita nazioarterko itsas araudia ezarri ere. Arraste-arrantzak Iparraldean gora egin zuen, eta Hegoaldean gibelka. Donibane-Ziburun, hala ere, «Itsasokoa» kooperatiba deuseztu zen 1979an. Kontserbategietara sartzen zen arrantzaren % 90 kanpotik zetorren. Untzi-kopuruak behera egin zuen. 1977an 15 untzi desagertzen dira, eta 5 gehiago 78an. Hendaiaiko portuan pelagikoak onartu ziren anartean, eta garai onuragarriak itzuli berriz ere. NBEk

itsas araudi bat indarrean jarri zuen urte haietan. Itsaserri bakoitzari 200 miliako eremu bat eman zitzaion, eremu pribatu bat. Araudiak arazoak ahalbidetu baino okertu zituen. Espainiar eta Frantziako arrantzaleen artean ez zen giro (euskaldunak barne). 1986an Espainia eta Portugal merkatu komunean sartu ziren arazoak ugarituz. Urteek aurrera egin ahala arrantzaleen egoera areago txartu zen. Europa gero eta jasangaitzagoa bihurtu da. 1990etik egunotara, euskal arrantzaleek heziketaren aldeko postura egin dute. Iparraldekoak Ziburuko Itsas Eskolan ari dira ikasten, eta Pasaiaiko Itsas Lizeoarekin harreman aberatsak dituzte. Heziketa da gakoa ●

ikasi behar dute ofizioan, ezagutu behar dituzte merkatuaren arauak. Itsas Gazteriako arrantzaleek horretan dihardute.

Laborantza tipiari aterabide ematen ari

zaion gisan, arrantzari eman dakion nahi dute. Kanpotik datozen mozkinetaz aitziz egiteko herritarren eta kontsumitzaileen elkartasuna eskatzen dute. Iparraldeko

arrantzaleek ez dute Estatu frantziarraren aldetik benetako politika bat itsasoarentzat. Horrexegatik lagunduak izan daitezkeen deia egiten diote gizarteari.

■ Patxi Garate: «Lehen bezala orain, arrantzak bizirik jarraitzea dut amets»

Ez dute perlek lepokoa egiten, baidarik hariak. Eta bereziki, hariak hain ondo iruten dituzten Donibane-Ziburuko arrantzaleek idatzi zuen «Expo-Dakar 97» erakusketako liburuan bisitari batek. Ondareen jabegoa ondareen erabiltzaileari dagokiola kontuan harturik, itsasoa arrantzaleena dela ziurta dezakegu.

700 ARRANTZALE DONIBANEN.

«14 urte nituela, 1921ean, hasi nintzen arrantzan; Sokoan bizi ginen. 700 ziren Donibane-Ziburuko arrantzaleak, haietarik 100 bat sokoarrak izanik» kontatzen du Koxe Mari Salha arrantzaleak. Gure gizartean arrantzak zuen garrantzia jabetzeko berebiziko datuak. Bost

■ «Itsas Gazteria: Ipar Euskal Herriko arrantzaleen mintegia»

«Txalupa Handi» ari omen ziren oraindik lanean. «II. Mundu Gerla baino lehen, miseria gorria ezagutu genuen arrantzaleek. Gerla ondotik, bizia hobetu zen arrantzaleen familientzat» dio Salhak. «Manegmo 2»an tripulazio buru izan zen, baina ez zen menturatu bere untziaren patroia izatera. Hori izan da bere damu bakarra, naski. Sareak non kokatu ondo baizekien Salhak. Hona geroaz bere aburua: «Pelagikoek sakailatu dute gure kostaldea; ez dut esperantza handirik».

BACHURDIA-REN EKINTZA.

1947ko azaroaren 11a zen; egunsentia. «Mendiazpia» eremuan, Donibaneko radaren eremu barnean ari dira arrantzaleak. «'Caiman' untzikoek 1.000 kilo sardina porturatu genuen goizean goiz. Eguraldi ederra zen eta 8etan itsasoratu ginen berriz ere. Itsasertean giro ederra zen bitartean, badiatik harantzagotik ezin Larrun mendia ikusi haatik», kontatzen du Koxe Basurkoko. Donibane-Loizuneko badiatik hurbil ari ziren barkuak porturatzen hasi ziren: «Gu kosta ahala kosta porturatu ginen. 'Josefina' sardin-untzia barraren artean pasatzera zihola бага handi batek iraulia izan zen ordea. Joakin eta Jean Pierre Etxeberri bertan hil ziren, gainontzekoak, mirari bat bailitzan 'Bachurdia' untziak salbatu zituen. Hura ekintza gogoangarria!» Badia zaintzen duen Muskoa-ko Birjinak hainbat lore sorta ukan zituen bihamuranean.

ESKUAK MINDUAK HASIERAN.

Patxi Garatek 21 urte ditu. Senpereko Nekazal eta Pizsikultura eskolan ikasia

■ «1966ko iraila, Ziburu; erdian: Giscard d'Estaing eta Koxe Basurko»

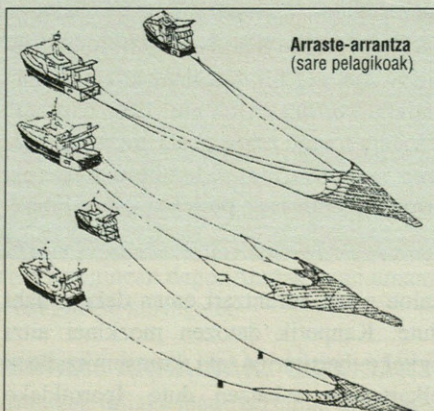
da. Arrantza ikastaro batzuk burutu ditu dagoneko: «Ur-Joko arraun-taldearekin traineruz ibilia nintzen. Arrauna hartu nuen eta gorputza indartua uhinei buru egiten. Alta, arrantzan eskuak zernahi mindu zitzaizkidan, bisa eta hari artean, ur gaziz bustirik», hasiera latza beraz.

Hala ere, bi asteren buruan, lanean geroz eta gogo handiagoz hasi zen: «Ikastaldi honetan harritu ninduen gauzetarik bat itsasoaren zabaltasuna da, eta bestetik, denboraren zabaltasuna. Itsasoa menderaezina dela ohartu naiz. Eta aldi batez, arrantzaleen bizitza berezia dela. Ez da lurreko bertze edozein lan bezalakoa. Segurtasun eskasa dute, eta irabaziak aldika iristen dira» dio Patxi gazteak.

«Arrantzale ttikien eginahalak go-raipatu nahi ditut. Donibane-Ziburuko kaian ohiturazko arrantza moldeak bizirik atxikitzen dituztenak bereziki. Untzi pelagikoak, lege bortitzak eta merkatu basatiaren kontra ari baitira. Arrantzale hauek, lehen bezala orain eta geroan bizirik jarraitzea da ene ametsa» ●

IPAR ETA HEGOA ESKUZ ESKU.

Itsas Gazteria kontzientea da azken urteotan Ipar Euskal Herriko arrantzak jasan duen beherakadaz. Beheratze hau azken hamarkadetan turismoarentzako eraiki izan diren egitura azkarren ondorioa da neurri handi batean. Kontziente dira halaber —bere gorabeherak eta arazo larriak izanik ere— Hegoaldean arrantzak duen indarrak: kofradiak, enpresak eta EAEko gobernuaren sostengua. Arrantzaleek aurreten erdietsi duten «Objectif 1» izeneko plangintza adibide ereduagarria da. Iparal-

deko arrantza Akitania erregioari lotua da, eta behera doa etengabe. Hego eta Iparaldearen artean merkatu mugarik ez izanik —frantsesek 58 milioi liberako arraina saldu dute Pasaia aurretik—, Euro Eskualdea (Euskadi eta Akitania) edota Hondarribia-Irun-Hendaia herriak biltzen dituen Kontortzioa egiturak izanik, zergatik ez aterabide bat aurkitu beren barruan Ipar Euskal Herriko arrantzak bizi duen egoera larriarentzako? ●

◆ MIKEL ASURMENDI

K A R M E L E E S N A L

“POZGARRIA DA IKASLEAK EUSKARA MUNDUAN IKUSTEA”

ALBERTO ELOSEGI

■ «Donostiako haurrek erdara asko hitz egiten dute eta euskaraz hizketan ez dute batere graziairik».

Sortzez oriotarra, umetan joan zen Karmele Esnal, senideekin batera, Donostiara bizitzera eta bertan eman ditu ondorengo urte guztiak. 50eko hamarkadan hasi zen euskarazko irakaskuntzan Elbira Zipitria aitzindariaren eskutik. Etxebizitza batean, ezkutuan, zazpi ikasleko multzo txiki batekin hasi ere. 42 urteko jardunaren ondoren, duela bi urte, 2.000 ikasle inguruko ikastola utzi zuen atzean. Nemesio Etxaniz joaten zitzaion eskoletara, ikasleekin batera kantuan aritzeko; Ramon Saizarbitoria eta Xabier Lete, besteak beste, izan zituen lagun taula gainean, Jarrai antzerki taldearen garaietan; Zeruko ARGIA kolaboratu zuen «Maribeltz» ezizenez, baita «Panpin» haurrentzako aldizkarian ere, Arrate Irratian bere saiotoxa izan zuen... Erretiratzeak lasaitasuna ekarri dio, baina ez dio irakaskuntzari erabat uko egin. Astean bitan helduekin aritzen da.

Ikastolen mugimenduaren has-tapenetan, 50eko hamarkadako urte latzetan, hasi zinen euskarazko irakaskuntzan, Elbira Zipitriaren eskutik. Nola ezagutu zenuen Elbira eta nola hasi zinen mundu horretan?

Magisteritza ikasketak amaituta etxez-etxe hasi nintzen eskola partikularrak ematen. Jone Forkadak eman zidan Elbiraren berri; bazela irakasle bat eskolak euskaraz ematen zituen. Gu euskaldunak izanik, bere etxera joango ginela erabaki genuen. Han, ikastola eza gutuz, berarekin urte osoa eman nezan proposatu zidan, praktika moduan. Eta hala egin nuen. 1955. urtean Fermin Calbeton kaleko etxebizitza hartan egon nintzen, goiz eta arratsalde, San Inazio bezpera arte —ordura arte ez baizuen Elbirak oporrik ematen—. Orduan esan zidaten Donostiako erdialdean ikastola bat zabaltzea komeni zela, beste guztiak alde zaharrean zeudelako. Pedro Egaña kaleko bigarrenean hasi nintzen orduan, etxe horretako bertako neska mutilekin eta beste batzuekin, zazpi guztira. Handik Artzai Onera pasa nintzen eta hor urte batzuk eman nituen. Baina 50 ikasle ingurura iritsi eta etxebizitza batean ez zegoen guztientzako lekurik.

■ **Nola lortu zenuen egoitza berria?**

Karlos Santamaria, Joxe Migel Zumalabe eta Joxe Mari Lasartek, azken honen bitartez, eskaini zidaten Amara auzoko Juan de Olazabal pasealekuko egoitza, Santo Tomas Lizeoaren egoitza. Baina berehala hura ere txiki geratu zen. Sagrado Corazón ikastetxea itxi eta egoitza hura aprobetxatu genuen bi urtez-edo. Bitartean Ibaeta auzoan lur sailak eskuratu eta ikastolaren eraikuntza abian jarri zen. Gaur egungo Santo Tomas Lizeoan jardun genuen handik aurrera.

■ **Urte horietan ez zenuten, noski, material handirik izango euskaraz lan egiteko...**

Materiala? Ezertxo ere ez. Ikasleek kajatxo batean zotzak ekartzen zituzten eta horiekin lurrean marrazkiak egiten eta hiz-

kiak osatuz idazten ikasten zuten. Testu liburuei dagokienez, «Xabiartxo» genuen bakarra, irakurtzen hasteko erabiltzen genuen «Martin Txilibitu»z gain.

■ **Material eskasarekin ere, metodo pedagogikoan ahalegin bat egin zenuten. Euskarazko eskola bultzatzeaz gain eskola berritzailea ere nahi zenuten.**

Elbirari esker ikusi nuen eskola berriak guk ezagutu genuenarekin ez zuela zer ikusirik. Harek erakutsi zidan objektuak ikusi eta ukituz ikasten dela. Matematika-rako, adibidez, hori oso egokia zen, haurrak

objektuak biltzen ikasten zuten matematika, eta gainera euskara oso hizkuntza egokia zen horretarako. Guk eskolan ez genuen inoiz kantuan egiten eta gure haurrek asko abesten zuten. Abesteagatik abesten zutela uste zuten askotan, baina abestiaren bidez hiztegi aberatsa, egiturak... ikasten zituzten konturatu gabe. Eskola aktiboa zen Elbirarena.

■ **Andereñoen Residetzian ere aritu zinen.**

Bai, baina ez ikasle bezala, irakasle lanetan baizik, beste irakasleen prestaketan laguntzen. Ilunabarretan, astean behin edo bitan, joaten nintzen Euskal Herriko geografia ematera. Geografia zentzu zabalean hartuta: ohiturak, gizartea... Ikastetxeetan Espainiako geografia ematen zen orduan, baina gu haurrek euskal kulturaz ikas zezaten saiatzen ginen.

■ **Garai hartan Katalanian ere bazen bertako eskolen aldeko mugimendu indartsua. Harremanik izan al zenuten haiekin?**

Harremanak bagenituen eta behin talde bat etorri zen geurea ezagutzera. Ikastolan lanean ari nintzela sartu ziren —Itun Zaharra ematen ari nintzen orduan— eta gai guztiak euskaraz ematen

genituela ikusi zuten. Zeharo harrituta geratu ziren. Haiek katalanez hitz egin bai, baina gai guztiak gazteleraz lantzen zituztela esan ziguten. Orduan gu izan ginen harrituak, gu baino askoz ere aurreratua goak zeudela pentsatzen baikenuen. Pedagogia metodoak hizkuntza poliki-poliki sartzearen aldeko zirela argudiatu zuten eta horregatik gauzak pixkanaka-pixkanaka

■ **“Elbira Zipitriari esker ikusi nuen eskola berriak ez zuela gurearekin zer ikusirik, objektuak ikusi eta ukituz ikasten dela”**

■ **“Ikasleek kajatxo batean zotzak ekartzen zituzten, horiekin lurrean marrazkiak egin eta idazten ikasteko”**

■ «Harrituta geratu ginen katalanezko eskolaren aurrean»

egin behar zirela. Guk esan genien gurasoek jakinaren gainean sartzen zituztela haurrak euskara hutsezko ikastolara. Inor ez genuen derrigortzen. Gurasoei agintzen genien, haurrak eskolaurrian ikasten ez bazuen, beste ikastetxe batera eramateko gomendioa egingo geniola. Baina, horrelako kasurik ez nuen inoiz izan.

■ **Eta, alderantziz, gurasoek ez al zuten kezkarik haurra gazteleraz moldatuko ez ote zen?**

Aukera hori egiten zuten gurasoak oso kontzietziatuta zeuden. Giro euskaldunean bizi ziren eta ez zuten zalantzarik izaten. Gehienek ez behintzat. Batzuk ikusten ni-

ALBERTO ELOSEGI

...katalanez hitz egin bai, baina gai guztiak gaztelaraz lantzen zituztela jakitean. Gu baino askoz ere aurreratuagoak zeudela uste genuen».

tuen pasiatzen Amarako egoitzaren inguruan, esanez: «Mira, aquí hay una ikastola. Qué bonito que sepan cantar en euskera, verdad?» Beren haurrak hasieran ikastolan sartu eta amaitu baino lehenago ikastetxe «serio» batetara eramatea aurreikusita zeukaten gurasoak ziren. Nik esaten nien: «hemen programa bat daukagu, eta programa honen arabera haurrek gurekin bederatzi urtera arte jarraituko dute. Asmo hori ez baduzue, ez daukazue tokirik». Baina, orokorrean ez zen horrelakorik izaten.

Bederatzi urte zituztenean, azken urte horretan, asko lantzen zuten gaztelara.

Elbirak bezala, nik ere San Inazio eguna arte izaten nituen jo eta ke lanean, ikastetxe berrirako prest egon zitezen. Ez zuten inolako eragozpenik izaten.

■ **Maila horretan ez, baina ikastola legez kanpokoa izaki, gainerako ikastetxeek ez al zuten eragozpenik jartzen?**

Kartila behar zuten ikastetxe berri batean sartzeko. Eta guk, noski, ezin kartilarik eman. «Baina, non ibili da orain arte haur hau?» galdetzen zuten. Eta hor erantzuna asmatu beharra zegoen, «etxean aritu da, eskola partikularrak hartzen...». Azkenean, nola edo hala, kartila eskuratu eta sartzea lortzen zuten. Baina, azterketa

zorrotza gainditu behar zuten lehenago. Guk horretarako oso ongi prestaturik izaten genituen haurrak. Bederatzi urtetarako sekulako zatiketak egiten zituzten eta gaztelarazko gramatika ere goitik behera eza-gutzen zuten, «las nueve partes de la oración» eta guzti.

■ **Legez kanpo aritzeak beste ondorio batzuk bazituen eta baditu. Zuk zeuk erretiratzeko orduan ondorio horiek jasan dituzu, ezta?**

Gu erretiratu gara dagozkigunak baino urte gutxiago kotizatuta. Gure eskakizuna lanean emandako urte horiek ere kotizatzea da. Badirudi orain legeren bat aur-

keztuko dutela jatorrizko hizkuntzaren irakaskuntzan aritu ginenen ingurukoa. Horren zain gaude. 1955ean lanean hasi, baina 72 arte ez nintzen kotizatzen hasi. Berrogeita bi urte eman ditut lanean eta hogeita hamabostekin nahikoa da ehuneko ehuna jasotzeko. Baina hogeita bost berterik ez dizkidate onartzen.

■ **Hasierako Santo Tomas Lizeotik, erretiratu zinenekora, eboluzio handia ezagutuko zenuen...**

Sekulakoa.

■ **Eta tartean arazo asko gairatu behar zenituzten. Nola bizi izan zenuten, adibidez, euskara batuaren afara?**

Batuaren arazoa hor izan genuen, batzuk alde, besteak kontra. Nik erabakia berehala hartu nuen.

Pentsatu nuen, euskal akademia bat badugu, espainol akademia bat ere badago eta espainolez idazteko hark esandakoa jarraitzen da. Bada, nik idazterakoan Euskaltzaindiaren arauak jarraituko ditut. Baina beti ere, ahozkoan, bakoitzak bere hizkera erabiltzearen aldekoa izan naiz.

■ **Ikastolan Nemesio Etxanizen laguntza ere izan omen zenuen.**

Laguntza handia izan nuen. Asmatzen zituen abestien estreinaldia gure ikastolan egiten zuen. Hambostero-edo, abesti berri bat erakusten zien haurrei. Olerkiak ere ekartzen zizkigun; gogoan ditut Moro katuarena, esne saltzailearena, tximinoena... Horiek guztiak mailakatu egiten genituen bakoitzaren balio pedagogikoaren arabera. Zaharrenentzat, bederatzi urte ingurukoentzat, gazteleratik itzulpenak egiten zituen, film ezagunak kontatzen zituen...

■ **Irakaskuntzan eman dituzun berrogei urtetan ikasleen perfila ere aldatuko zen. Nola gogoratzen dituzu Lizeoko lehen ikasle horiek eta nola berrienak?**

Lehen horiek niretzat zintzoak, jatorrak... zoragarriak dira. Berriak askoz ere lotsagabeagoak dira, uste dute denetik badakitela eta erdara asko hitz egiten dute euren artean. Lehenengo haiei ez zitzairen burutik pasa ere egingo elkarrekin erdaraz hitz egitea. Donostiak ez dakit zer duen, baina hemengo haurrak askotan aritzen dira erdaraz. Ikastolan «euskaraz, euskaraz...» behin eta berriro errepikatzen ibili behar duzu. Eta osoa bazina bezala begiratzeko zaituzte; batek besteari ukalondokoa eman eta «Karme, Karme dator...» Nik ez nekien zer egin euskara maita zeza-

ten. Jo eta ke erdaraz aritzen ziren, eta gaizki, gainera, «has hecho las etxekolan» eta horrelakoak esanez.

Azken urteetan, garrantzia handia ematen nion ahozko hizkuntzari eta hori lantzen saiatu nintzen bereziki. Idatzi, nahiko ongi idazten dute, baina ahozkoan dituzte arazoak.

Eta barre ere egiten dizute askotan! Baloiarekin jolasean geundela «atxi!» esan —guk, txikitan, Orion esaten genuen bezala— edota «idiota»ren orde, «tuntun paela» bota eta barrez ez ziren ba hasten! Edo

“Zazpi ikaslerekin hasita nola pentsatuko nuen gure ikastolak egunen batean 2.000 ikasle izango zituela?”

bestela harrituta begiratzen zintuzten, horrelakoak inork gehiago esango ez balitu bezala. «Donostiar hauek...» pentsatzen nuen nik. Donostiako haurrek euskaraz hizketan ez daukate graziaz.

■ **Zure lana ez zen ikastolara bakarrik mugatu. 60ko hamarkadan Jarrai antzerki talde berritzailean ere jardun zenuen. Zer suposatzen zuen talde honek?**

Lehenago Santo Tomas egunean egiten ziren soilik euskarazko antzezpenak. Antzezlanak baserri girokoak-eta izaten ziren gehienbat. Jarrai eskema horiek apurtzen hasi zen, atzerriko antzezlan onak itzultzen, bertako lan berriak taularatzen... Batzuk nahiago zuten San Tomas egunean barre egitera joaten jarraitu, baina gazte jendeak bestelako antzerki bat nahi zuen. Iñaki Beobide zen zuzendari, eta Xabier Lete, Ramon Saizarbitoria, Arantxa Gur-

“Ikastolan batuaren arazoa izan genuen. Batzuk alde, besteak kontra. Nik aldeko erabakia berehala hartu nuen”

mendi... bertan ibili ziren.

Antzoki Zaharrea, igande eguerditan, antzerki emanaldiak izaten ziren, erdarazkoak guztiak. Guk pixkanaka-pixkanaka ziklo horretan sartzea lortu genuen.

■ **Zentsura ere hor ibiliko zen, ezta?**

Egiten genuen guztiak pasa behar zuen zentsuratik. Gogoan dut behin Monzonen obra bat aurkeztu genuela eta M. Olaso bezala firmatu genuela testua. Jakingo zuten, noski, zein zen M. Olaso hura, baina badaezpada disimuloan ibili behar.

■ **Zeruko ARGIA ere zeozer idatzi ze-**

nuen urte haietan.

«Gazte naiz» sailean idazten nuen Saizarbitoria, Beobide eta beste batzuekin batera. Ez nuen, ordea, nire izenez sinatzen, «Maribeltz» bezala baizik. Nire izazara horrelakoa da: beti ibili izan naiz akulua, eztena sartzen. Artikuluak ere horrelakoak ziren eta hobe nuen ez sinatzea.

■ **Jarrai, Ez dok Amairu, «Gazte naiz» saileko artikuluak... inguru horretan ibilita kritikak ere jasoko zenituzten, noski.**

Anonimoak eta guzti bidaltzen zizkiguten. Eskutitz bat argitaratu zuen Elena Iribarren folkloristak egunkarian «El alma vasca se pierde» izenez. Hori bera bidali ziguten Jarraiko guztioi, baita Don Nemesiori ere. Anonimoa

zen, baina ondotox dakit nork bidali zidan... Horrela ibiltzen ginen eta horregatik ez nuen nahi nire izena Zeruko ARGIA nager zedin.

■ **Haurrentzako aldizkari batean ere jardun omen zenuen.**

«Panpin» aldizkaria egiten genuen Iñaki Beobideren etxean, alde zaharrean. Eta Arrate Irratian ere irratiaio bat bagenuen. Nik emakumeen inguruko saioa egiten nuen, munduan garai hartan puri-purian zeuden emakumeen berri emanez, amari eskatutako errezetak eskainiz... Egia esan, denetarik egin dut.

■ **Eta hainbeste urtetan hainbeste egin da, ondo hartu al zenuen erretiratzea?**

Nik lana beti oso gustura egin dut 65 urteak bete arte. Baina erretirata ere, oso pozik nago. Erretiratu aurreko azken hiru hilabeteetan ez nuen klaserik eman. Materiala bildu eta antolatzen aritu nintzen. Eta konturatu nintzen haurren garraisiak, eskaileretako burrunba, autobusen joan etorriak... ez nituela jasaten. Gustura hartu nuen erretiratzea.

■ **Baina, ez zara erabat erretiratu.**

Astean bi egun ematen dizkiot euskarari. Astelehen arratsaldeetan hiru emakume etortzen zaizkit eta astearteetan Bagerakoekin aritzen naiz. Mintza praktikak egin eta alfabetatzean ere aritzen gara.

■ **Omenaldi ugari jasoa zara. Euskal Idazleen Elkarteak omendua izan zinen, iaz Ohorezko Euskaltzain izendatua... Nola hartzen dituzu horrelakoak?**

Lotsatu egiten naiz hasieran, urduri jartzen naiz. Baina, pozik hartzen ditut. Nire eskuetatik zenbat haur pasa diren

ALBERTO ELOSEGI

■ «Gazte jendeak bestelako antzerkia eskatzen zuen, baserri girotik kanpokoa».

pentsatze hutsarekin... Argi dago zerbait egin dela, egindako lan guztiak emaitzak izan dituela eta batzuk hori eskertu egiten dizutela.

■ **Emaitzak aipatu dituzula, hasi zine-nean esperotakoa bete al da?**

Bete eta, sarritan, gaingitu. Zazpi ikas-lerekin hasi nintzenean, nola pentsatuko nuen gure ikastolak egunen batean 2.000 ikasle izango zituela? Poz handia ematen du ikasle izandakoak euskara munduan ikusteak. Telebista jarri eta hor ikusten di-

tut Ramon Agirre, Aizpea Goenaga, Ane Gabarain... euskaraz aritzen diren aktoreak eta gure ikastolatik pasatakoak denak. Poz handia ematen du, era berean, Miren Azkarate nire ikaslea izan eta orain Euskaltzaindian dagoela ikusteak. Ez dut esaten neure meritua denik, meritua bakoitzak egindako lanak duelako. Baina, gerora euskararen munduan sartu direnek, txikitatik izan dute euskara barruan eta guk horretan lagundu dugu ●

◆ **NAGORE IRAZUSTABARRENA**

ALBERTO ELOSEGI

■ «Lehenengo ikasleak zoragarriak ziren. Oraingoak lotsagabeagoak dira».

H a m a r r e k o a

ELBIRA ZIPITRIA

«Benetako irakaslea. Niretzako erdua. Euskalduna eta abertzalea»

RAMON SAIZARBITORIA

«Gazte denborako laguna. Garai hartan gaztediarentzako eredu»

XABIER LETE

«Poeta. Poeta guztiak bezalaxe bere bizitzan gorabeherak izan dituen»

RIKARDO ARREGI

«Euskalduntze alfabetatzea aurrera atera zuena. Askori euskara ikasteko eta lanzeko irrikia sortu zion gizona»

PAKITA ARREGI

«Ikastolak asko zor dion emakumea garai latz haietan egindako lan isilagatik»

JOXE MIGEL ZUMALABE

«Gizon jakintsua, apala eta abertzale fina»

KARLOS SANTAMARIA

«Gizon irekia, zuhurra, isilpean lan egiten irakatsi zidana»

NEMESIO ETXANIZ

«Laguntza handia eman zidan lagun handia. Omenaldi batean jendaurrean esan zuen gizon guztiak emakume bat dutela alboan, San Frantziskok Santa Klara zuela eta ni nintzela bere Santa Klara. Nire txanda iritsi zenean zer esan behar nuen? Bera zela nire San Frantzisko»

IÑAKI BEOBIDE

«Euskal kulturaren munduan lan handia egina»

E Z P A

PRINTZA

KRITIKAREN KRISIA

Karlos Aizpurua bertso-laritzari buruzko kritikaren krisiari buruz mintzatu zen «Bertsozalea»n:

«(...)Azken urteotan, inor gaitzitu nahi ez duten bertso kritikak leitzea izan da ohikoena, kritika dei badietzaiokegu bertso saio baten kronika hutsari. Horietan, iruzkin kritikoak adjektibo andana bat baizik ez dira gehienetan, eta, eskuarki, oro da positibo, guztia akasgabe, denak jator... ez al da hunkigarria? Aurki argitaratu beharko da bertso kritikar(iar)i dagokion eskela (...)

Hedabide idatzietan nekez leitzuko da ez dakit zein bertso-saioren badakit zein alderdiren kritika negatiboa (positiboan dena libre, zuria bada ere bai). Baka-nak dira egurra merezi eta egurra jaso duten gaiak, antolaketak, bertsoak, epaitzeak, aurkezpenak... Izan ere, bertsoaren makrokosmosean denok eza-gutzen dugu elkar. Eta azkenean, nork berak erabakirik edo lagunen «aholkuari» jarraiki, kritikaririk ausartena ere ederki apalduko da, ezagun batek egin duenari buruzko iruzkina argitaratzeko adorerik gabe gelditzeraino. «Handitzen zarenean ikusiko duzu, isilik egoteak zenbat balio duen...» (...)

Inor ez mintzearen, zenbaitetan bertso-gintzako pertsonaiei zein trebeak, politak eta «guaiak» diren erranez zurikerian aritu behar badugu, hobe fitsik ez idaztea. Hirugarren egunerako berpiztuko al da!!».

UEMA-REN KULTUR ELEJIRA

KULTUR Elejira garai honetan martxan jarri eta abenduan amaituko da. Laugarren urtea da UEMAko kide diren 32 udalerrietako kultur giro euskalduna piztu eta herritarren sormen kulturala sustatzen diharduela. Iazko Kultur Elejiran 101 ekitaldi antolatu ziren, hauen artean, pailazoak, hitzaldiak eta bertso saioak aipa daitezke.

LITERATURA ULERTZEKO LIBURUAK

LOURDES Otaegiren «Bernardo Atxaga. Egi-learen hitza» liburua kaleratu du Labayru Ikas-tegiak. Ondoren, beste hainbat idazle ospetsuri buruzkoak argitaratuko dira, hala nola, Joseba Sarrionandia, Joan Mari Irigoien eta Anjel Ler-txundi. Idazleen hitza eta haien liburuek sortu-tako kritikak bilduz, Otaegik irakurle arruntaren-tzat egilearen lana ulertzeko bideak ematen ditu.

IRATI KULTUR ELKARGUNEA

EUSKAL Herriko 60 kultur talde biltzen dituen Irati Kultur Elkarguneak urriaren 30ean egin zuen lehen batzarra Iruñean. Piztu elkarteko Mai-der Etxebarrik eta Juani Lizasok koordinatuko dute Irati. Eta bere helburu nagusiak euskal kul-tura dinamizatu, Iparralde eta Hegoaldearen arteko harremanak sendotu eta artista eta kultur eragileen arteko harremanak bultzatzea dira.

■ Iratik 60 kultur talde biltzen ditu.

GERRA ZIBILA EUSKAL HERRIAN

ARALAR argitaletxeak «1936, Gerra Zibila Euskal Herrian» izenburuko bilduma aurkeztu zuen urriaren 29an Iruñean. Bilduma osatuko duten zortzi liburuek gerra garaiko eta frankis-moaren errepresioaren inguruko gertakizunak jasotzen dituzte. Zazpi urtetako ikerketa lanaren emaitza da bilduma. Lan taldearen zuzendaria Iñaki Egaña da, eta, ikerlarien artean, David Mendaza, Marisol Martinez eta Jose Maria Es-parza daude.

OARGI-REN ARTXIBO GALDUEN BILA

FRANKISMOAREN urteetan hainbat kultur eta kirol ekitaldiren antolatzaile eta zenbait jardun politikoren estalki izan zen OARGI (Organiza-ción atlética y recreativa de Gipuzkoa) taldearen artxibategia bilatzeko deia zabaldu du Agurtzane Juanena dokumentalistak. UEUK kudeatzen duen

HITZ BITAN

- Asier Arangurennek honela zioen «Euskaldunon Egunkaria»n: «(...) Halaber, euskararen normalizaziorako bidean, Eusko Jaurlaritzak oso argi izan du aldizkariet laguntza eman behar ziela, baina ez telebista eta irratiari».
- Juani Lizasok zera esan zuen «Gara»n: «Euskal kultura askotan sinplifikatu egin delako edo 'ghetto'etara eraman delako, dantza eta halakoetara mugatu nahi izan dute askok. Baina gure kultura hori baino askoz ere gehiago da (...)».

L A K

EuskaraZ interneteko posta zerrendatik egin du gainera. Beste zenbait gauzaren artean, OARGIK literatur lehiaketak ere antolatzen zituen. Eta haietako batera Gabriel Aresti aurkeztu zen, 1955ean, honako lanarekin: «Europaren federazioa herri txikiei buruz». Antza denez, «EGAN» aldizkaria bidali zen, baina ez zuten argitaratu. Lan hori eta galdutzat eman den beste hainbat dokumentazio interesgarri berreskuratuko balitz, 60ko hamarkadan abiada hartu zuen euskal kulturegintza berrituaren lehen urratsak asko argituko lirateke.

■ AZPEITIKO ANTZERKI TOPAKETAK

«DAMA eta Kardinala» antzezlanarekin abiatu ziren urriaren 30an Azpeitiko XVII. Euskal Antzerki Topaketak. Kandido Uranga eta Ane Gabarain izan ziren protagonistak, Ramon Barearen zuzendaritzapean. Antzerki Topaketek aben-

«BASARRI» ZENDU DA

Iñaki Eizmendi Manterola, «Basarri» hilaren 4an hil zen Donostian, 86 urte zituela. Aspalditik gaixo, bertso mundua utzita zuen azkenaldian. «Basarri» 1913an jaio zen Errezilgo Granada baserrian, baina zazpi urte zituenean Zarautzera joan zen bizitzera. Euskal Herrian burututako lehen Bertsolari Txapelketa Nagusiko txapela irabazi zuen, Donostian 1935ean. Gerra ostean, Espainian eta Frantzian barrena igaro behar izan zituen hainbat urte. Euskal Herrira bueltatu zenetik, Manuel Olaizola «Uztapide»rekin batera aritu zen hara eta hona, herriz herri, bertsotan. Bestelakoan, lan ugari argitaratu zituen euskal aldizkari ezberdinetan. Bere azken bertsoetako bat 1995ean kantatu zuen, Zarauzko seme kuttuna izendatua izan zenean.

duaren 21a arte iraungo dute. Aurtengo edizioan hiru lan berri ikusteko aukera izango da gainera: Hika taldearen «EuskalOFF 2.050», Kalakariak taldearen «Atrakoya!», eta Lakrikumen «Zereko zera zertzen delako zereko zerakin».

■ Antzerki Topaketetan hiru lan berri izango dira.

■ Mixel Labeguerie

IZENAK

Mixel Labeguerie Uztartze-ko kantariaren abestien bilduma osatu du Aritza taldeak. Lehen diskoa hil honetan egongo da kalean. Bigarrena berriz, datorren urterako izango da prest, Labeguerie hil zela 20 urte beteko baitira. Diskoak bi bereizgarri ditu. Bata, abesti bat Labeguerieren semeetako bat istripuz hil zenean egindako kantua, Pello Labegueriek, Mixelen beste seme batek, kantatzen duela diskoan. Eta bigarrena, beste abesti bat Mixelek berak kantatutakoa dela.

Jose Maria Sanchez Carrion «Txepetx» hizkuntzalariak «Márgenes de encuentro. Bilbao y el euskara. Aplicación sociolingüística de la territorialidad» liburua aurkeztu zuen hilaren 2an Bilboko Udaren babesean. Liburuak 20 urteko lanari amaiera ematen dio.

■ «Txepetx»

- Eduardo Escribano honela mintzatu zen «Euskaldunon Egunkaria»n epaileen euskarari buruz: «Euskararen alde oso sentsibilizatuak dauden abokatuak daudela esaten den bezala, badira epaileak euskararen aurka sentsibilizatuak daudenak (...) Niretzat, oso garrantzitsua da epaileak inolako bitartekaririk gabe entzutea epaituari eta haren abokatuari (...)».
- Jaime Otamendik honela zioen «Deia»n: «ETB1ean, apustu handiena egin nahi da bai umeekin eta baita gazteekin ere, pentsatzen delako hizkuntzaren aldetik eta euskararen normalizazio bidean oso publiko interesgarria dela».

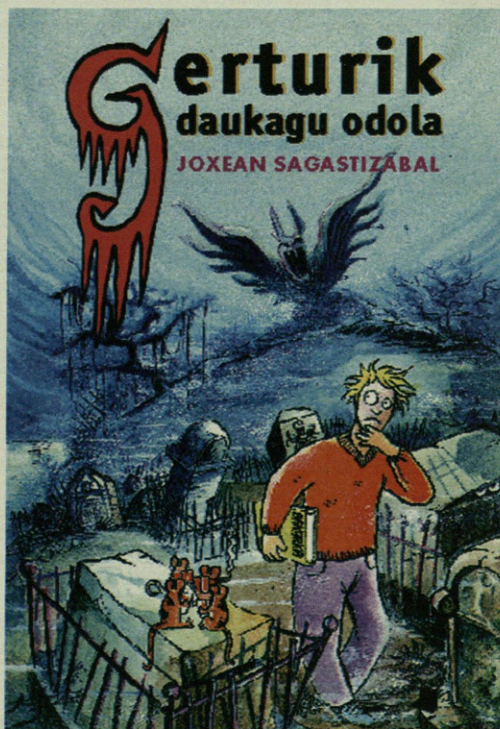
Lasai moztu dezakegu bizarra, laster argitaratuko baitu Joxean Sagastizabalek euskara salbatzeko formula. Asisko Urmenetak ilustraturiko liburuan kontatzen duenez, nahikoa da RH-zurrutada bat, mingain erdaldunenak euskaraz zazpi aditz korapilatsuko esaldia jaurti dezan.

EUSKALDUNTZEA GOGORRA DELA? HORTZAK ZORROZTU!

Euskaldunberriek baserri-bar-netegian bizi dituzten abentura eta kalenturak kontatu zituen Sagastizabalek «Kutsidazu bidea Ixabel» liburuan. Oraingoan, berriz, ikasle zein irakasle koitaduen burukomina sendatzeko botika aurkeztu du Pamiela argitaletxearen bidez. Idazleak barruan zeraman arantza atera du «Gerturik daukagu odola» liburuarekin: «*Klaseak eman ditut euskaltegian 14 urtez, eta behin baino gehiagotan pentsatzen nuen: kontxo, mokordo hauek ikasiko balute astebetean!*».

ODOLA, IDEIAREN ITURRI. Tradizio nazionalisten usteak baieztatuz, liburuen arabera odola da euskaldun egiten gaituena. Eta gerturik dukagu odola erdaldunei litroka emateko Euskal Herria euskaldundu dadin. Izan ere, istorioak frogatzen duenez, nahikoa da RH-ari trago bat jotzea, euskara ikasi ezinean dabilenaren trago txarra sendatzeko. «*Baserritar batekin ezkondu nago, eta bat-batean otu zitzaidan baserritar baten odolean euskara egongo zela. 'Horrek euskara odolean darama...' eta antzerakoak esaten ditugu. Hortik ondorioztatu nuen baserritar baten odola edanez gero, euskara ikasiko dela derrepente*». Baina odola edanda «kutsatzen» den euskara aisa ahazten da; horregatik, liburuak maiz trago egitea aholkatzen du. Hau dela eta, banpiro izateak asko errazten du etengabeko odol edatea eskatzen duen euskalduntze prozesua.

Liburuak euskararen inguruan idatzi den literatur eta mito andana —hala nola zeruko hizkuntza biraorik gabea dela— eta euskaldunei atxekitzen dizkiegun esterotipoak —baserritar basapiztia, mendiza-

■ «Katzondeo honekin haserretzen dena, nire ikuspuntutik normalizatu gabe dago».

lea...— astintzen ditu, gure subkonszientean oraindik duten zama ideologikoa hantxatzen gora jarritz.

BASERRIKO LEIHOARI HARRIKA. Egilearen ikuspuntua ezin subjektiboagoa

Sagastizabalen liburua probokazio bat da baserriko leihoaren sindromea dutenekiko

da. Eta liburua probokazio bat, funtsean, autorearen diagnostikoaren arabera baserriko leihoaren sindromeak jota daudene-kiko. Patologia honen sintomarik agerikoena da, izenak dioen bezala, baserriko

leihotik Euskal Herrira begira jarri eta honen edertasunaz liluraturik munduarekiko beste leihotik denak istea, eta beste kultura eta herriak ere baserriko leihotik ikustea. Baserriko leihoaren sindromea duena euskal munduan bizi da, baina ez du beste munduetara begiratu ere egin nahi. Ironiaz, begi kritikoz begiratzen du Sagastizabalek Euskal Herria, beti ere Euskal Herri barrutik. «*Beste batzuk zeharo beste aldera joan dira, eta nik ez dut urrundu nahi*». Etxe barruko norbaitek egindako kritika da, beraz. Sagastizabalek munduko pertsonarik asfaltikoenatzat du bere burua. Gaztetan ikasi zuen euskaraz jarduten, eta berak bizi ez duen euskararen ikuspuntu melodramatikoa karikatutzat du. «*Euskal Herria exajeratuz beteta dago, eta liburu hau exajeratuen exajerazioa da*».

«Urtarrilean, San Sebastian egunaren aldera probatzen da sagardo berria, handikiro probatu ere, Euskal Herriko berdetasun bukoko paregabean muino apal bateko gailur zapaleko sagardotegi jatorren batean». Liburuak ahapaldi honetxe esaten du bere estilo eta ironia tonuari buruzko dena. «*Bakarren batek pentsatzen badu hau serio idatzita dagoela, nik horrela idazten ditudala esaldiak, pertsona horrek ez du hostiarik ulertu!*».

Baserriko leihoari jaurtitako hitzezko harriek begiren bat jo dezakete, edo aitzitik, begi txarrez jo dezake sindromedunak liburua. Ordea, Sagastizabal oso zihur agertzen da bere lanarekin «*Batetik, gustatuko litzaidake bakarren bat honegatik haserretzea, eta bestaldetik pentsatu nahi dut gure herria normalizatzen ari delako jendea behar bezain naturala izango dela horrelako gauzak normal hartzeko. Katzondeo honekin haserretzen dena nire*

ALBERTO ELOSEGI

■ «Nire bizitzako une beltzenetan ere txistek egin izan ditut».

ikuspuntutik oraindik normalizatu gabe dago».

BARRUAK KANPORATZEN. «Batzuk diote kontatzen dugun guztia barruan dagoela, ez dugula ezer asmatzen, asmatu behar den bakarra nola kanpora ateratzea dela». Liburua bada egilearen erradiografia, Sagastizabalen erraietan elementu bixiak azaltzen dizkigu:

euskararen egoera anormala (edo normalizatu gabea) gaitzat duten liburuak eskuetan, ohitua go gaude negar egiten; istorio honek berriz, algarazko malkoak isurirazten dizkigu. Umorezko ikuspegi hau ordea, serioena bezain kritikoa eta agian zorrotzagoa ere bada, eta algararen bideetik ihes egin arren, hankak lurrean ditu idazleak: «Nire ikuspuntutik mundua oso trajikoa da, horregatik ez dut sartu nahi trajediarik nire liburuetan. Nire bizitzako une beltzenetan ere txistek egin izan ditut».

Hitz jokoak, plajiatu edo trukaturako esaera zaharrak, asmatutako izen eta hitz iradokitzaileak, testuan kamuflatuta infiltraturako bertso za-

harrak... Ideia, fantasia eta irudimena dario liburuari. Liburua bera da jolasa. Erotismo eta sexuaren jolas beroa ere oso bereak ditu liburuak eta idazleak berak.

Testua adina erakargarri eta iradokitzailak dira Asisko Urmenetak eginiko marrazkiak. Bi egileen ikuspuntu subjektibo eta komikoak uztartu dira lan honetan, Sagastizabalek esan bezala: «*Asisko Urmeneta jauna ganberrotasunean kide sentitzen dut, bere mundu estetikoa niretik oso gertu ikusten dut*».

LIBURUA FILMAREN SINONIMO.

Liburuak zine munduarekin harreman susmagarria du, Sagastizabal irakurtzen adina denbora pantaila aurrean egoten dela pentsatzera garamatzana. Eta autoreari berari film zein nobelak oso antzekoak egiten zaizkio. Filmetan kolorearekin eta kolore faltarekin bereizten dira mundu errealeta irudimentsua, lehena eta oraina, ametsa eta esnaera. Ipuin honetan hizkuntza da eguneroko bizitzan kontrastean ditugun bi errealitateetarako zubi: pertsonaiek erderaz hitzegiten dute, baina euskodola edan ondoren euskarazko aditz «...zkioken»ez betetzen zaie ahoa. Kontakeraren erritmoa amerikar akzio filmetan adina frenetikoa da. Ohartzerako hurrengo eszena barrega-

rrian aurkitzen du irakurleak bere burua.

TO BE CONTINUED... Amaiera larro-seko bukaera zalea da Sagastizabal. Liburua idazten hasi zenean hari nagusia zuen loturik eta zer bukaera eman zehaztu gabe zuen. Gauza bakarra zuen argi, Euskal Herria euskaldunduko zuela. Egilearen iritzirako amaiera ezin perfektu eta zoriontsuagoa du, irribarrea, ongi bukatu izanaren lasaitasunak baino, enpalagarritasunari egiten dion parodiak eragiten badigu ere. Sagastizabali Ixabelek *kutxi* zion idazteko tonu serioa eteten eta euskarazko irakurketa «Els joglars»en ikuskizun bihurtzen. Bere ondorengo euskara hiztegiak zoratu egin gintuen, eta orain *gerturik daukagu odola* barrez borbor egin dezan. Baina ez da hau bere azken jolasa izango. Herri osoa euskaldundurik euskararen arazoarekin bukatu duen honetan, beste lurralde eta bizimodu batera migratzea du buruan. Australiako aborigen nomadak ardatz dituen nobela itxuratua du, nola ez, bukaera zoriontsu eta guzti. Ordea, nobela idatzi nahi badu, eszedentzia hartuta horretara bakarrik jarri beharko du. Baina hori idazle denen beste kontu bat da... Bukaera beti zoriontsurik gabea ●

◆ ESTITXU EIZAGIRRE

"Nobelaz kanpo ere emakume uniformedunek niretzat morbo berezi bat dute"

"Ehun maritxu ehun bartolorekin jotzeko irrikitan imajinatze hutsarekin asko gozatu nuen"

Berriro ere esango dute besteren lepo bizi dela euskara

Asiskori marrazki batzuk nik agindu dizkio eta beste batzuk berak irudikatutakoak dira

■ «Asisko Urmeneta jauna ganberrotasunean kide sentitzen dut».

Euskal kulturaren ehun urteko kronika

BILBO 1966: EZ DOK AMAIRU

Nemesio Etxaniz, euskarari lur berriak eskaini nahi dizkion idazle apaiztua omendu dute Bilbon. Ez da ipuinen egilea kantari gazteek gogoan dutena, ezta azken urteak irratirako antzerkitxoak prestatzen eman dituen gizona ere gaur gorazarrea jaso duena. Euskal letrak Manterolaren, Azkueren eta Aita Donostiaren kantutegietatik haratago, munduko doinuekin lotzen ahalegindu den autorea da batez ere jende aurrean gaur aurkezten den Ez Dok Amairu taldeak omendu nahi duena.

Prakadun eta gonadunak, naikoa sermoi egiñak ditugu euskeraz. Ortik beti ugari izan du gure izkuntzak. Euskera kale-jabe egin nai ba-degu, gaztediari atsegin zaizkion gaiak arrotu bearko ditugu euskal lanetan.

Eta gazteengan sortu duen txera gozoa, ezin uka dakioket hirurogeita zazpi urtera heldu den Don Nemesiori. Zertan ibili den ikusita, ez dabil urruti Lizardiren «*Baiña*

nik, izkuntza larrekkoa / nai aumat noranai-koa» hartatik. Egin du sobera meriturik maitatua izateko 1951n «Kantu-kantari» argitaratu zuenetik. Tango aidean:

*Ez ninan uste ire ezpain oiek,
ain labain zorrotz zirenik...*

Taldea zorretan da iazko urtarrilean Donostiako Victoria Eugenia antzokian

■ **“Guretzako, euskara ez da baserri batean edo urrezko bitrina batean gorde bear degun gauz bat”**

egin zen jaialdi haren antolatzaileekin, Jarrai antzerki taldearekin alegia. Jendez gainezka, bertan bildu ziren Benito Lertxundi, Lurdes Iriondo, Mikel Laboa, Julen Lekuona, Kemen neska hirukotea, Bikondoa soinuarekin, Zuaznabar anaiak txalaparta joz, Arantxa Gurmendi eta bere orkestrina... Egurra berehala heldu zen euskara doinu horietara egokituta usteldu eginen dela dioten sektore inobilistengandik.

Eskerrak ordurako Iñaki Beobide hasia zegoen *Zeruko Argia*-n «Gazte naiz» sailean idazten:

Ritmo berriko abesti batzuek abestu zirala? Bai jaunak, bai, abestu ziran EUSKARAZ. Kanpoko abestiak baño gehiago izan ziren gureak, zaarrak edo sortu berriak, Presley, Halliday eta Beatles'en abestiak ere bai ordea. Ta zergatik ez? (...) Guretzako, euskara ez da baserri batean edo urrezko bitrina batean gorde bear degun gauz bat, guretzako euskera, gure egintza guztietan beraz balia gindezen gauz bat izatea nai dugu.

Bateko eta besteko gogoak batzen igaro da 1965a. Hasierako taldeari Artze anaiak elkartu zaizkio, Xabier Lete, Jose Angel eta Juan Migel Irigarai, Kepa Garbizu, Jose Mari Zabala, Jose Antonio Villar, Luis Mari Bandres eta Jean Paul Arregi... Grosko Yoloak taldea ahanzi gabe, «Black is black»-en bertsio euskaratuarekin. Gipuzkoarrak dira gehienak. Ez Dok Amairu

izena berriz, Jorge Oteiza eskulturagileak proposatua da, Azkuek Bizkaian jasotako herri ipuin batetik hartua, hamahiruaren adur gaiztoa hautsi eta Pizkundeak aurrera joko duela adierazteko.

Bilbon Etxanizen omenez elkartzen diren kantarien artean dagoen aldea, gaitza da. Lurdes Iriondo ehun eta berrogeita hamar kantalditik gora emana da, Mikel La-boak bi disko txiki ditu kalean, Arestiren letrak musikatu ditu, «Apur dezagun ka-

tea» eta «Egun da Santimamiña»... beste batzuk berriz, herrietako koroetakoak dute duten ia esperientzia bakarra. Ez dio axolarik, «indibidualkeriak utzi eta indibidualtasuna aberasteko» sortu den taldeak aspaldidanik esperotako ametsa eszena gainera eramanda txoratzen du lehen Hernanira eta Donostiara bezala orain Bilbora bildu den entzulea, abeslariak ulertu gabe euskaldun sentitzen dena da asko ●

◆ IÑIGO ARANBARRI

■ 1966

- ✓ Urtarrilaren 9an Euskal Abesti Berrien Jaialdia antolatu zen Donostian eta Hernanin.
- ✓ «Hazparneko Anderea» eta «Eneko Bizkai eta Maria Lorka» antzerki-lanak idatzi zituen Telesforo Monzonek.
- ✓ Imanol Urbietak «Haur kantariak» haurrentzako diskoa grabatu zuen.
- ✓ Nestor Basterretxeak eta Fernando Larrukertek «Alquezar» laburmetraia estreinatu zuten.
- ✓ «Diario de Navarra»-k, itxura alda-

tzearekin batera, euskarazko orrialde bat erantsi zion bere egunkariari.

- ✓ Euskaltzaindiak Gipuzkoako letratu-en Elkarteari agiri bat zuzendu zion, auzitegieta, maiz gertatzen ohi zen bezala, erdaraz ongi ez dakiten lekuko edo salatuentzat interpretaria jartzeko eskatuz.

- ✓ Euskaltzaindia euskal hiztegiaren gainean lan egiten hasi zen ekainaren 5ean. Berehala hasi ziren "h"-ri buruzko eztabaidak.

- ✓ Ikastola sortu zen Gasteizen.

- ✓ Daniel Landartek «Gure haurra» antzerki-lana idatzi zuen, Etxahun-Irurik «Iruriko kuntia» pastoralara, Joan Mari Lekuonak «Mindura gaur» poesia liburua eta Martin Ugaldek «Sorgiñaren urrea» haurrentzako ipuina.

- ✓ Manuel Matxainek Xenpelar Bertso-paper lehiaketa irabazi zuen.

- ✓ Aszension Martiarena eta Jesus Basi-ano pintoreak eta Frantzisko Torres idazlea hil ziren ●

Euskal Herriko Informatzaile Grafikoen Elkarte

argazki erakusketa

azaroak 6 - 28. Pagoarte.

PAGOARTE
 Pagoalde pol. Ergoien, Olartzun.
 Ostiralean: 19-21h. Larunbata
 eta igandetan: 11-14h. 17-21h.
 Aste barruan telefonoz ziurtatu:
 943 40 14 98 - 40 19 36

Ostiraletik igandera bitartean kultur proposamen berri eta ezberdina gertatuko da Donostiako Kursaalean. Sorkuntza munduan dabiltzan konbentzionalismoetatik at, Plaza 99 arte disziplina orori irekitako eremua da: ezohiko ikuskizunak ikusteko aukera.

PLAZA 99: SORTZE LANA BIZI-BIZIAN KURSAALEAN

Zer ikusi nahi genukeen. Zein egoeratan kokatu nahi genuke ikuskizun baten aurrean kultur kontsumitzaile gisara? Plazan ez dakit zer jasoko dudán. «*Sar zaitez, nahi baduzu*». Kuriositatea. Plazan kontua ez da jada beste ekitaldietan ikusi diren edo ikus daitezkeen gauzak biltzea, kontzertu edo ikuskizun bakoitzari zerbait berezia bilatzea baizik. Definizio estilistikorik behar ez duen zerbait bat planteatzea. Gauza ezberdin asko gustatzen zaizkigu. Normalean ekitaldiak industriak oso mugatuak daude: musikan generoek agintzen dute entzule izango den publikoa. Zergatik ez sartu programa berean folk talde bat, antigoaleko musika egiten duen beste bat edota jazz abeslari bat. Plazak honetan batzen ditu: guztiek egingo dute zerbait ezberdina, euren egunerokoan ohikoa ez dena. Gertakizun bakarrak izango dira guztiak. Estetika ezberdinak erabili, eta hala ere elkarrekin lan eginez gero zerbait polita sor daitekeela imajinatzen duzu, ezberdina. Eta egin.

Ausardia. Egingo al dugu ikusi nahiko genukeen hori antolatzeko apustua? Zer ikusi nahi genuke inongo mugarik gabe? Donostiako Jazze musika eskolako Sorkunde Idigoras eta Alberto Lizarralde ideari bueltaka hasi ziren orain bi urte, kultur ekitaldien antolakuntzan ekimen pribatua ezohikoa den hirian. Ideia utopikoa. «*Jada eginda dauden gauzak ez zaizkigu interesatzen*». Aurrekontu murrizta. Sormenaren aldeko apustua mugarik gabe. Bertako jendearekin lan egitea beste abiapuntua da, baina mugak hautsiz ere. Nahikoa. Horrekin, sormen egonezinen bila hasten dira.

Partehartzaileen jarrera ilusioz betea. Produktu ezberdinak egiten badituzu oso zaila da zure produktu hori eskaini ahal

■ Ezker-eskuin eta goitik behera, Joxean Artze eta Jesus Artze, Waterson-Carthy familia, N. Etxekopar, Rolf Lislevand eta Jose le Piez dira eskuhartuko duten artistetako batzuk.

izatea. Askotan planteaezina dirudi egin ahal izateak ere. Plazako sustatzaileak proposamen batekin iritsitakoan, artisten jarrerara paregabea izan da. Oso ederra izan da antolatzailentzat jendea prest egotea oso artista ezberdinekin proposamen artistikoak egiteko.

Kursaal. Plaza toki txikiago batean egitekotan izan ziren, baina horrek asko mugatuko zituen jardunaldiok. Azpiegitura handi hauek, berriz, eraiki bai eraiki-

tzen dira, baina euren erabilpena zaila da. «*Denon eraikuntzak dira, baina mundu guztiak dauka sartzeko beldurra*». Eta zergatik ez Kursaalean?

Iradozikuna. Gertatuko denari buruz informazio mugatua dago alde zurretik. Pista txikiak ematen ahal dira soilik. Aretoa ez zegoen iradozikunetarako egokitua: «*Magia tailerra: 5. bilera aretoan*». Ezinezkoa zen. «*Antzerki Imaginarioaren Fabrika: bankete aretoan*». Ezin. Espazio

sinbolikoa sortzea beharrezkoa zen, izen-degi berria jarritz. Kursaalaren espazio ezberdinei: Aretoa, Taberna, Arkupea, Plaza, Kafea, Fabrika. Jolas bat da: espazioa erabili, baina gure eginez. Iradokizun hutsa dira ekitaldi guztiak.

Gai bat proposatzen da: Basoa. Fokoa puntu amankomun batean jartzea. Aitzakia.

Joxean Artze: Oihana auhenka. Eskultore bat, musikariak, txori-gizona, aizkolaria bi, hitza, txalaparta, eszenografia berezia. «Hitzak ezin duenean esateko guztia esan, musika datorkio laguntzera;

Le Quau, Beñat Axiari, Norma Winstone, Mixel

musikak ezin duenean, olerkarien txanda: bat baitira hitza eta musika olerkian. Tradizioa, gaurkoa eta atemporal aldi berean, espazio sinboliko bat sortuz: formak formaz gaindikoa iradokitzen du». Ostimalean, arratsaldeko 8etan Aretoa.

Norma Winstone, ahotsa; Iain Ballamy, saxoa; John Parricelli, gitarra. Fintasunez beteriko abeslaria, jazz bezala defini zitekeen musika, ECM zigilukoa. Inprobisazioaz baliatzen den ahots brita-

niarra. Sorpresa bat. Larunbatean, arratsaldeko 6etan Aretoa.

Waterson-Carthy familia eta Hiru Truku. Martin Carthy folk britainiarraren oinarri bat da, eta Hiru Trukurekin batera kantatuko dute. Elkarren miresle izan arren, ez dute gaurdaino inoiz elkarrekin jo. «Zerbait gehiago ere egongo da». Larunbatean, gaueko 9etan Aretoa.

Antzerki Imaginarioaren Fabrika: Caja XXI Kutxa. Antzerki instalazio itzela: antzerkia, musika, dantza, arte plastikoak... «XXI kutxa-egoera dituen baso batean zeharreko bi-daia iniziatikoa». Ander Lipusen zuzendaritzapean, 100 pertsonatik gora biltzen dituen muntaia. Partehartzaileak: Mina Espazioa, Espacio Abisal, Txusma Teatro, Khea Teatro, On Lumiere eta Bilboko Abesbatzaren Euskeria koroa. Hiru emanaldi igandean, arratsaldeko 5etan, 6etan eta 7etan, Fabrikari, noski.

Ensemble Kapsberger: sustraiak eta ikuskerak. Musika barrokoaren gaineko inprobisazioak bere garaiko estiloan. Rolf Lislevand, kitarra barrokoa; Bjorn Kjellemyr, kontrabaxua; Pedro Estevan, perkusioa. Antzinako musikaren gainean inprobisatzea ez da egunero ikus daitekeen gauza. Igandean gaueko 9etan Aretoa.

Plazaren Kafeko ekitaldi antolatua. Hitzaldi bat: Antonio Escobadok: «El bosque y los emboscados», larunbatean arratsaldeko 4etan. Musikariei zuzendutako maisu klase bat: Ensemble Kapsbergerkoek, larunbat eguerdian.

Haurrentzako ekitaldiak. Tailerrak larunbat eta igandean eguerdiko 12etan Arkupean: Literatura eta ilustrazioa; Magia; eta Sintetizadore-orkestra. Igandean arratsaldeko 5etatik aurrera haurrentzako ekitaldi bi euskaraz: Jose Mari Karrere ipuin kontalaria eta Txan Handia magoaren tartea. Antolatzaileen beste galdera bat: eta beste ekitaldiak ere haurrentzat, zergatik ez?

Erakusketak-Instalazioak. Hiru egunez ikusgai Arkupean eta Plazan: 1) Le Cirque Retinien: «Ilunpean, amets egiteko une bat. Lerroak, marrak, argi zirriboroak, soinuak... irudikazio iheskorra». 2) Jose le Piez-en «eskultura ozenak, egurren kanta». 3) Gorka Salmeronen «Paseoak eta Paisaia» argazkiak. 4) Jon Mikel Eubaren «Pandamask» bideo instalazioa. 5) «Baso Biziduna», Artelekuren bideo-tekako aukeraketa bat.

Plazaren Kafea, gauez. Ametsaren gauzatzea. Eszenatoki bat, aipatu ekitaldi-

dietako partehartzaile gonbidatu guztiak gehi beste lau: Ana Buitrago eta Nekane Santamaria dantzariak, Josetxo Silguero saxojolea eta Daniel Perez gitarrajolea. Hitzaldi informala eta topaketa artistikoak. «Gitarra barrokoa jotzen duen musikari bat eta jazz saxojole bat bilduz gero, eta dantzari bat elkartuz... zer gerta liteke?» Kafean artista ez-

berdinek ordubete izango dute gauerako kolaborazio labur bat prestatzeko. «Arrisku aukera horietarik balio ez duten gauzak bai, baina oso gauza ederrak ere atera daitezke». Aukera hori oso garrantzitsua da antolatzaileentzat: «Sentimentalki Plazako lekurik garrantzitsua da. Beste ekitaldiak enkarguzkoak eta estreinaldiak dira, baina gertakizun kontrolatuak azken finean. Kafea amets bat da».

Kuriositatea, berriz. Nola lortu Plazara inguratzen den jendeak partehartzaileen jarrera berbera izatea. Nola azaldu parte hartzea datorren jendearen jarrera hori ilusioz bete. Sorpresa ahalmenari ateak zabaltzea. Ilusio horrekin joatea.

Ateak zabaltu behar zaizkio publikoari. Aurreiritziak atzean utzi behar ditu jendeak. Publikoari jarrera aldatuta eskatzen zaio. Kuriositatea da gakoa, ikuskitzunez ohikoa duten publiko mota gainditzeko. «Zergatik ez? Jendea dena ikustera joatea gustatuko litzaiguke. Plazan gertatuko diren ekitaldien sortze-prozesua oso ederra izan da. Beharbada

egia izango da hasieran zegoen ideia utopiko hori jende askoren buruetan dabilela bueltaka». Abonuak salmentan dira jada, eta sarrera solteak ostegunetik aurrera izango dituzu. Eskerrik asko parte hartzaireen

◆ PERU C. SABAN

■ **Espazio sinbolikoa sortzea beharrezkoa zen, izendegi berria jarritz. Kursaalaren espazio ezberdinei**

■ **“Plazan gertatuko diren ekitaldien sortze-prozesua oso ederra izan da” diote antolaketan jardun dutenek**

NOLAKO EUSKAL KULTURA XXI. MENDEAN?

Horra Euskal Kultur Erakundeak, azaroaren 5 eta 6an antolatu duen gogoetaldiaren gaia. Eiki, kultura, lehen-lehenik nor bakoitzak egunero bizi eta biziarazten du baina artetan elgarrekin beharrezkoa zaigu pentsatzea, orokortasun batean, zer nolako euskal kultura nahi dugun datorren mendearen atarian.

Gaur egun, nola gure erakundeak, hala elkarteek, geroa presatu behar dute, asmatzen ikasi, aldeat mugitzen den munduaren urratsei jarraiki, nehoiz gure euskal nortasuna galdu gabe.

Hainbat galdera eztabaidatu dugu, hala nola: Zer deitzen dugu euskal kultura? Bakarrik euskara karrearten duena, edo euskal herrian egiten dena? Nola koka daiteke herri hiritartuan, munduan zehar eta informazioaren hedapen berrietan? Nola euskal kulturak ekonomia gara dezake? Eta azkenik, ingurumen horretan, guk euskaldunok, zer leku ukanen dugu?

Ez naiz galdera hauei guzietan ihardesten hasiko, baina ene gogoeta xumea emanen dut, Iparraldeko adibideari mugatuz.

HEMEN, bertze aintz tokitan bezala, aldaketa haundiak izan dira mende honetan, nola espazio hala euskaltasunaren aldetik: behiala, biztanleak baserrietan bizi ziren, eta jende arrotzarekilako harremanak arras mugatuak ziren. Gaur, Iparraldean, jendetzaren % 70 herrian edo inguruan bizi da; barnekaldeko herriak berak nolazpeit hiriarren eta mundializazioaren giroan sartuak dira, karrika, bide haundi, irrati-telebista eta internet bezalakoen bitartez.

Egoera horri datxikola, euskal kultura gutitua da Iparraldean, bertzeak bertze gure hizkuntzaren erabilpen ahulagatik.

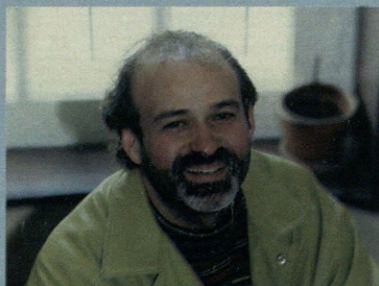
Euskara gure izaitearen harroina da baina hainbat goaitatzen dugun egiazko hizkuntza politika batekin batera, gehiago mintzatu behar dugu, eta dudarik ez, kanpoan gehiago ikusi, iragarrietan, lan munduan, zerbitzu publikoetan, entzun-ikusgailuetan, etabar.

Euskal kulturak irautekotan, ingurumenaren aldaketak segitu behar ditu baina momentu berean, barnetik bere mamia landu, oroz gainetik sorkuntzaren eta haurrentzat, hezkuntza artisti-

koaren bitartez.

Sormenak —eta erran gabe doa hedapenak— du gure kulturaren oihiza arraberritzen. Eta hori, nor bakoitzak du hazten, molde desberdinez: edo plazerrez, edo profesional bezala. Eztabaida luzeetan sar gaitzke, jakiteko ea amaturren ekoizpena aski denez gure kulturaren geroaren segurtatzeko, edo aitzitik, euskal artista profesionalek iraupenik badutenez Euskal Herrian, edo/eta kanpoan.

Hor ere, orekak baduke bere lekua, ene ustez bata bertzearen hazkurri eta gehigarri baita. Dena den, bi kasuetan, profesionalki lan egin behar dugu.

ALBERTO ELOSIGI

Pantxoa Etxegoin

Euskal Kultur Erakundeko zuzendaria

**“Batak bertzea
errespetatzen badu, bakoitzaren
berezitasunak hartuz eta
emanez, eta gai baldin
bagara euskal kulturaren
ezagutaraz eta zabaltzeko,
orduan bai, ikasiko dugu
elgarrekilako herri
kontzientziaren sortzen”**

HAINBAT urtetan, sorkuntza zoragarriak egin dira Iparraldean, ahal gutirekin. Oroz gainetik herri-tarren ekimenari esker, militantismoz. Eta zorionez, herri dinamika horrek dirau gaur egun ere.

Baina bihurgune zail batean gara, joanago eta gehiago gure nortasun bereziak, globalizazioaren eta ekonomiaren izenean, eraberdintzen ari baitira.

Hain zuzen, gizonari doakio, nortasun horren artoski zaintzea, ber denboran mundu ekonomiko-tekniko berrian parte hartuz, eta munduko bertze esperientzietaz baliatuz.

Halaber, gure haur eta gazteen-tzat, beharrezkoa iruditzen zait, euskararen ikasteaz gain, Euskal Herrian euskaraz bizitzeko plazer-raren eskaintzea, eskoletan eta kanpoan, adibidez literatura, bert-sua, antzerkia edo kantuen dastatzeko ahal emanez.

Oro har, herri eta hirietan, euskal gune zabalak sortu behar ditugu eta inguruko ahal bezainbat jende

gureganatu.

Batak bertzea errespetatzen badu, bakoitzaren berezitasunak hartuz eta emanez, eta gai baldin bagara euskal kulturaren ezagutaraz eta zabaltzeko, orduan bai, ikasiko dugu elgarrekilako herri kontzientziaren sortzen.

Lan haundi horretan parte hartu nahi du Euskal Kultur Erakundeak, ondoko hilabeteetan.

Urhentzeko diot: mundializazioa indartsuago eta gure nortasunaren ezagutgarriak baliosago unibertsaltasunean naturalki sartzeko ●

KLASEAK, ERLIJIOAK, GENEROA ETA ADINA... GIZARTE DESBERDINETAN

Zergatik existitzen dira desberdintasun sozialak? Gizakia gerrazalea delako gertatzen al dira gerrak? Generoen arteko desberdintasunak gizarte guztietan agertzen al dira? Haurren eta zaharren zeregina aldatzen al da kultura batetik bestera? Ertijio-sena berezkoa al du gizakiak? Galdera ernagarri hauei erantzuna liburu honen orrialdeetan aurkituko duzu.

OINARRIZKO LIBURUTEGIA

EUSKAL HERRI DIGITALA 1.0

OINARRIZKO LIBURUTEGIA

KLASEAK, ERLIJIOAK, GENEROA ETA ADINA, GERRA,... GIZARTE DESBERDINETAN (GIZARTE-ANTROPOLOGIA)

EUSKAL HERRI DIGITALA 1.0

Liburu honetan puntako teknologia digitaletan gure herrian lanean ari diren pertsona desberdinen iritziak jasotzen dira. Horrekin batera, gure herrian teknologia horiek izan ditzaketen eraginak aztertu eta XXI. mendeari begira herri bezala ditugun erronkak, debaterako, plazaratzen dira.

**Jadanik
salgai zure
liburudendan!!!**

GAIK

ARGITALDARIA

Astia Hartuta

L I B U R U A K

BASARRI

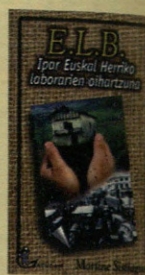
Andoni Egaña

Sendoa
101 orrialde

Sendoa argitaletxearen Txirrita sailean gaztetxoentzat prestatutako bertsolarien liburu anitz atera da jada. Oraingoan lehengo astean zendu zen Iñaki Eizmendiren txanda da, «Basarri» ezizenez ezagunagoa den zarauztar bertsolariarena, alegia. «Basarri»ren etxera heldu zen idazmakinak emango digu Errezilen jaio eta gaztetan Zarautza bizitzera joan zen bertsolariaren berri. Idazmakina bere etxera heldu zenean «Basarri» ez zen han «Uztapide»rekin Seguran zen bertsotan. Idazmakinak laster ezagutuko du ordea «Basarri», teklak askotan jo zituen egunkarietara artikulak bidaltzeko. Liburuan bertso batzuk bildu dira eta Basarriren bizitzako zipriztin esanguratsuez oharkabea jabetuko gara ●

E.L.B.
IPAR EUSKAL
HERRIKO
LABORARIEN
OIHARTZUNA

Martine Sistiague

Gatuzain
265 orrialde
2.375 pta.

Martine Sistiague baiionarrak osatu du liburu hau. 1996an Iparraldeko ELB sindikatuari buruzko tesi doktora aurkeztu zuen eta aste honetan orriotara hurbildu duguna lan horretan oinarritutako liburua da. Laborari sindikatuaren sorrera aurreko egoera azaltzen du, hasteko. Ondoren Euskal Herriko Laborarien Batasunaren bilakaera osoa datorkigu. Urtez urte sindikatuak Iparraldeko laborariak sofritu behar izan dituzten gorabeherak haizatzen ditu: laborari txikiak direla, ardi esnearen prezioa dela, mozkinen kalitatea, lan tresnen banaketa, barnealdearen egoera dela... Historiaz gain, etorkizunari begira hasiak dira sindikatuan eta laborari sindikatu izatetik aktore sozial bilakatzeko bidean dira ●

BAI... BAINA EZ

Laura Mintegi

Elkarlanean
175 orrialde
1.565 pta.

Maitasunezko istorio honek 1985ean R.M Azkue eleberri saria irabazi zuen. «Bai... baina ez» 80ko hamarkadako nobela esanguratsuenetakoa izan zen. Maitasunezko istorioa dela zalantzarik ez, baina ez da beti maitasun samurra agertuko; goxotasunak laztasunari egiten dio tartea. Istorioaren protagonistak ere molde guztietakoak dira: Franz gizon heldua da eta zakarra. Rosa berriz, neska gazte ero xamarra eta xaloa. Hirugarren pertsonaia bat Paco da. Honek bere alaba umezurtzarekiko duen amodioa muturreraino eramango du. Gertaera gazi-gozoak moralkeriarik gabe kontatzen saiatzen da Mintegi, pertsonaiek bizi duten drama den bezalakoa azalduz ●

PSICOSOCIOLOGIA DE LOS
MOVIMIENTOS
ASOCIATIVOS
VASCOS

Jokin Apalategi

N.K.I.I
324 orrialde

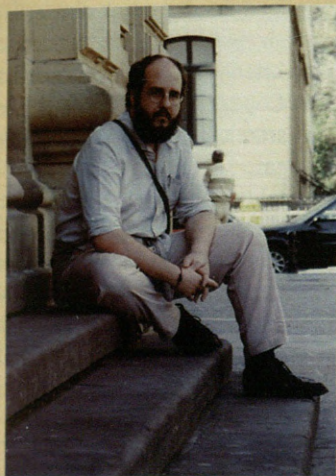
Jokin Apalategi lan honen bitartez elkar-teen fenomenoaz aztertu nahi izan du. Horretarako historia pixka bat egiten du hasieran, joan den mendeari errepasoa eginez. Beste atal batean elkar-teen hauek nola ezartzen diren, zein lan betetzen duten eta nolakoak diren (kideen adina, taldearen egitura...) aztertu du. Azken atalean berriz, gaur egun Euskal Herrian lanean ari diren 34 elkar-teen aukeratu ditu Apalategi eta bakoitzaren radiografia zehatza egiten saiatzen da. Mota guztietako elkar-teenak dira: kirol elkar-teenak, gastronomikoak, gazte elkar-teenak... Aipagai dira Elkarri, EHGAM, Gazte-lubide Elkar-teen Gastronomikoa, Ermuko Gazte-leon kultur elkar-teenak... ●

EUSKAL HERRI
DIGITALA 1.0Gaiak
156 orrialdeEUSKAL HERRI
DIGITALA
1.0

Euskal Herri Digitala euskal ziberkulturrari buruzko pentsamendu-gunea da, ziberreuskaldunen foro irekia, gure etorkizunaz gogoeta kritikoa egiteko ziberrespazioan dagoen elkargunea. Etorkizun informatiko eta globalizatuaren euskal kultura bereizi gisa iraunaraztea du helburu. Bertan Euskal Herriak Interneten egun duen lekua, arazoak eta aurrera begira dituen

erronkei buruzko gogoetak planteatzen dira. Eta liburu honek foro horretako ziberrintelekualen hamasei artikulua papereratu ditu: «Ziber Euskal Herria: Euskal zibernetikaren sorrera», «Sarea unibertsitatean: zerbitzua ala jostailua», «Euskal ziberrintelekualen eginkizuna», «Internet eta euskal kolektibitateak kanpoaldean» idazlanak dira horietako batzu ●

«Ideien laborategi bat izan nahi dugu»

■ **Itñaki Arzoz**
«Euskal Herri Digitala 1.0»
liburuaren egilea, Andoni
Alonsorekin batera.

Eztabaidarako baliagarria izateaz gain, zein helburuetarako zabaldu duzue mintegi digital hau?

Eztabaida gogoetarako aurre ekimen bat da. Gogoetek beste proiektu batzuk ekarri beharko lituzkete euskal eremu digitalera: alfabetizazio eta heziketa digitalen azterketa zehatzago bat, baita ziberespazioetara euskal kulturaren garapena ekarri ere. Euskal Herria Digitalak ideien laborategi bat izan nahi du, dena, izan daitekeena, eta Euskal Herriaren etorkizuna izatea nahi duguna.

■ **Zein da Euskal Herriaren egoera sarean? Zeintzu dira garatzeko arazoak?**

Euskal Herria erdibideko egoera batean aurkitzen da —Espainia eta Europar gainerratiko estatuekin alderaturik— sarean duen eremuari dagokionean. Behin-behineko ekimenak baino, euskal ziberespazioarentzako benetako garapen politiko instituzional bat behar da, baita euskal kolektibo «tradizional»en jarrera argigarriago bat sarean sartzeko.

■ **Hain txikia den euskal komunitateak**

bizirik irauten al du mundu globalizatuaren, ez badu paraleloki komunitate birtual bat sortzen?

Gure susmoa da ezetz. Edonola ere, euskal komunitate birtual honek —kontinenteko eta diasporako euskaldunena, baita euskaldunen lagunena— gure harremanak indar ditzake, baita gure kultura modernizatu ere, etorkizuneko erronkei ekiteko.

■ **Euskaraz ekin ere?**

Ez dugu zalantzarik euskara lagunduko dugula, ez soilik euskara biziarazten, baizik eta euskara zibereuskara bihurtzen. Alegia, euskaldunok erabiliko dugun —gaztelania eta frantsesarekin batera— hizkuntz bizia eta ebolutiboa izango dena garatzen lagunduko dugu, amerikar ziberinperioaren balore eta hizkuntzak irentsi ez gaitzan.

■ **Zein da sare ereduaren zuretzat?**

Euskal Herri Digitaletokoe uste dugu geure sare modeloa sustatu behar dugula. Euskalduna eta kritikoa izan behar du, geure komunitatea egiteko eta munduaz eta teknologiaz dugun ikuspegia beste herrialdeekin partekatzeko ●

LENTE PROGRESIBOAK

3 punturen arteko distantziarik erosoena

urruti

tarteko distantzia

hurbil

Edozein distantziatar ongi ikus dezazun, MULTIOPTICASen irtenbiderik onena dugu. INDO betaurreko progresiboak. Erosoak eta eraginkorrak. Ikusmen nekatua ahanztu dezazun. Gainera, gure MULTIOPTICAS baxtelarekin ordainketa hiru hilabete erosotan egin ahal izango duzu inolako gainkargurik gabe. Eta Travel Club puntuak lortu ahal izango dituzu. Deia ezazu 900 34 35 36 telefonora eta informazio gehiago emango dizugu. **INDO** DISTANTZIA GUZTIAK BETAURREKO BAKARREAN

ZINKUNEGI

MULTIOPTICAS

ZERBITZU OPTIKOETAN 1a

Hernani, 4 - DONOSTIA

KLASEAK, ERLIJOAK, GENEROA ETA ADINA, GERRA,...

Hainbaten artean

Gaiak
205 orrialde

KLASEAK, ERLIJOAK,
GENEROA ETA ADINA,
GERRA...
GIZARTE DESBERDINETAN
(GIZARTE-ANTROPOLOGIA)

ENBATA

Skunk

Esan ozenki

D I S K O A K

atabalak, kitarra tailandarra, tronboi, saxo, tronpeta eta kina entzun ditzakegu.

Erritmoan ematen den oparotasuna hizkuntzetan ere antzematen da, euskaraz gain gaztelaraz eta frantzez ere abesten baitute. Hitzek gizarteko gaiak eta gazteen ingurukoak ere jorratzen dituzte, hala nola langabezia, parranda, Euskal Herriak kanpoan duen irudia, erretzeko porruak, eta abar. Pila pilean dauden gaiak dira, egungo erreferentziak beteak (Mitch urakana kasu). Hauen artean etxetik 1.100 kmtara da goen Idoia Lopez presoaren hitzek herbestaldia eta kartzela barruko gabonak dituzte kanturako gai.

Zortzi taldekideen jatorri ezberdinak hibrido musikal berezi hau zihurtatzen du, eta piskanaka piskanaka Skunk taldea Bretainiara, kataluniara, Italiara eta Ipar Irlandara iritsi da. Gainera talde ezagunekin jotzeko aukera ere izan du, hala nola, Def Con Dos, Lee Perry eta Sargento Garcia-ekin.

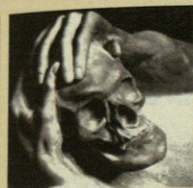
Gizarte eta antropologian oinarritutako liburu hau zazpi ataletan banatuta dago. Atal bakoitzak gai zehatz bat aztertzen du. Honakoak dira atalak: etxeko bizimoduaren antolamendua eta ahaidetasun harremanak; generoa eta adina; antolamendu politikoa, gizarte kontrola eta gerra; ekoizpen-, ugalketa- eta truke-ereduak estatuaurreko eta estatu gizarteetan; garapena, azpigarapena eta kultur aldaketa eta azkenik erlijioa. Horrela, ezkon arauak gizarte desberdinetan nola gauzatzen diren irakurri ahal izango dugu edota maskulinitasuna eta feminitasuna unibertsalak ala kulturalak diren aztertu.

Hirugarren lana aurkeztu du Hendaiako taldeak. Bertan era guztietako erritmoak nahasten dituzte estilo original bat sortuz: skacorea, jazzpunka, reggae-a, hip-hopa... 18 kantuk osatzen dute diskoa, eta hauetatik 5 instrumentalak dira. Bitxikerien artean arrabita eta biolontxelo nagusi diren abesti zingaro herrikoi bat aurki dezakegu. Baita Beñat Achiaryk ahotsa jartzen dion dub kantua ere. Instrumentuen joritasuna nabaria da: ohiko kitarra, perkusio eta teklatuaz gain

Herri Irratia
RADIO POPULAR
www.herri-irratia.com

URTEETAN EUSKAL HERRIA GURE UHINETAN

GERNIKA abenduaren
12a arte
Erakusketa
XIX. eta XX. mendeetako
hiletetako eskultura
publikoak gertu gertutik
bizitzeko aukera.
Euskal Herria Museoa.

ERMUA azaroak 15
Gaztain erre eguna
Kalejiran elkartu eta afari
autogestionatuaren ondoren,
kantu eta txiste txapelketek
girotuko dute gaubela.
Eroski zaharrean
21:00

LASARTE azaroak 13
Herriarte Txapelketa
Gipuzkoako bertsolarien taldekako
lehia gero eta estuagoa da.
Finalaurrenaren saioa.
Auditoriuma
22:00

AZKAINE azaroak 13
Argazki rallya
Etxearen gaia lantzeko modu originala
aurkitu du "Zirimolan" taldeak. Gerora arazo
hau mintzalditan aztertuko dute. Izenematea
egunean bertan.
Biltoki elkarteak
9:00etatik 10:00ak arte

BILBO azaroak 11
**Dantza, bertso,
trikitixa**
"Upeletan erronka"
jokatuko dute Egoña eta
Peñagarikano bertsolariek,
dantzan txapeldun diren
Maya, Imaz, Larrañaga eta
Agotek, eta Ansoregi zein
Larrañaga trikitilariak.
Kafe Antzokia
20:30

BIRIATU azaroak 11
Herriko festak
Goiz partean gerlari
ohien ohoratzea izango
da. Arratsaldean pilota
partidak eta Aire
ahizpen emanaldia.

ORDIZIA azaroaren
21a arte
Erakusketa
Anton Mendizabalek,
pilota eta argizajola
abiapuntu hartuta,
"Gure sustraletan"
erakusketa osatu du.
Barrena Kultur Etxea

IRUÑEA azaroak 6
Kantu emanaldia
Bertsolaria zikloaren barne,
Erramun Martikorena
baigorritarrak eskainiko
duen kantaldia.
Erraldoien Txokoa
22:00

GASTEIZ azaroak 11
Hitzaldia
Mendealdeko Saharako egungo egoera
aztertuz, bake prozesua eta bizipen
pertsonalak izango dira aztergai.
Geu Elkarteak
20:00

URRETXU azaroak 12
Antzerkia
Drogomenpekotasunaren
aurkako Askagintza taldeak
antolatuta, Oihulari Klown
taldeak "Zain, beti zain"
lana eskainiko du.
Pagoeta Antzokia
22:00

Agendarako deialdiak hogei egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Argitarapen honen edizioak laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora:

fundazioa
fundación

Gustuko tokian aldaparik ez. Ez bederen, Ele bista sortu zuten Aldudeko gazte prestu hauentzat. Iparraldeko gaiak landu, erreportaje bilakatu, gero, bideo kazeta bidez saltzeko. Beren ekimenak hats berria eman dio eskualdeko bizi kulturalari, euskarari erabat, gainera.

PARISEK JAN EZ GAITZAN: ELE!

■ 93 parte hartzaile eta oren andana: 73 bilkuretan, 122 grabatzen eta 227 editatzen.

Ezinezkoa izan da Alduden telebista bat sortzea. Mendi artean egonik, emititzeko sobera garesti ateratzen baita. Igorgailu anitz beharko lirakeke mundu guztiarengana heltzeko. Oztupoak oztupo eta Aldudarrak bideo elkartearen egitura baliatuz, 1997ko ekainean herriko gazte saiatu batzuek Ele bista sortu zuten, xede nagusia bideoa tresna gisa baliatzea zelarik, jende artean komunikazioa pizteko. Izan ere, telebistak jendea indibidualizatu egiten du bere giblean; Iparraldean ikusgai dagoen frantses telebista kasu, gero eta paristarrago ari da bihurtzen, auzo xume edo laborarien bizimodua ikusmolde deformatu baten bidez bakarrik irudikatuz, antropologia hutsa bailitzan.

«Elitearen ispilu horri kontra egiteko eta gure nortasuna biziartzeko, bideoa erabiltzea pentsatu genuen» azaltzen digu Ximun Carrere Elebistako arduradunak. Hastapenetik hasi ziren aztertzen: zer egin

jendeak parte hartuarazteko? Halaxe, al-dizka bideo kazeta baten ateratzea bururatu zitzairen, non jendeak egin erreportajeak ikusiko ziren. «Gure filosofia atxikiz, bideoaren demokratizazioa aldarrikatzeko gisan, nahiago genuen jendea ikusentzunezko baten inguruan elkartzea; telebista aitzinean zaudela, iduri baitu guk ez dugula deus erraitekorik. Bestalde, elkarre han-

Telebistan, auzo xume edo laborarien bizimodua ikusmolde deformatu batetik irudikatzen zaigu

dietatik norbait lanen bat proposatzera etortzen zaigularik, gu haien zerbitzurako jartzen gira eta ez dugu haien hitza zalantzan jarriko, nahiz eta jakin ez dela sobera hola. Anitzetan, emaitza ikusita konturatzten gira horretaz». Nagusiki beraz, en-karguzko lanekin ateratzen dute bizibidea, erakunde eta enpresendako bideo industrialak, Gazteriak-ek antolatu gauzen ingu-

ruko dokumentalak edo EKErendako bideoak direla.

Egitasmoari lotzeko, Europatik eta Euskal Kultur Erakundetik diru laguntza bat ukan zuten, bi aleak ateratzeko baliatu izan dutena. Berez, Elebista aski komertziala ez izanik, buruhaute franko dituzte irtenbideak atzemateko. Ximunek lañoki argitzen digunez, «norbaitek kazeta erosten duelarik, emaiten duen sosak ez du kostua estaltzen. Hori da gure arazo nagusia, egiteke dagoen urrats komertziala falta zaigu. Herriarrek ez dute ulertzen kazeta horren erostera etorri behar du dela. Horren kariaz, pentsatu genuen onena kazeta eskaintzea zela eta haiek nahi bazuten, diruz lagun ziezagutela, hara, baina salgai jarri gabe. Iaz, abonamendu sistema bat abiarazteko nahikaria bagenuen, etxean lau kazeta urtean saltzeko. Baina azkenean ez genuen egin. Orain berriaz, ideia batetik abiatzen gara gehiago, adibidez Mikel Erramuzperen «Sorlekua utziz geroz» filma erakusten segituko dugu. Ideia ttipiagoezin, alegia, jendeak ikus dezan nornahik duela istorioak kontatzeko ahalmena, eta gure tresneria eskainta erakutsiko diegu ideia hori nola bilakarak, baita muntaketan lagundu ere.»

HIRU BIDEO KAZETA. Lantalea zazpi lagunek osatzen dute, hiru soldatapean. Proiektuen inguruan hala ere, jende gehiago biltzen da. Orotara zazpi kamera

dituzte Ele Bistan, biga erreportajeak egiteko, beste biga emanaldiak zuzenean grabatzeko, zahar bat eta beste bi ttipi, horietako bat digitala. SVHS euskarria darabilten arren, merkeak bezain kalitate onekoak diren DVcam kamerak erostekotan dira. Berriki egin den Mixel Labegerieren omenezko kantaldia adibidez, lau kamera erabiliz grabatu zuten.

Sortu zenez geroz, hiru bideo kazeta atera dituzte, hiru laurdenetik gora euskara hutsean (bada beste kazeta bat frantsesez azpizatza). Lehen alean Aldudeko balea zuten aipagai, gehi zazpi errepor-taje ttipi: «Errestoak» kromlechen gainean, jendea egunero ondotik pasatzen bada ere, ez baitaki sobe-ra zer diren. Beste bat «Ipar hego» izenekoa, Banka eta Erratzuko lhauteien kontura, bi aldetan gau-za bera egiten dela erakusten due-na. «Zurumuru» izenekoan pos-tak arazoak ukan zituenekoa; «Gazteen txokoa» non bi gaztek adineko batzuei galderak pausa-tzen dizkieten, haien gazte garaia konta diezaieten, biak alderatu ahal izateko. «Kirola aldi»n berriz, kirola muinean hartuz, baina ez be-tiko maneran, baizik eta Perkain Aldudeko pilotaria oroitu eta bidenabar, oraingo Per-kain pilotariarekin lotura egiteko. «Saski naski»n kultur mailan atera diren gauzak erakusten ziren. Korrikari ere eskaini zio-ten atal bat.

Bigarren alean aldiz, gai berberak hartu eta Ipar Euskal Herria osoan gaindi berre-gin zituzten. «Errestoak» Arbo-nan, «Gazteen txokoa» euskal kulturaren inguruko gogoeta Ga-razin, «Argituz» toxikomania plazaratzen da Miarritze, Angelu eta Baionan, «Ipar hego» Nafa-rrako egunari buruz Baigorri, «Kirol al-di» Donibane-Lohizunen, eta abar. Beste gaiak ere landu zituzten «Elez ele»n kasu, laborantzian segidarik ez duten etxaldee-i lotua, Añarbeko gazteek eginga. Azkenik, aurtan atera duten bideoak Aldude, Banka eta Urepel herrien arteko iazko azoka har-

tzen du oinarri. Gutxi gorabehera 300 pasa ale saldu dituzte kazeta bakoitzarekin.

IKASTALDIAK BURUAN. Apailatzen ari diren ikastaldien bidez telebistako moldeak erakutsi nahi dizkiote gazterari. Egun bat muntaketan iraganez gero, nor-nahik igarri lezake telebista zeinen bitar-

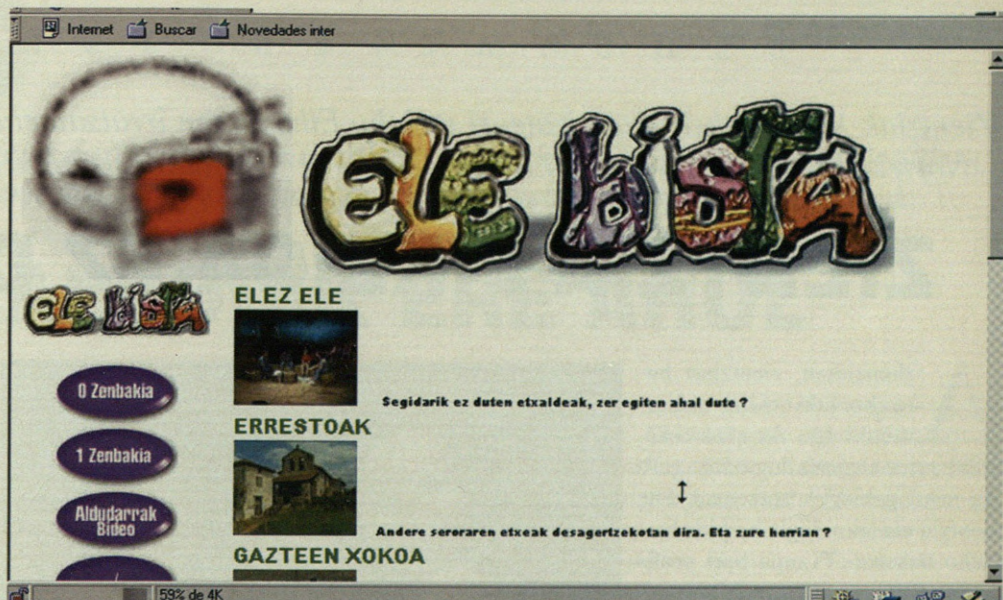
“Badirudi gazteek ikusi dutela, gauzak sortzeko ekimena ukanez gero, hemen geratzen ahal direla”

teko makurra izan daitekeen irudia eta hitza uztartzeko tenorean.

ETBrekin balizko hitzarmen bati ongi deritzo Ximunek: «Orain arte ez dugu urrats hori eman, besteak beste, haiek Be-tacam euskarria dutelakotz. Lan tresna digitalak erosi ondotik, katalogo moduko

batekin joan beharko genuke. Baina hori nire iritzia da». Bestenaz, euskarazko herri telebistekin zenbait gauza egiten dute Ele Bistakoek. Haien artean sare bat antola-tzearen ideia buruan dabilkite, lanak Xa-loa, Ttipi Ttapa, Oarsó eta Arrasate tele-bistekin trukatzeko. «Kazeta bat ere egin dugu herri telebistei buruz, haien saioen zatiak erakutsiz» gehitzen du Ca-rrekek. Ele Bistaren gauzaketa in-guruko gazteendako eredugarri izaten ahal delakoan dago Ximun: «Egia da astean zehar gazte gutxi ibiltzen dela inguru honetan. Zer-nahi gisaz, eta ni Lekuinekoa banaiz ere, badirudi gazteek ikusi dutela, gauzak sor-tzeko ekimena ukanez gero, hemen gera-tzen ahal direla. Horretarako naski, ez da lan eskaintzarik, baina badituzte laguntzak beren ideiak garatzeko» ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

■ Irudian, Ele Bistaren lehen kazetan agertzen diren gaietako batzuk, gaur gaurkoak denak.

T x o r i B a t e k E s a n D i g u

■ URROSOLAREN GEHIEGIKERIAK

Harrigarria da inor kexu agertu ez izana, baina gure uste apalean «100% vascos» oilategian euskaldunon kontura bota-tzen direnak erdaldunen kontura botako balira, legebiltzarrean agerraldia egin beharko luke Bingen Zupiria ETBko zuzendariak. Lehengoan kasu, «cashe-ro» hitza modu iraingarri batez erabili zuten, eta publikoa noski, barrez ●

■ ASTERIXEN MENTURAK GABONETAN IKUSGAI

Uderzo eta Goscinyren pertsonaiak aurtan 40 urte bete dituela profitatuz, galiar hauen marrazki filmak eskainiko dituzte ETB-1ean, horien artean, azkena den «Asterixek Amerika konkistatzen du» dagoelarik. Bakezale hauen 362 borroka, 49 oturuntza eta 12 musuak bi astetan zehar eta «Gaur Egun»en aitzinetik izango dira ikusgai ●

■ SIGOURNEY WEAVERREN ODOL HOTZA «ZINE ORO»N

«Copycat» thrillerrean Sigourney Weaverrek agorafobia duen psikologo baten azalean sartu eta ohiko biktima ausartaren rola egingo du, bere paziente ohia den hiltzaile porrokatuari aurre egin nahian. Azken ordu erdiak bereziki, arnas estuka utziko zaituzte, ikarak barne. Hitzordua hilaren 21ean, igandea, gaueko 21:20an duzue ●

Zientziak zerbait abstraktoa izateari utzi dio Elhuyarren irratsaioetan: hala Euskadi Irratiko «Norteko ferrokarrila»n nola Euskal Herriko sei irratitan entzungai dagoen saio atseginean.

ZIENTZIA FIKZIOA EZ DELAKO

Azkenaldian, zientziari buruzko jakinmina nabarmentki igo da gizartean. 2000. urtea ate joka dugularik, gero eta irati gehiagok antzeman dute zientzia eta teknologia hizpide hartzeko beharra. Txanpa hori profitatuz, Elhuyar Kultur Elkartek irratiekiko harremanak sendotu eta ugaritu egin ditu. Halaxe, «Norteko ferrokarrila» zientziaren dibulgazioari eskainitako saioa abiarazi zuten Euskadi Irratian, hiru urteren buruan emititzen segitzen dutena. Ekimen hau ordea, ez da jendearen jakinahia asetzeko sortu, 1980 hamarkadaren erdialdetik hona, Elhuyar irratiekin lankidetzan aritu izan baita zientzia eta teknologiari buruzko informazioa ezagutarazteko gisan. Hastapenetik, lankidetzak hauek beste emankizunen barruan egin izan dira, magazin modukoaren barnean eskuarki; Euskadi Irrati zein Egin Irratian egin zirenak, kasu. Elhu-

■ «Norteko ferrokarrila» asteazkeneko uhineratzen da Euskadi Irratian, Lurdes Ansaren eskutik, 20etatik 21etara.

yar kide batek aktualitateak emaniko berriak modu arin eta informal batean zabaltzen zituen, gaiaren hautaketa ere Elhuyar kideen esku zegoelarik.

Berriki, zientzia eta teknologia berrien inguruko saio laburra apailatu dute Euskal

Herriko 6 irratitan astean behin emateko, hots: Euskal Herria Irratia, Herri Irratia, Bilbo Hiria Irratia, Hala Bedi Irratia eta Gure Irratian. Lankidetzak honen xedea, zientzia munduan sortzen den berri oro euskaraz ematea da, 5 minutuko elkarrizketa, erreportaje eta berri laburren bidez, guztia musika eta bitxikeriez lagundurik. Gisa horretan, Euskal Herrian gaindikotirritietan ordu laurdeneko saioa entzuten ahal da astero. Emankizunaren ardura osoa Elhuyarrek du bere gain, informazio bilketa eta lanketa, harremanak irratiekin, baita erredaktoreen lana nahiz esatarien grabazioa ere. Halaber, Euskadi Irratiko «Lauretan Babel» irratsaioan 10 minutuko kolaborazioa dago Elhuyarren eskutik, astearte, asteazken eta ostegunetan hain zuzen ere ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

A u r p e g i a

■ *Edu Abasolo*

«Zaila da kanta txarrak aurkeztea»

Goizero irratia formula egiten du Arrasate Irratian

Teknikaria bada ere, mikroaren harrak erakartzen du Edu aretxabaletarra. Orain, kolaboratzaile modura dihardu irratia formula eguneroko egiten goizeko 11etatik 12ak arte. «*Po-lita da berba eta auto kontrola batera zuzen egitea. Gehien kostatzen zai-dana kanta txarrak aurkeztea da, seguraski entzuleek nabaritutako didate*». Arrasate Telebistan ere aritzen da, «Musikaz blai» saioan, non bideo kli-

pak aurkezten dituen. Lehen txantxa saio bat egiten zuen Eduk. «*Behin zer-rategi batera deitu nuen, zurezko kasko bat egin ziezadatela eskatzeko, Pizza banatzailea nintzela eta kasko normalek alergia ematen zidatela. Kristoren buruhandia neukala esan nien, gainera. Bertara joango nintzela buruari neurria hartzeko. Broma bat zela aitortu nionean sutan jarri zen gizona*» ●

B a g a k

■ OIHAN ARROTZEAN BARRENA

Belarriko mina ematen digu dila mugitu eta hainbeste irratia erdaldun entzun beharrak. Alferrik da, Egin Irratia kendu zuten geroz, ez da berririk sortu. Erdarazkoetan berriz, aukera anitza emateaz gain, ezin aratzago hartzen dira. Tokian tokiko euskal irratiek gainera, nekez bete dezakete Euskal Herri osoan gandi hedatu beharko luketen irratia gehiagoren hutsunea. Biztanleriaren %30 euskalduna baldin bada, proportzio hori ez dago inolaz ere parekatua uhinetan dugun eskaintzarekin. Gure herrian, euskaldunak bigarren mailako hiritarrak baldin bagara, irratian aldiz, «3. erregionaleko» entzuleak

L A N D A R E A K

Sequoia txerokiaren izena daraman sekuoia, zuhaitzik handiena, gaixotzen al den galdetu zidaten. Ahul antzematen duten erraldoia erasotzeko beldurrik ez dute intsektuek.

ERRALDOIAK ERE AHUL

Txoko honetan aitatu dut mundu honetako zuhaitz handiena; sekuoia erraldoia, *Sequoiadendron giganteum*. Sekuoia 1760. urtean Tennessen jaiotako Sequoyah txerokiaren omenezko izena da. Zuhaitzari izena emateaz gain, txeroki honek egin zuen beste lan erraldorik: txeroki etniarentzako 85 hizkiko alfabetoa (argazkian) sortu zuen eta inguruko beste etniek, bakoitzak bere hizkuntzan, idatzi eta irakur zezaten laguntzen aritu zen bizitza guztian.

Aurreko batean sekuoia gaixo baten berri eman eta bere sendabideaz galdetu zidaten. «Sekuoia erraldoia ere gaixotzen al da ba?» izan zen ondokoaren segidako galdera. «Errege handienaren jauregi do-

RDWKGQWFL
JYBPDMFOE
WBIAOAGAJ
JY4+CQWUTZ
QCRHSVHE
QTOBQ-GJKVJ
QGGWISSC
IO-6JQWPHL
QGALEWQOE

torenean nahi baino maizago itoginak izaten diren eran», izan zen entzun bai baina aditu, ez dakit aditu zuen erantzuna...

Dermatea livida, Botryosphaeria dothidea, Chloroscypha chloramela, Mycosphaerella sequoiae, Cercospora sequoiae, Pestalotia funerea eta Phomopsis juniperovora onttoek eta *Semanotus ligneus, Vespamima sequoiae, Planococcus citri, Pseudococcus ryani, Puto yuccae, Hemiberlesia rapax* eta *Aspidiotus nerii* intsektuek behintzat, azak baino lehenago zopak jaten dituen eta *Brassica oleracea*-ren azpiko orria den *Homo sapiens*-ak ematen dizkieten izen aldrebesak ez dituzte ezagutuko baina gustura asko erasotzen dute ahul antzera antzematen duten erraldoia katuen mugarren barruan harrapatuz gero ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@redestb.es

O s A S U N A

Aurtengo urtariletik abuztura bitarteko datuak ikusita, ondorioa garbia da: gripe kasuek gorantz egin dute. Igoera berriz nabarmenagoa izan da 94-98 laurtekoan.

GERO ETA GRIPE GEHIAGO

Euskal Autonomia Erkidegoan (EAEn) 126.011 gripe-kasu erregistratu ziren 1999ko urtarri-laren 1etik abuztuaren 15a bitartean, eta horrek iaz, denboraldi berean egondakoak baino % 1,08 gehiagoko tasa esan nahi du. Eusko Jaurlaritzako Osasun Sailaren datuen arabera, portzentajea are gehiago igotzen da denboraldi hori 1994tik 1998a bitarteko urteetan, gaitz horren inguruan egondako batez besteko kasuekin konparatuz gero, eta horrek esan nahi du azken laurtekoarekin erkatu ondoren ere, gripe-kasuek urtez urte gora egin dutela.

EAEn aurtengo abuztuaren erdialderaino deklaratu diren barizela edo astana-

farreria kasuak, bestalde, 10.158 izan dira, eta horrek 1,44ko gehikuntza portzentuala esan nahi du. Aurtengo urtariletik abuz-

tura bitartean 369 tuberkulosi kasu kontabilizatu ziren, 73 kasu C hepatitisak jota-koak, 20 kasu A hepatitisarenak eta B hepatitisarenak beste 20, 50 kasu toserina edo kukutxeztulekoak, 51 izan ziren deklaraturako gaixotasun meningokozikoak, 47 gonokokoek eragindako infekzioak eta 28 parotiditis edo paperak.

Derrigorrez deklaratu beharrekoak izanik ere, askoz ere datu apalagoak erakutsi zituzten beste gaitz batzuk ondorengoak izan ziren: legionella (19 kasu), bruzelosis (13), paludismoa edo malaria (10), sifilisa (9), errubeola (5), txarranpina edo elgorria (3), eta tetanoa (2) ●

◆ JABIER AGIRRE

ARGIaren Harpidedunentzat Zozketa Berezia

Nekazalturismoa eta
landaturismoa
Euskadin

Urriko sarituak:

- Ramon Beraza (Donostia)
- Imanol Lertxundi (Ondarroa)

Zorionak!

Nekazalturismoko baserri-etxe batean
naturarekin egonaldi lasaia izateko aukera paregabea

Argia eta Nekazalturismoaren eskutik

Azaroa eta abenduan zehar 2 pertsonentzako 4 astebukaera zozketatuko ditugu.

Zurriola Hiribidea 1, Kursaal
20002 Donostia

Tel.: 902 13 00 31

Faxa: 943 32 67 00

Posta Elektronikoa: agroturismo@nekatur.net

<http://www.nekatur.net>

BIZKAIA
Durangaldea
Arratia-Nerbioi
Urdaibai
Lea-Artibai
Enkarterriak
Uribe-Kosta

GIPUZKOA
Goierri
Deba
Donostialdea
Urola-Kosta
Tolosaldea
Bidasso Behea

ARABA
Iparraldeko Haranak / Aramaio
Gorbeialdea
Arabako Lautada
Mendebaleko Haranak
Arabako Mendialdea
Arabako Errioxa

Zozketan parte hartzeko ondorengo datuak bete eta postaz bidaltzea besterik ez duzu:
(Bidaltzen diguzun txartel bakoitzeko zozketarako aukera bat izango duzu)

Harpide-zenbakia: Izen-abizenak:

Helbidea: Herria: Posta-Kodea:

Tel.: Data: Sinadura:

Bidali txartel hau honako helbidera: **Argia Harpidetza Saila, Industrialdea 15-20160 Lasarte-Oria**

Ihesi

Haitzuloaren bila

Altzania, Entzia mendizerrarekin batera, Arabako lautadaren ekialdea mehartzen duen kare-harritzko murrua da, bere gailur garrantzitsuenak, Umandia, Albeiza, Olano... aski bisitatuak izanik urte osoan zehar. Alabaina, mendizerra honetako baso eta harkaitzek, ingurune hau ezagunagoa egitea bultzatu duten koba eta leizezulo zenbait ezkutatzen dute, hala nola, Atxipi, Lezaun eta Leze leizezuloak. Azken biok gainera, inguruko erreka zerbaitzuen urak irensten dituzte, Altzaniaiko errailetan barrena bidaia ostean, lurrazaleratzeko, atzera. Aste honetan, bada, «Haitzuloaren bila» atalean, honen guztia adibide ezin hobea dugun Leze kobara joko dugu, azken urteotan hain arrakastatsua bilakatzen ari den arroil jaitsiera praktikatu asmoz... lurrazpian baina.

Leze, Altzania zeharkatuz

Altzania mendizerra, Elgea eta Urkillakoaren jarraipen geografikoa bada ere, ez da hauen moduan mediterraniar eta kantauriar isurialdeen banalerro. Bestela esanda, bai iparraldeko urak drenatzen dituen Altzania ibaiak eta bai hegoaldeko Araia ibaiak Arakil, Arga eta Ebroren bidez Mediterraniara isurtzen dituzte beren urak. Bi ibaion artean, berriz, dimentsio handiko sakonune garrantzitsu bi nabarmentzen dira, garrantzitsuena Lezeko hoya edo zulgunea izanik. Baina bertan bildutako urak irtenbidea aurkitu beharrean, hare-harri iragazkaitzean irtenbiderik aurkitu ez eta hegoaldean, Arabako lautadaren iparraldetik mugatuz luzatzen den kare-harritzko harresi bikaina zulatzea erabaki zuen. Erabaki eta egin; milioika urteko lanaren poderioz, kare-harrien arraildura eta diaklasa edo pitzadura txikiei esker, 572 metro luze eta 107 metroko gainbehera dituen lurrazpiko irangabide ikusgarria indusi dute urek: Leze koba.

Barrunbe honek bi aho itzel ditu. Ipar ahoa edo hustubidea, Lezeko sakonunearen hondoan kokatua eta 60 metro altuerako hego ahoa, Eginoko herriaren parean N-1 autobidetik azalerako arroko urak jasotzen ditu hegokotik isurtzeko.

Duela gutxira arte, arabar espeleologo eta Eginoko hormetan eskalatzen aritzen ziren eskaladore batzuk salbu, apenas gerturatzeko zen norbait paraje honetara. Egun, ordea, arrisku kirolek izan duten gorakada handiari esker, Leze alderik alde zeharkatzea nahitaezkoa bilakatu da jarduerak hauek praktikatzeko gustuko dutenentzat. Arroil jaitsieretan erabili teknika berberarekin, uda garaian batik bat bisitari anitz

■ Sokan behera zoazela, ez duzu amaierarik ikusten, bai ordea entzuten.

■ **Milioika urteren ondoren, arraildura eta pitzadurei esker, urek 572 metro luze eta 107 metroko gainbehera dituen lurrazpiko iraganbidea egin dute. Ezkerrean, rapelatzeko prestatzen ari dira eta behean, 25 metro jaitsi ostean igeri egiteko prestatzen.**

Metro batzuk aurrerago berriz, zuhaiska bakarti baten alboan eta kairn batez adierazia, zidorrak Olanora igotzeko eskuinera jarrai dezan utzi behar duzue, gorantz jarraitu eta harresiaren bestaldera igarotzea ahalbidetuko digun ataka meharrera iristeko.

Harkaitzetan behera tentu handiz, pagadian barneratuko zarete, orbelak ezkutatuko dizuen zidor malkartsuan behera, sakonunearen hondoraino iristeko. Sarre-

izaten ditu kobak, asko eta asko turismo agentzien eskutik datozenak. Horrela, Arabako barrunberik bisitatuena izatera igaro da.

Aparkalekuan utzi behar duzue autoa, erreka ondotik abiatuz, zentral elektriko zahar baten albotik igaro eta 60 metroko altuera duen aho ikusgarria hurbilduko zarete. 450 metroko harresia igo beharko duzue jarraian. Horretarako, harriztan gora doan zidorrak, ur eroapenaren azpitik igaro eta arraildura zuzen eta eskerga batera eramango zaituzte. Jarraian, harrian landutako igarobide batek, arrailduraren ertzetik gora eramango zaituzte, berehala altuera irabaziz. Ur eroapenaren albotik igarotzen da senda berriro, malda belartsuan gora abiatu aurretik. Mendiaren bestaldean, Ugarrundi urtegi txikian bildutako ura zentralera bideratzea zuen helburu tutu honek, duen egoe-

ra kaskarrari so eginez, ez zen antza oso errentagarria suertatu.

Zidor garbian gora, arrasto gorriak noizean behin lagun izango dituzuela, ezkerrean Koloskako ataka ikusgarria daraman zidor lausoa utziko duzue lehenik.

rako arrailduraren aurrez aurre dagoen txondor plazara helduko zarete. Hondoraino jaitsi ahal izateko, ezker edo eskuin aldetik rapelatu daiteke. Ezkerrekoa da gehien erabiltzen de-

■ Euri jasen arriskua lurrazpiko sakonunetan

Lehen aipatu dugun moduan, kobazulo hau Leze sakonunearen hustubide naturala da. Erne, bada, eguraldi baldintzekin zeharkaldia abiatu baino lehen. Ekaitz bortitz batek ibilaldi entretenigarri eta dibertigarria izango zatekeena, ezatsegina bihurtu baitezake, eta baita arriskutsua ere. Horrelako kasuetan, hau da, urjauzien ura bat-batetan nabarmen igotzen bada, leku

babestu batean ur mailaren jaitsiera itxarotea komeni da, ondorio larriak ekar baititzake aurrera egiten ausartzeak.

Erne ere, erabiltzen den materialarekin. Kobazuloa hain ezagun denez, askotan duen zailtasuna gutxietsi egiten da eta ez dira behar diren babes neurriak hartzen. Jantzi egokiak (neoprenozko trajea) eta ordeko 30 metroko soka batek, hotza de-

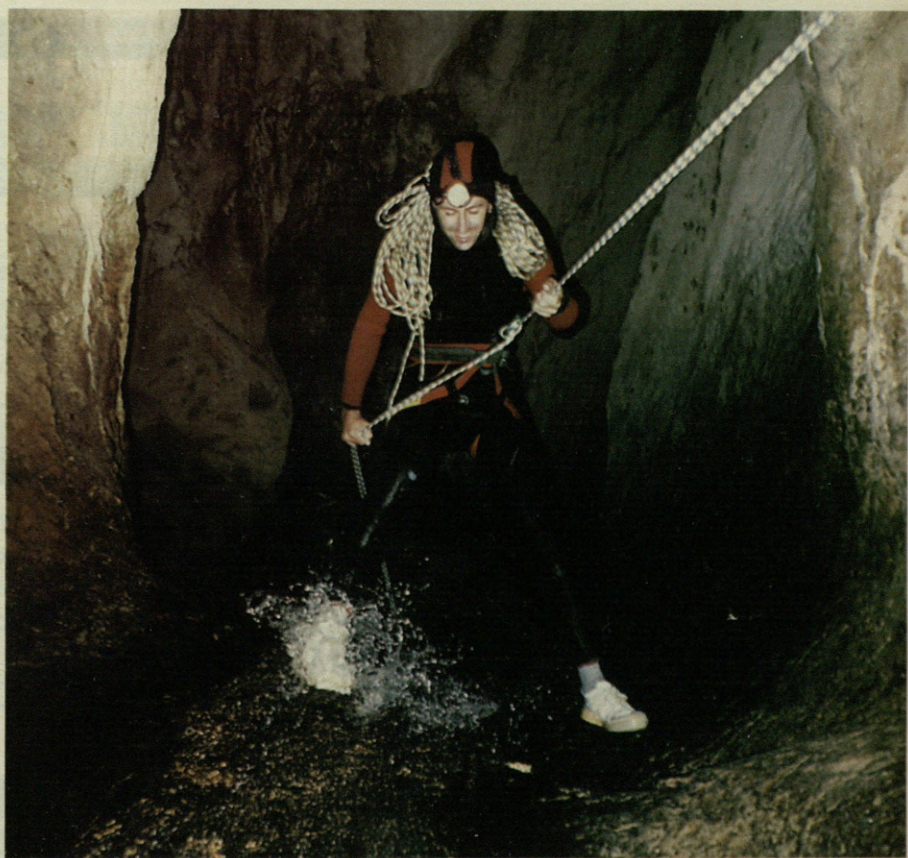
la-eta edota soka engantxatua gertatzen den kasuetan, ezustekoak saihesten lagun gaitzakete.

Esan, azkenik, 1994. urtean telebistarako programa baten filmaketari esker, Arabako Espeleologi Taldeak kobazuloko zailtasun nagusiak berriro islatu zituela, eratzun eta sokazko heldulekua duen ainguraketa bikoitza ipiniz putzu edo salto guztietan ●

na, bera baita garbien mantentzen dena. Rapelak jarriak egon arren, dauden egoeraz ziurtatzea komeni da, behera abiatu aurretik.

Kobaren ibilbidea, tamaina itzeleko galaria bakarrik osatzen du nagusiki, geharritzko murrua iparretik hegora zulatua izan baita faila baten laguntzaz baliatuz. Ibilbidean zehar, urjauzi eta putzu andana topatuko duzue, sokatik behera 14 bider rapelatu behar izango duzuelarik. Putzu guztien artean, hasiera aldean dauden P11 (11 metroko putzua), P12 eta P13 putzuak dira ikusgarrienak. Bestalde, bi hormak estutzen direnean, haizearen indarra nola handitzen den frogatu ahal izango duzue. Ibilbidearen herena oraindik zeharkatzeko edukiko duzuenean kanpoaldeko argia ikusi ahal izango da, aipatu moduan hego ahoa izugarri garaia baita. Azken putzu txiki eta ugarien ostean, presa txiki batetik jauzi eginez, kanpoaldera irtengo zarete, lasai joanez gero sartu zinetenetik bi ordu pasatxora ●

◆ ASIER AGIRRESAROBÉ

■ 25 metroko putzuan behera jaistear gaude. 14 bider rapelatu beharko dugu. Behean Lezeko hego aho ikusgarria.

FITXA TEKNIKOA

OHARRAK

- Neoprenoak trajea, hotzarentzat eta uradurantz
- 30 m-ko 2 soka estatiko ($\varnothing$ 8-9 mm)
- Linterna eta ordeko pilak
- Kontuz bat-bateko ekaitzekin
- Ezagutzen duen norbaitekin joatea gomendatzen dugu
- Uda aldean erreka ez da agortzen, nahiz eta emaria nabarmen jaitsi

DENBORA

- Sarreraraino ordu eta erdi
- Zeharkaldia 2 ordu

DESNIBELA

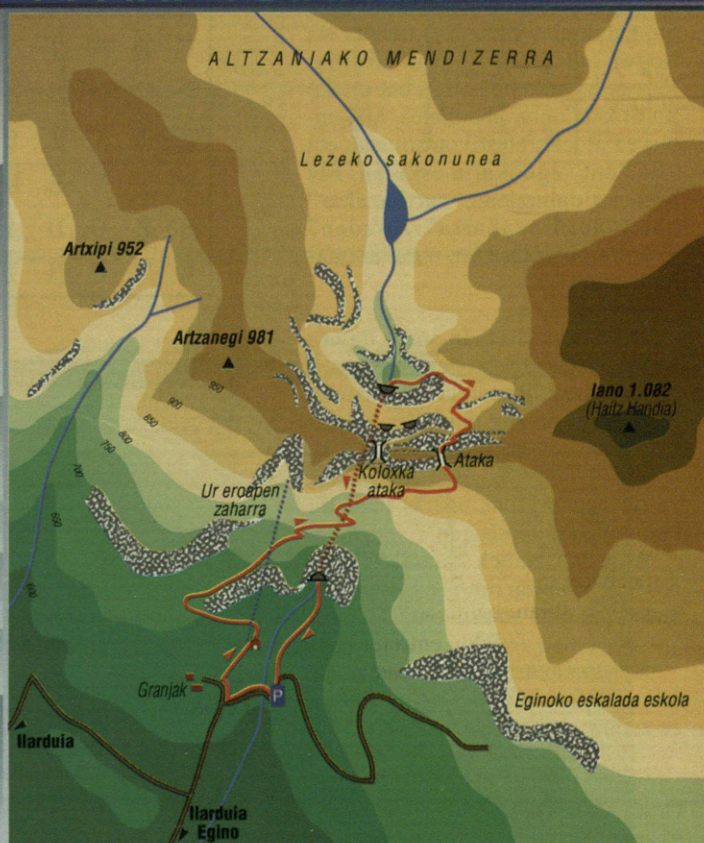
300 m

GARAI EGOKIA

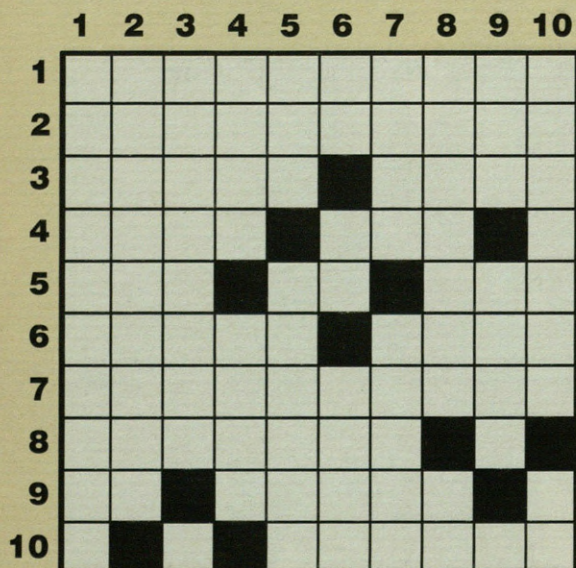
Uda
edo euri gutxiko garaian

ZAILTASUNA

- BIBLIOGRAFIA**
- El mundo subterráneo en Euskal Herria. Etor-Ostoa.
 - Aranzadi. Aizkorri 1/30.000

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN

- 1.- Osagilea. 2.- Araudiak. 3.- Nazka. Ez arra.
4.- Interjekzioa. Burdinola. Tona. 5.- Infin., ukitu. Errepikatuz, txori-mota. Erregai-mota. 6.- Buruko apaingarria. Perukoa.
7.- Erakundeak. 8.- Gaueko giro. Bostehun.
9.- Iparretarrak. Mendiko atea. Iodoa. 10.- Lehenengoa. Hamar. Behien zaintzaileak.

GOITIK BEHERA

- 1.- Leku sakratua. 2.- Eraikuntzak. 3.- Higatu. Kontsonantea.
4.- Zalantza. Letoniako hiriburua. 5.- Ate, hitz elkarketan. Zatitan egin. 6.- Gironako zenbait ibilgailuetan. Errep., bokala. Fruitu-mota. 7.- Batrazio-mota. Erabat lasterka. 8.- Frantziako lautadak. Interjekzioa. 9.- Euskadiko Autonomia Erkidegoa. Mesopotamiako hiria. Bokala. 10.- Hutsak. Iparretarrak.

Kikeren Umorea

BARTZELONATIK MADRILA

Trena Bartzelonatik atera da. Konpartimendu berean lau pertsona: kataluniar emakume heldua eta hogeit bat urteko alaba liraina. Parean hogeita hamarren bat urteko mutil kataluniar abertzalea, hizkuntzaren aldeko elastikoa soinean eta "El Punt" egunkaria eskutan. Eta honen aldamenean "xardinzahar" bat ("xardinzaharra" zer den? Trikonioa erabiltzen duen animalia bakarra!).

Trena tunel batean sartu da eta bagoia argirik gabe geratu da pare bat minutuz. Bapatean zaplasteko ikaragarria entzun dute. Eta bidaiariak beren artean:

- Amak: "Alabak ederki ikasi du bere burua defendatzen".

- Alabak: "Hauek kalamidadeak! Niri egin beharrean, ez dizkiote bada losintzak amari egin!"

- Xardinzaharrak: "Katalan atzerakoiak! Begiratu besterik ez eta a ze zaplastekoa eman didaten!"

- Mutilak: "Hau pagotxa! Oraindik beste zortzi tunel Madrila iristerako!"

Letra Zopa

K	E	T	X	A	N	O	G	O	R	R	I	T	X	O	N
O	X	J	O	T	Z	A	D	E	J	R	B	A	R	X	A
X	E	P	P	X	E	J	I	S	U	E	X	T	E	T	L
T	U	I	I	D	B	S	T	Z	E	N	A	K	L	N	T
U	E	N	J	X	E	Z	E	E	I	A	J	X	A	A	O
R	B	O	O	R	A	N	A	G	R	L	S	E	K	B	A
U	I	T	T	L	R	K	N	X	I	D	A	I	D	R	K
P	T	X	E	U	I	T	L	J	N	G	X	Z	A	A	T
R	Z	O	D	A	J	X	E	P	A	I	N	T	J	B	E
E	M	E	N	I	K	S	U	A	R	R	E	I	R	A	M

Aurki itzazu letra zopa honetan ipuinetako 7 pertsonaia ezagun. Hitzak ezker-eskuin, goitik-behera edo diagonalean azalduko zaizkizu

Aurreko asteko soluzioak

Gurutzegrama

Ezker-eskuin: 1. Lotsagabea. 2. Alaitasuna. 3. Nortasun. R. 4. Ka. Su. Aki. 5. I. Lana. Ert. 6. Dio. Dorrao. 7. Esatari. Ur. 8. Tt. Ertuina. 9. Zuk. Raul. X. 10. A. Olak. Era.

Goitik-behera: 1. Lankidetz. 2. Oloa. Istu. 3. Tar. Loa. Ko. 4. Sitsa. Te. L. 5. Ataundarra. 6. Gas. Aortak. 7. Asua. Riau. 8. Bunker. Ile. 9. En. Iraun. R. 10. Aar. Toraxa.

★	Z	★	B	★	A	★	I	★	O	★	S	★
B	I	T	A	R	T	E	K	A	R	I	A	★
★	B	O	L	E	A	★	A	L	E	A	K	★
D	I	R	U	★	K	U	S	U	A	★	A	★
★	L	I	T	U	A	N	I	A	★	O	N	★
★	K	★	G	★	B	A	★	E	R	★	A	★
G	A	L	A	I	A	★	I	★	T	O	T	★
★	L	A	U	R	D	E	N	K	A	T	U	★
G	A	R	B	I	A	★	D	I	R	A	★	★
★	K	★	E	Z	★	O	I	N	O	R	D	★
K	A	L	A	P	I	T	A	★	A	R	A	★
★	R	A	★	I	H	I	★	U	K	A	★	★
D	I	R	A	D	E	★	S	A	★	I	R	★
★	A	I	★	E	S	K	U	L	A	N	A	★

A	T	L	K	U	Z	A	X	H	E	N	Z	A	E	K	R
N	O	A	N	T	R	I	A	Z	K	U	T	B	A	E	Z
E	R	K	E	X	U	N	K	N	E	L	S	M	I	K	I
P	A	S	D	R	I	B	E	E	A	R	A	K	R	O	A
J	T	A	I	S	T	E	B	S	X	D	O	M	I	N	O
K	I	J	D	X	U	T	A	R	A	E	G	K	Z	U	N
U	Z	R	T	I	T	E	J	T	I	N	I	M	U	S	A
R	O	X	E	N	E	R	A	K	O	S	E	I	G	O	K
T	K	R	D	O	I	T	A	K	J	O	K	P	I	T	Z
J	E	J	X	I	A	R	S	P	U	A	K	A	E	N	

Hitz Gezidunak

	Ahalko balu	▼	Oparia ama berriarentzat	▼	Sasoian	▼	Errep., kontso.	▼	Erne!	▼	Herri polinesiar	▼
	Muskuilu-mota		Sartu		Interjekzioa		Militar nafarra		Mamitsu		Gipuzkoa-ko herria	
	Berehala	▶						Egurats	▶			
	Azpiko							Gatza				
					Alper	▶				Erbioa	▶	
					Aiakoak					Nor, pluralean		
	Zalaparta egile	▶										
	Puska											
Gera-lekuak	▼	Mikatzak	▼	Nafarroa-ko ibaia	▶		Libre	▶				Unatuak, akituak
Argazkiko herria		Burutua		Oihua, ulua			Intsektu-mota					
					Zah., Irun	▶				Tantaloa	▶	
					Azke-nekoa					Hika, duzuna		
Sukaldeko gako	▶				Kontso. bikoitza	▶	Musika nota	▶	Bizkaijan, du			
Lapurdiko ibaia					Oinetako-mota		Ipar., alaba nagusi		Etxeko abere			
					Horma masaz estali	▶					Nitrogenoa	▶
					Boroa						Röntgen	
Ipar., txakur	▶				Baldintzetan	▶	Argi. hitz elkarketan	▶	Basobera	▶		
Ezeztatua					Aldamen		Ahuntzaren ar		Karta-joko			
					Asiako estatua	▶					Tona	▶
					Kasik						Infusio-mota	
Amatatuak	▶						Azoka	▶				
Egunaren atala							Gauero e-giten dugu					
					Untzi txikia	▶			Bokal errep.		Bizkaiko herria	▶
					Lehenengo				Bokala		Bokala	
Fruitu-mota	▶											
					Garai, aldi	▶			Pl., azalera-neurria	▶		

Argazkia: Gipuzkoako herria

Denborapasak: LUMA • Umorea: KIKE AMONARRIZ • Komikia: MARKO ARMSPACH

ERROBIKO PIRANJAK

ERROBIKO YODAK
DION BEZALA!!!
ASTE HUNTAN

9. ARTEA
 Gau huntan arratseko 8 etan
"ITSASOKO HORTZAK" III

ELIXABETE GARMENDIA

FRANTZI IPARRA

Lagun bati entzuten nion lehengo batean, nola Iparraldean somatzen den Frantziako hegoaldea dela, Hegoaldean Espainiaren iparraldea garela antzematen den bezala, iparrak eta hegoak Mendebaldeko zibilizazioan dituzten konnotazio guztiekin. Ez da aurreiritzia, konstatazioa baizik.

Zera bezalaxe, Frantzia Espainia baino Estatu aurreratuagoa izan dela azken mendeetako historian, eta frankismoaren garaian enbidiaz begiratzen genuela Bidasoaz goitik zegoen guztia, hasi Getaria edo Sokoa inguru horretan haizeak harro astintzen zuen ikurritatik eta jertseak egiteko artiletara, hemen goak ez bezalako kolore eta ikutukoak. Ikurritia toailetaraino iritsi zen halako batean eta Merkatu Batuak berdindu ditu produktuak. Pintxoak salbu, horien bila Donostiara ino etorri behar izaten dute Bidasoaz harunkoek.

PINTXOEZ gain, enbidiarik izatekotan, Iparraldekoiei suertatu izan zaie azken urteotan parte hori. Egitura eta egikera instituzionalak kutsu kolonialista erakusten dute Hegoaldekoekin konparatzean. Abadiako gazteluan erreportaje bat egiteko baimena Parisera eskatu behar dela, Otsozelaiaiko kobetan aurkitutako aztarnak Parisen daudela... sukaldeko kontu horietan aurkitzen ditu azkenean batek zentralismo hantuste eta lapurra frogarik behinenak. Gauzak horrela, Iparraldekoiei lirikotasuna negarti bihurtzeak ezin ba harritu. Eta jakina, ohitu gara, euskal munduaren barruan behintzat, Iparraldekoiei bizkarrez gairik begiratzen, adeitasun osoz, hori bai, baina zorte eskaseko senide gizarajoari begiratzen zaion bezala. Gizarajoak, gajoak, gaixoak... horiek esplizitoki ez bada ere, gure buru eskeman aplikatu izan dizkiegun kalifikatiboak. Enkarguak egitea suertatu izan zaie, Hegoaldekotik zihoazenei aterpe ematea, laguntza eskaintzea, eta horren izean edo aitzakian, sarritan, dinamika propioak bazterrerara uztea. Lizarrakoari ere gero erantsi zitzaion Garazi, zalapartaka, «politically correct»ak horrela agintzen zuelako, eta

inoren konbentzimendua zalantzan jarri gabe, ziur naiz senide txikiarekiko kontzesio modura sentitu zuela —genuela— askok izen bikoizketa hori.

ETA hara non urtebetera, 99ko udazken honetan, Iparraldekoek mirespen zeinua pintatu diguten kopetan. Hamahiru mila lagun kalean Departamenduaren alde. Alkate xingoladunak eta kamixeta berritutako gazteak elgarretaratze berberean, Hegoaldekotik begiratura pentsaezina gertatzen zaigun abaniku kolore aniztuna osatuz. Eta bi astetara berriz, hor bildu dira beste milaka batzuk Garazin autobidearen proiektuaren kontra. Bi mobilizazio hauen ondotik, zin dagizuet, beste begi batzuekin ikusten dut Iparraldea. Pobreak ikasi duela arrantza egiten, aberatsak errukiz emango dion arraina jaten ibili gabe. Eta arrantza bere erara egingo duela gainera, beste inoren eskolarik jarraitu gabe.

Bi gertakizun hauen ondoren mintzaide izan ditudan Iparraldeko lagunak klabe hau ematen zidaten: belaunaldi berri bat irten da plazara Iparraldeko herrigintzan, 60ko hamarkadatik zuzia zeramaten banaka haiekin zubia egin eta horien herentzia jaso eta eguneratzen ari dena. Oinarriak eta helburuak garbi izanez eta aldi berean pragmatismo galanta erakutsiz, ritmoak eta tempoak tentuz zainduta, patxadan tinko eta amildu gabe. Frantzi iparrak hotz deserosoa ekarri ohi digu Hegoaldera. Oraingoan astindu piztaile eta sortzailea dakarkigulakoan nago. Hemendik aurrera arreta eta jakinmin haundiagoz zainduko ditugu Iparraldeko mugimenduak ●

“Belaunaldi berri bat irten da plazara Iparraldeko herrigintzan, 60ko hamarkadatik zuzia zeramaten banaka haiekin zubia egin eta horien herentzia jaso eta eguneratzen ari dena. Oinarriak eta helburuak garbi izanez eta aldi berean pragmatismo galanta erakutsiz, ritmoak eta tempoak tentuz zainduta, patxadan tinko eta amildu gabe”

*Euskarazko eduki bila
zabiltza Interneten?*

HONA EGUNEROKO ZERBITZU BERRIA

► *Euskal Kulturaren hari@*

Hari@ zerbitzuak euskal kulturak prentsa idatzian eman dituen albiste, adierazpen eta iritzia biltzen ditu. Gure web gunean ikus dezakezu; eta nahiago baduzu, egunero zure elektropostan jaso dezakezu, dohainik.

www.argia.com

Euskal Prentsa On-Line

Ametzagaiñaren Teknologiaz

Microsoft Windows 98

1 gida liburua

doan

ERANTZUNA BEREHALA

- ▶ Irakurterrazza
- ▶ Argibideak urratsez urrats
- ▶ Ikono eta irudi argigarriak
- ▶ Sarrerak ordena alfabetikoan
- ▶ 160 orrialde koloreetan
- ▶ Couche paperean inprimatua
- ▶ Tamaina: DIN A4

Nola jaso dezaket

WINDOWS 98 gida liburua?

- 1- Azaroaren 14ko egunkariarekin batera plantila bat jasoko duzu. Hor itsatsi behar dituzu hurrengo egunetan egunkariak argitaratuko dituen kupoiak.
- 2- Azaroaren 27an banatuko dugu azken kupoiak, eta azaroaren 28tik aurrera jaso ahal izango duzu zure kioskoan Windows 98 gida liburua. Hasieran jaso duzun plantila, eguneroko kupoiak itsatsita dituela, zure kioskoan eman beharko duzu.
- 3- Kupoiaren baten faltan gelditzen bazara, azaroaren 28an ordezkoko bat banatuko dugu; falta zaizun edozein kupoi ordezkako dezake horrek.

OHARRA: liburua eskuratu ahal izateko, banaketa arazorik ez edukitzearren, 200 pezeta ordaindu beharko da.

HARPIDEDUN guztiek etxean jasoko dute liburua doan, kupoirik bildu gabe.

Egunkaria
1998ko azaroa - X. urtea - 3.000 zenbakia - Sateburtea: 125 pta. 6 librea

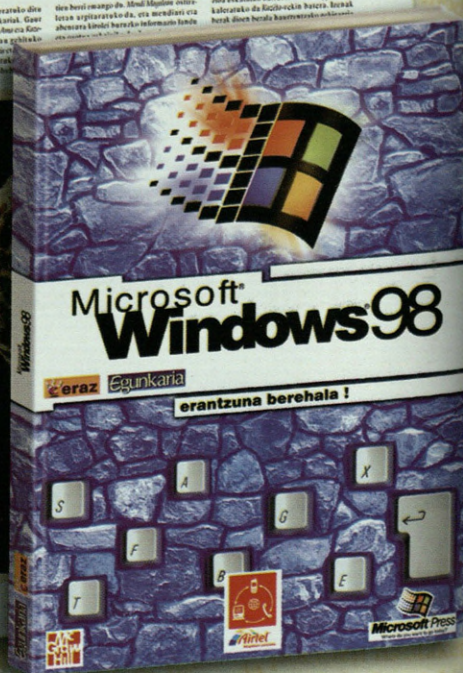
Arazoak?
Zalantzak?
erantzuna berehala!

OPINIA
Ongi eta Madrako bakoizkoak...
OPINIA
Dokumento amara...
OPINIA
1997an...
OPINIA
1997an...
OPINIA
1997an...

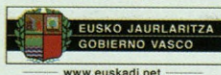
Munduko Musikaren arrakastaren ondoren

Windows 98, informatikaren mundua EGUNKARIAREN eskutik

Azaroaren 14tik aurrera, eguneroko kupoiak bilduta doan lortzeko aukera

Babesleak:

www.euskadi.net

www.gipuzkoa.net

www.bizkaia.net

Egileak:

Zure independentzia!

